

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKİYE’DE KADIN HAREKETİNİN
KURUMSALLAŞMASI: KADIN ESERLERİ
KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI

NAZLİCAN BAYRAKTAR

2501150628

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. EMİNE ZEYNEP SUDA

İSTANBUL- 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : NAZLICAN BAYRAKTAR Numarası : 2501150628

Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER Danışmanı : PROF. DR. EMİNE ZEYNEP SUDA

Tez Savunma Tarihi : 20.06.2019 Saati : 14:00

Tez Başlığı : " TÜRKİYE'DE KADIN HAREKETİNİN KURUMSALLAŞMASI: KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ/ OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. EMİNE ZEYNEP SUDA		Kabul
2- PROF. DR. ŞULE DALDAL NECEF		Kabul
3- DOÇ. DR. AYNUR SOYDAN ERDEMİR		Düzeltilme

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR. ÖĞR. ÜY. GÜVEN GÜRKAN ÖZTAN		
2- DR. ÖĞR. ÜY. CANGÜL ÖRNEK		

ÖZ

TÜRKİYE’DE KADIN HAREKETİNİN KURUMSALLAŞMASI: KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI

NAZLICAN BAYRAKTAR

Feminist bakış açısıyla ele alınan “Türkiye’de Kadın Hareketinin Kurumsallaşması: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı” başlıklı tez çalışmasında feminist hareketin Türkiye’de dönemlere ayrılış biçimi ve arasındaki farklar üzerine bir inceleme yapılacaktır. Ardından günümüzde kadın hareketinin durumu üzerine bir değerlendirme yazısı yazılacaktır.

Tezin ikinci bölümünde ise; Türkiye’deki kadın hareketinin bir sonucu olarak ortaya çıkan kurumlar ele alınmıştır. Özellikle istihdam, şiddet, bilgi ve siyaset alanında kadınların başlattıkları hareketin daha örgütlü bir yapıya dönüştüğünü gözler önüne sermek amaçlanmıştır.

Son bölümde ise tezin asıl araştırma konusu olan “Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı üzerine derinlemesine bir araştırma yapılacaktır. Kuruluş sürecinden idari yapısına, faaliyetleri, yayınları, koleksiyonları hakkında detaylı bir bilgi vermeye çalışılarak, kurumun kadın hareketi açısından önemi üzerinde durulacaktır. Bu tezin en büyük amacı; kadın tarihine ait belgeleri bünyesinde barındırmak, korumak ve gelecek nesillere aktarmak olan bir kurumun, kurum tarihini görünür hale getirmektir.

Tez çalışması, yöntem olarak arşiv taraması, sözlü tarih görüşmesi, yüksek lisans ve doktora tezlerine ve ikinci el literatürün taranmasına dayandırılmıştır. Eski Genel Kurul Üyesi Ceylan Orhun, Vakıf Gönüllüsü Burçin Topal Midilli, Genel Kurul Üyesi Sönmez Taner ve Vakıf Kurucu Üyesi Şirin Tekeli ile sözlü tarih görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Her bir farklı alanda Vakfa destek sağlamış ve sağlamaya devam etmekte olan farklı dört kişi seçilerek deneyim ve bilgi birikimleri aktarılmaya çalışılmıştır. Bu kişiler ile sözlü tarih görüşmelerinin gerçekleştirilmesinin sebebi ise kolay erişilebilir ve planlama yapabilir olmalarıdır. Aynı zamanda gazete ve dergilerde

yayımlanmış olan KEKBMV hakkındaki çeşitli haberlerin taraması da gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgisi Merkezi Vakfı'nın ürettiği yazılı kaynaklar, KEKBMV'ye ait kurum arşivi çalışmanın kaynakları arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Hareketinin Kurumsallaşması, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Birinci Dalga Feminizm, İkinci Dalga Feminizm, Osmanlı Dönemi Kadın Hareketi, KA-DER, KEİG, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Türkiye Kadın Girişimciler Derneği.

ABSTRACT

INSTITUTIONALIZATION OF THE WOMEN'S MOVEMENT IN TURKEY: WOMEN'S LIBRARY AND INFORMATION CENTER FOUNDATION

NAZLICAN BAYRAKTAR

Dealt with the feminist perspective "Institutionalization of the Women's Movement in Turkey: Women's Library and Information Center Foundation" thesis titled will be done a study on the difference between the feminist movement's departure form the periods in Turkey. Afterwards, an evaluation paper will be written on the situation of the women's movement.

In the second part of the thesis; the institutions as a result of the women's movement in Turkey were discussed. In particular, it was aimed to show that the movement initiated by women in the field of employment, violence, knowledge and politics turned into a more organized structure.

In the last part, an in-depth study will be conducted on the main research topic of the thesis The Women's Library and the Information Center Foundation. From the establishment process to the administrative structure, activities, publications, collections, trying to give a detailed information about the importance of the organization for women's movement will be emphasized. The main purpose of this thesis is; to hold the documents of the history of women, to protect and to transfer to future generations of an institution, to make visible the history of the institution.

Thesis was based on archival researches, oral history interview, master's and doctoral theses, and screening of used literature. Former General Assembly Member Ceylan Orhun, Foundation Volunteer Burçin Topal Midilli, General Assembly Member Sönmez Taner and Foundation Founder Member Şirin Tekeli conducted oral history interviews. Four different people who supported and continue to support the Foundation in each different field were selected and tried to convey their experience and knowledge. The reason for conducting oral history interviews with these people is that they are easily accessible and able to plan. At the same time, a variety of news about KEKBMV, which was published in newspapers and magazines, was examined.

In addition, the written sources produced by the Women's Library and Information Center Foundation and the archive of the institution of KEKBMV are among the sources of the study.

Keywords: Institutionalization of Women's Movement, Women's Library and Information Center Foundation, First Wave Feminism, Second Wave Feminism, Women's Movement in the Ottoman Period, Oral History, KA-DER, KEİG, Purple Roof Women's Shelter Foundation, Women's Entrepreneurs Association of Turkey.

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanma sürecinde Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda çalışma deneyimimin oluşmasının önemli bir etkisi vardır. Bu durum uzun bir müddet kurumu inceleme, analiz etme, eksikliklerini görme ve amacını daha iyi kavrayabilme olanağını da beraberinde getirmiştir. Üzerine araştırma yapacağınız bir kurumda çalışıyor olmanın avantajlı ve dezavantajlı yönlerini de deneyimleme fırsatını da sunmuştur. Sadece literatür taraması, sözlü tarih görüşmeleriyle bilinemeyecek kadar bilgiyi Kütüphane Koordinatörü Hülya Hayatseven aracılığıyla öğrendim.

Tez çalışmamda fikir ve deneyimlerini benden esirgemeyen, tezin savunma aşamasına gelmesinde kısa sürede büyük destek veren sevgili tez hocam Prof. Dr. Zeynep Suda'ya şükranlarımı iletiyorum.

Bana yeniden yazma cesareti veren ve her daim çalışmamda gerek motivasyon gerekse kaynak konusundaki desteklerinden dolayı Hülya Hayatseven'e ve Doç. Dr. Sevgi Uçan Çubukçu'ya sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum. Ev içi işlerin adil paylaşımı noktasında gösterdiği sonsuz özen için sevgili eşim İnanç Dinçer'e, beni aldığım her kararda ve hayatımın her noktasında destekleyen canım annem, babam ve kardeşime en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

İstanbul, 2019

Nazlıcan Bayraktar

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i	
ABSTRACT.....	iii	
ÖNSÖZ	v	
TABLolar	vii	
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii	
GİRİŞ	1	
BİRİNCİ BÖLÜM		
FEMİNİST HAREKETE TARİHSEL BİR ÇERÇEVEDE İNCELEME	3	
1.1.Türkiye’de Feminist Hareketin Tarihçesi	3	
1.1.1. Birinci Dalga Kadın Hareketi.....	4	
1.1.2. İkinci Dalga Kadın Hareketi	10	
1.1.3. 2000’lerden Günümüze Kadın Hareketi	16	
1.2.Değerlendirme.....	21	
İKİNCİ BÖLÜM		
TÜRKİYE’DE KADIN HAREKETİNİN KURUMSALLAŞMA SÜRECİ..	22	
2.1. <i>Feminist Kurumsallaşma</i>	22	
1.2.1. Siyasette Feminist Kurumsallaşma	25	
1.2.2. Şiddet Alanında Feminist Kurumsallaşma.....	28	
1.2.3. İstihdam Alanında Feminist Kurumsallaşma	30	
1.2.4. Bilgi Alanında Feminist Kurumsallaşma	34	
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		38
KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI’NIN KURUMSALLAŞMASININ DERİNLEMESİNE ANALİZİ.....	38	
3.1. Vakfın Kuruluş Süreci ve İdari Yapısı	38	
3.2. KEKBMV Koleksiyonları	53	
3.3. KEKBMV Faaliyetleri	65	
4.1. KEKBMV Yayınları.....	89	
SONUÇ	97	
KAYNAKÇA.....	99	

TABLÖLAR

Tablo 1. 1990-2019 Vakıf Yönetim Kurulu Üyeleri.	48
Tablo 2. Vakıf Faaliyetleri	73
Tablo 3. Vakıf Ajandaları.....	89

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	: Aynı Eser
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
A.g.m	: Adı Geçen Makale

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
Bkz	: Bakınız
bsk.	: Baskı
C.:	: Cilt
çev.	: Çeviren
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
İKD	: İlerici Kadın Derneği
KA-DER	: Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği
KAGİDER	: Kadın Girişimci Derneği
KA-MER	: Kadın Merkezi
KEDV	: Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı
KEKBMV	: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
No	: Numara
ÖDP	: Özgürlük ve Dayanışma Partisi
s.:	: Sayfa
S.:	: Sayı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TKB	: Türk Kadınlar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayanlar
Yay.	: Yayın/ Yayınları/ Yayınevi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

Kadınların erkekler ile eşit hak ve sorumluluklara sahip olma talebi altında başlayan ve oy hakkı talebiyle devam eden Birinci Dalga Feminizm kendini Osmanlı Dönemi'nde de göstermiştir. Özellikle Osmanlı Dönemi'nde kadınların oy hakkı, erkekler ile eşit şartlarda ve kamusal alanda ücretli olarak çalışma, eğitim gibi talepleri noktasında bir araya gelmeleri ve hak talep etmeleriyle birlikte mücadele süreci başlatılmıştır. Kadınların bir arada ve seslerini duyurabildikleri süreli yayınlar dönemin kadın hareketini dinamik tutan en önemli eserlerdir. 1869 Terakk-i Muhadderat ile yayına başlayan kadınlar, 1927 yılında Kadın Yolu ile birlikte Osmanlı Dönemi'ndeki süreli yayın hayatını noktalamışlardır. Bu süreçte kadınlar taleplerini ve haklarını sonuna kadar savunmuş, kadın hareketi örgütlü bir şekilde görünür hale gelmiştir. Beyaz Konferanslar serisi altında çeşitli toplantılar düzenleyen kadınlar toplumda var olma mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Ancak savaş yıllarının başlaması ile birlikte ulusal mücadele ön plan çıkmış, kadın hareketi örgütlüğünü kaybetmeye başlamıştır.

1960'lı yıllara gelindiğinde ise; Batı Dünyası'nda yaşanan gelişmeler 1980'li yıllarda Türkiye'de de etkisini göstermiş, İkinci Dalga Feminist Hareket tüm hızıyla yaşanmaya başlamıştır. Kadınların ev içi emeğinin sömürülmesi, cinsel politikaların toplumsal cinsiyet temelinde yürütülmemesi, siyasi iktidarların kadınlara yönelik baskıcı ve kısıtlayıcı politikalarına yönelik örgütlü mücadele süreci yeniden ve alevlenerek başlamıştır. Bu dönemde Simone de Beauvoir'ın "kadın olunmaz, kadın doğulur" sözü ve "İkinci Cins" adlı eserinde de "Kadınların kurtuluşu karınlarından başlayacak" şeklindeki sözleri sloganlaşmıştır.¹ 1960'lı yıllarda başlayan ve 1980'li yıllarda Türkiye'de etkileri hissedilmeye başlayan feminist hareket, sol ideolojinin yanında küçümsenen bir ideoloji olarak kalmaya devam etmiştir. Özellikle Türkiye'de 1980 Askeri Darbesi'nden sonra kadınlar, sol ideoloji içerisindeki yerlerini sorgulamaya başlamış ve özne olarak kadının ve saklanmayan cinselliğinin de yer aldığı yeni bir dalgayı başlatmışlardır. Fatmagül Berktaş konu üzerine eleştirisini şu şekilde dile getirmiştir:

¹Gün Taş, "Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri Ve Dönüşümleri", **Akademik Hassasiyetler**, C.III, No:5, Ocak 2016, s. 170.

“Bacı eğilimi her zaman vardı (kadının bizatihi “kadınlığı” devrimci olmasının önünde engel görüldüğü için, cinsiyeti ve bireyselliği ön plana çıkmayan “kadın arkadaş” tipinden başka bir şey değildir, bu bacı klişesi) yalnızca billurlaşıp teorisinin yapılması zamana ihtiyaç gösteriyordu.”²

Sol harekette “bacı” olarak konumlanan kadın artık “kadın özne” olarak yerini almaya başlamıştır.

İkinci Dalga Feminizmin eleştirisi olarak 2000’li yıllardan günümüze kadar olan dönemi kapsayan Üçüncü Dalga Feminizm ise hala etkisini sürdürmektedir. Özellikle ırk, etnisite, milliyetçilik çalışmalarının hız kazanmasıyla birlikte, feminizmde de toplumsal cinsiyet, cins, cinsiyet, sınıf ayrımı, cinsel yönelim gibi kavramlar tartışmaya açılmış yeniden yorumlanmaya başlanmıştır. Böylece genelleyici kadın sorunlarından çok bireysel kadın sorunları ön planda tutularak farklı seslerin de görünür olduğu kadın örgütlenmeleri önem kazanmıştır. Bu durumun kadın hareketine iki yönlü etkisi vardır. İlk olarak kadın hareketinin daha liberal düzeyde bölünüyor olması ortak bir paydada buluşulmasını ve ortak bir politika üretilmesini zaman zaman çıkmaza sokmaktadır. Diğer bir yandan ise feminizmin genelleyici ve farklılıkları görmeyen kör noktasını düzenler hale gelmiştir.

Üç başlık altında kategorize edilen feminist hareketin adlandırılmasına yönelik çeşitli tartışmalar yapmak mümkündür. Bununla ilgili yeni olarak akademik tartışmalar devam etmektedir. Bazı akademisyenler “dalga” yerine “kırılma” demeyi tercih etmektedir. Bu çalışmada kadın hareketinin döngüsel bir yapıda olduğu varsayımı kabul edilerek feminist hareketin sınıflandırılması “dalga” kavramı üzerinden gerçekleştirilecektir.

² Fatmagül Berktaş, *Kadın Olmak Yaşamak Yazmak*, 3. bsk., İstanbul, Pencere Yayınları, 1998, s. 125.

BİRİNCİ BÖLÜM

FEMİNİST HAREKETE TARİHSEL BİR ÇERÇEVEDE İNCELEME

1.1.Türkiye’de Feminist Hareketin Tarihçesi

Feminizm politik ve özerk bir harekettir. Kadınların tarihsel süreç içerisinde ezilmiş ve sömürülmüş olması gerçeğinden yola çıkmaktadır. Bu hiyerarşinin, sınıf çelişkisi gibi toplumları biçimlendiren temel bir egemenlik/ iktidar ilişkisi yarattığını, erkeklerin egemen, kadınların bağımlı olduğu sosyal ve siyasal düzende yaşandığını ortaya koyar.³ Feminist hareket tarihsel süreç içerisinde ülkelerde farklı kırılma noktaları ile yaşanmış kadın hareketi mücadelesi bağımsız özelliğini korumaya devam etmiştir. Farklı yaklaşımlar ve ideolojik teoriler ile birlikte feminizm türleri ortaya çıkmıştır. Feminist yaklaşımlar liberal, Marksist, radikal, sosyalist, psikoanalitik, varoluşçu, postmodern, kültürel, siyah feminizm, eko feminizm olarak adlandırılabilir. Türkiye’de yaşanan kadın hareketi de bu ideolojik yaklaşımlar ile beslenmiş çeşitli feminizm türleri benimsenmiştir.

Kadın hareketi üzerine yapılan çeşitli akademik çalışmalarda farklı isim ve sınıflandırmalara tabi tutulan kadın hareketinin Türkiye’deki tarihsel devinimini Serpil Sancar yedi döneme ayırmıştır. Öncelikle 1860-1930 yılları arası geç modernleşme ve uluslaşma dönemi feminizmi, 1930-1965 arası dönem, modernleşmecî kadın haklarının kentli orta sınıflara taşınması, 1968-1985 arası dönem sınıf siyaset ve sosyal refah anlayışı dönemi, 1985-1995 arası dönem bağımsız radikal feminizm, 1995- 2000 arası dönem, küresel feminizm ve Pekin Dünya Kadın Kongresi sonrası kadının insan hakları anlayışının etkisi, 2000-2005 arası dönem, devlet içinde kuramsallaşma, kadın örgütleri arasında ittifaklar, 2005’ten günümüze kadar olan süreç ise apolitik politikleşme olarak adlandırılan proje feminizmi olarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma sistemi Türkiye’de yaşanan siyasal konjonktürle de alakalı olarak feminizmin evreleri hakkında bize bilgi vermektedir.

^{3 3} Serpil Çakır, “Feminizm”, Der. Birsen Örs, *Ataerkil İktidarın Eleştirisi, 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*, 7. bsk., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014, s.415-416.

Bu çalışmada Türkiye’deki feminist kadın hareketi üç sınıflandırma altında incelenecektir.

1.1.1. Birinci Dalga Kadın Hareketi

Osmanlı Dönemi’nin sınırlarında yaşadığı gerileme ve toprak kaybını durdurmak üzere giriştiği reform hareketleri kadın hareketine de etki etmiştir. Türk tarihinde Batılılaşmanın ilk somut hareketi sayılan 1839 tarihinde yayımlanan Tanzimat Fermanı gayrimüslim halk ve Müslüman halk arasındaki eşitsiz ilişkileri bir nebze de olsa ortadan kaldırmıştır. Bu durum toplum içerisinde yaşayan kıyafet, meslek seçimi, iş hayatı gibi konularda sınırları olan kadınların hak talebinde bulunmasının önünü açmıştır. Bu dönemde kadınlar lehine kanunlarda değişiklikler yapılmış, yasaklar nispeten yumuşatılmış, ayrıca başka fikir ve edebiyat alanında kadınların haklarını savunan yazılar yazılmaya başlamıştır.⁴ Bu kadınlar, evrensel ve konu bazlı bir hareket olmaktan ziyade, kendi özel sorunlarına vurgu yaptıkları için bu hareketi yerli feminizm olarak isimlendirmek yerinde olur.⁵

Osmanlı Dönemi’nde kadınlar seslerini duyurmak için iki yöntem kullanmışlardır. Birincisi; yayın hayatına giren kadınlar ya müstear isimlerle ya da erkek isimleriyle kaleme aldıkları metinleri dergilerde yayımlamaya başlamışlardır. Basın, kadınların kendilerini tanıtmalarında, sorunlarını ifade etmelerinde en önemli araç olmuştur.⁶ İlk dergiler genellikle yazı başlıkları ve yazar adları belirtilmeyen “varakalardan” oluşurken, 1900’lerden itibaren çıkmaya başlayan dergilerde artık yazılara başlıklar verildiği, açık yazar adlarının yer aldığı görülmektedir.⁷ Kadınların toplum içerisindeki yerlerinin sorgulandığı, aydınlatılmak istendiği, ev düzeni, kişisel bakım, ev ekonomisi, yemek tarifleri, güzellik sırları, diğer dünya ülkelerindeki kadınlardan haberdar olma, edebiyat alanında yazı yazan kadınların metinlerinin

⁴ Ahmet Özkiraz v.d., “İkinci Meşrutiyet Dönemi’nde Kadın Olmak”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, C.III, No:1, 2011, s. 2.

⁵ Ömer Çaha, “Türk Kadın Hareketi: “Kadınsı” Bir Sivil Toplumun İmkânı?”, **Kadın Çalışmaları Dergisi**, C.1, S.3, Aralık 2006, s. 7.

⁶ Semra Gökçimen, “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, **Yasama Dergisi**, C III, No: 10, 2008, s.12.

⁷ Zehra Toska v.d, *İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası 1869-1927*, İstanbul, Metis Yayınları, 1993, s. xvi.

yayınlanması gibi amaçlarla hazırlanan kadın süreli yayınları oldukça dikkat çekmektedir. Kadınların birbiri ile olan iletişim ağını güçlendirmektedir. Dergilerden bazıları yayın hayatında uzun süre bulunmasına rağmen bazı yayınlar ise çok kısa bir zaman diliminde yayımlanmıştır. Bu dergilerde kaleme alınan yazılar sadece aydın kadınlara ait olan yazılar değildir. Hemen her kesimden kadınların gönderdikleri yazı ve mektuplar bu dergilerde yer almaya başladı.⁸ Bu dönemde İnci, Süs, Şükufezar, Demet, Mahasin, Kadınlar Dünyası, Hanımlara Mahsus Gazete, Kadınlık, İnsaniye, Ev Hocası, Kadın, Türk Kadın Yolu, Bilgi Yurdu Işığı, Aile, Hanım gibi pek çok dergi yayın hayatına girmiştir. Sayısı kırka yaklaşan bu dergiler kadınlara kendilerini birey olarak ifade etme, sorunlarını dillendirme ortamını sağladı, her kesimden kadınların yazma ürkekliğini, çekimserliğini gidermede, taleplerini iletmede ve sesini duyurmada önemli işlev gördü.⁹

Kadınların bir araya geldikleri yayın hayatının dışında seslerini duyurabilmenin ve daha planlı hareket etmenin ikinci bir yolu ise örgütlenmedir. Yayın organı etrafında bir araya gelen kadınlar birbirini tanımaya ve örgütlenmeye ihtiyaç duymuşlardır. Bu dönemde kadınlar, kadın örgütleri kurma girişiminde bulunmuşlardır. Osmanlı Dönemi'ndeki ilk kadın derneği 1913 tarihinde kurulan Teâli Nisvan Cemiyeti'dir. Teâli Nisvan Cemiyeti'nde bir araya gelen kadınlar tek eşlilik, evliliğin yasal hale getirilmesi, kadınların boşanma hakkının bulunması gibi talepler etrafında toplanan kadınlardan oluşmaktaydı. İkinci ve bir diğer önemli örgüt ise Kadınlar Dünyası dergisi etrafında bulunan kadınlar tarafından oluşturulan Nuriye Ulviye Mevlan Civelek tarafından kurulan Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti'dir. 1913 yılında kurulan ve kadın haklarını savunan ilklerden olan dernek, 1921 yılına gelindiğinde ise kendilerini tanıttıkları Kadınlar Dünyası adlı dergide, kadınların artık siyasette de söz sahibi olmayı amaçladıklarını açıklıyordu.¹⁰ Cemiyet kadınların çalışma hayatında yer alabilmesi, kız çocuklarının okul hayatına devam edebilmesi,

⁸ Erdinç Gülcü, Samiye Tunç, "Osmanlı Basın Hayatında Kadınlar Dünyası Dergisi", **Çankırı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.3, No.2, 2012, s. 161.

⁹ Serpil Çakır, "Feminizm", Der. Birsen Örs, *Ataerkil İktidarın Eleştirisi, 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*, 7. bsk., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014, s.431.

¹⁰ "Bir Belge", Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 29, Şubat 1999, s. 2.

tek eşliliğin yasal hale gelmesi gibi konularda aktif olarak çalışmakla beraber feminizm kelimesini kullanan ilk örgüt olmuştur.

Kadın haklarını savunan derneklerin yanı sıra savaş sonucu çıkan yardım dernekleri de kadınların faal olarak bulunduğu yerler arasındadır. Özellikle bu dernekler; hasta bakımı, kıyafet yardımı gibi temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Hilal-i Ahmer Kadın Cemiyeti bunlardan biridir. Kadınların kadın olmaktan ziyade yaşadıkları sorunlar üzerine değil, savaş döneminin yaralarını sarmaya yönelik görev ve sorumluluklar almaya yönelmişlerdir. Bununla beraber kadınların çalışma hayatında yer almasını kolaylaştırmak adına meslek öğreten dernekler de açılmıştır. Osmanlı Türk Kadınları Esirgeme Derneği, Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyeti Hayriyesi, Biçki Dikiş Yurdu gibi dernekler benzer amaçlarla, atölyeler, terzi evleri açarak, kadınların istihdam olanaklarının geliştirilmesi için onlara beceri kazandırmaya çalıştı.¹¹ Böylece kadınların bir araya gelerek iş deneyimlerini paylaşabildikleri, beraber üretim yapabildikleri ve en somut anlamıyla para kazanabildikleri alanlar oluşturulmuştur.

Kurulan dernekler ve yayınların yanı sıra kadınlar tarafından düzenlenen toplantılar da hareketi güçlendiren ve örgütlü bir hale getiren sebepler arasında olmuştur. Örneğin; Beyaz Konferanslar serisi kadınların bir araya geldiği ve kendini güçlü hissettiği toplantılar arasındadır. Bu toplantılara Beyaz Konferanslar denmesinin sebebi; katılımcı kadınların hepsinin beyaz kıyafetlerle toplantılara katılması ve salonun beyaz olmasıdır. Fatma Nesibe Hanım tarafından gerçekleştirilen bütün konuşmalar kadınları tesiri altına almış ve her bir toplantı bir öncekinden daha kalabalık yapılmıştır. Hitabeyi güçlü olan Fatma Nesibe Hanım kadınlara şöyle seslenmiştir:

“Hanımlar size bütün kadınlık hatta topraklarında müebbeten susan dudaklar namına teşekkür ederim. Görüyorum ki hiçbir iskemle boş kalmamış. Demek ki iki kat, üç kat davete icabet edecek münevver dimağlarımız, hemşirelerimiz var. Oh! Bu ne kadar mesut beşarettir. Bugün üç yüz kişiyiz değil mi hanımlar? Demek ki hiç aldanmıyorum ve bu cesaretle iddia ediyorum ki içtimamıza vakıf olsalar, üç yüz bin hatta milyon kadın bize hiç olmazsa kalben iştirak edecekler.”¹²

¹¹ Serpil Çakır, a.e., s. 432.

¹² Serpil Çakır, Kadınlığın İlk Tarihi Şikayeti: Beyaz Konferanslar”, **Tarih ve Toplum Dergisi**, S. 231, Mart 2003, s. 42.

Hitabeti güçlü olan kadınların da varlığı ile birlikte toplantılar aracılığıyla bir araya gelen kadınlar kendilerini daha güçlü hissetmeye ve taleplerini özgürce ifade edebilmeye olanak bulmuşlardır. Osmanlı Kadın Hareketi içerisindeki örgütler zaman içerisinde taleplerinin karşılığını bulmaya başlamıştır. Cumhuriyet'in kuruluşu ve yeni bir yönetim biçimine geçişinin de etkisiyle hükümet uluslaşma çalışmalarını başlatmış, Batı'dan aldığı yenilikleri Türk milliyetçiliğine uygun değerlerle uygulamaya başlamıştır. Türkiye için yeni bir rejim olan cumhuriyet ile birlikte yeni kadının inşası da devlet politikalarının içerisinde yer almıştır. Kadın taleplerinin de etkili olduğu bu politikalar neticesince pek çok yenilik yaşanmıştır. Medeni Kanun'un kabulü ile birlikte kadınların erkekler ile eşit haklara sahip olduğu yasal bir düzenleme gelmiş olup, Osmanlı Dönemi'nde kadınlar tarafından talep edilen tek eşlilik yasal bir statüye kavuşmuştur. Yanı sıra savaşın etkileri sonucunda erkek nüfuzunun da azalması göz önüne alınarak kadınların çalışma hayatına aktif olarak katılımının önü açılmıştır. 1923'te kurulan Cumhuriyet rejiminin ilk yıllarında feminist hareket içinde yer alan kadınlar, başlıca isteklerini seçme ve seçilme hakkı olarak tanımladılar.¹³ Ancak yine de kadınların isteklerinin ve taleplerinin karşılığının devlet politikasında belirli bir sınırı bulunmaktaydı. Özellikle siyasal haklar konusunda yasal olarak verilen hakların fiili olarak kadınlara verilmemesinde oldukça kararlı adımlar atılmaktaydı. Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan önce kurulma çalışmaları yürütülen ve Nezihe Muhiddin öncülüğünde açılmak istenen Kadınlar Halk Fırkası iktidar tarafından kabul görmemiştir. Müstakbel bir kadın partisinin kısa bir süre sonra kurulacak olan Cumhuriyet Halk Fırkası'na ilgiyi azaltabileceği öne sürülür.¹⁴ Bu çabaların ardından kadınların seçme ve seçilme hakkını kazanasıya kadar mücadeleye devam ettiği görülmektedir. Bu sebeple kadınlar tarafından Türk Kadınlar Birliği kurulmuştur. 1935 yılında büyük bir feminizm kongresi düzenleyecek olan kadınlar uluslararası büyük bir organizasyona ev sahipliği yapmak için hazırlanmıştır. Üstelik iş birliği içerisinde bulundukları kadın örgütleriyle beraber Nazi politikasına yönelik ortak bir bildiri de yayımlamışlardır. Zaten varlığına sıcak bakılmayan Türk Kadınlar Birliği,

¹³ Ömer Çaha, a.g.e, s. 7.

¹⁴ Yeşim Arat, "Türkiye'de Modernleşme Projesi ve Kadınlar", Çev. Nurettin Elhüseyni, *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*, 4. bsk., İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998, s. 90.

Nazi karşıtı bildirinin tarafı da olunca, hükümet tarafından kapatılmış ve faaliyetlerine son vermek zorunda bırakılmıştır.

Yeni hükümet yasal düzlemde ve pratikte kadınlara bütün hak ve taleplerini verdiğini öne sürmüştür. Medeni Kanun'un kabulü, seçme ve seçilme hakkının tanınması, kız ve erkek öğrencilerin karma sistemde eğitim görmesi, kadınların "makbul" meslek gruplarında çalışmasının önünün açılması, tek eşliliğin kabulü kadınların kazandığı başlıca haklardır. Nitekim yaşanan gelişmeler dönem koşulları değerlendirildiği zaman pek çok ülkeye göre Türkiye'nin kadın haklarının temsili konusunda önde olduğunu gösterir niteliktedir. Ancak yine de bu hakların belirli sınırları vardır. Aydın ve bazı iş alanlarında çalışması uygun bulunan kadın ve ev içi emeğini sürdürmesi gereken kadınlar sabittir. İlginçtir ki, modernleşmenin kadınların yalnız kamu alanında değil, geleneksel alanda da –ama Batılı bir anlayışla- rol oynamasını gerektirdiği düşüncesiyle, kadınlar bu yeniden tanımlanmış geleneksel rolleri oynamaya da özendirilmiştir.¹⁵ Taylorizm ideolojisi benimsenerek kadınların ev içi emeği görmezden gelinmiş, ev içi emek gerektiren işler yapması gereken sorumluluklar olarak üstüne kalmaya devam etmiştir.

Cumhuriyet dönemi yeni kadını inşa ederken yeni erkeğini de inşa etmiş ancak bu yeni erkeğin rollerinde herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır. Aksine uluslaşma süreci kadına yönelik politikalarını uygulamaya devam etmiştir. Kadınlar bir yandan kamusal alana çıkmaları için teşvik ediliyorlar, eğitimlerine önem veriliyor, çeşitli meslekleri icra etmeleri için önlerindeki engeller kaldırılıyor, diğer yandan da denetimden çıkarlarsa korkusuyla eylemleri devlet politikalarıyla denetleyip sınırlandırabiliyordu.¹⁶ Bütün bu alanlarda kadınların, erkeklerle aralarındaki mesafeli ilişkiyi özellikle koruma çabası da dikkat çekmektedir. Ayrıca savaş sonrası dönem olduğu için kadınların üreme konusundaki hakları da devlet eliyle düzenlenmiştir. Ceza Kanunu'nda çocuk düşürme yasaklanmış ve bu yasağa uymayanlara yönelik yaptırımlar uygulanmıştır. Aynı şekilde 1936 yılında yapılan düzenlemeyle birlikte ırkın devamlılığını ve sağlığını tehlikeye düşürmek suç olarak kabul edilmiştir. Nüfusu

¹⁵ Yeşim Arat, a.g.e, s. 87.

¹⁶ Serpil Çakır, *Erkek Kulübünde Siyaset: Kadın Parlamenterlerle Sözlü Tarih*, İstanbul, Versus Yayınları, 2013, s. 149.

arttırmaya yönelik çok çocuklu kadınlara yönelik teşvik ödülleri verildiğine de yine bu dönemde denk gelinmektedir. 1929 yılında kabul edilen Şose ve Köprüler Kanunu ile beşten fazla çocuğu olan ailelerin yol vergisinden muaf tutulmaları düzenlemesine gidilmiştir.¹⁷ Öte yandan 1938 yılında bazı kanunlarda yapılan değişiklikle, çocuklar için vergi muafiyeti, sahip olunan çocuk sayısına göre kaynak aktarımı, çok sayıda çocuğa sahip olan ailelere toprak tahsisatında öncelik verilmesi düzenlemeleri getirilmiştir.¹⁸

1950’li yıllara gelindiğinde ise özellikle kırsal kesimden büyük şehirlere doğru yaşanan iç göç sonucunda kadınların aile içerisindeki rolleri değişmeye başlamıştır. Göç etmek zorunda kalan kadınların çalışma hayatı içerisine girememesi ev içindeki baskın rollerini daha da içselleştirmelerine sebep olmuştur. Ev içi görünmeyen emeğin kadınlar tarafından gideriliyor olması hasta bakımı, çocuk bakımı, ev işleri gibi pek çok işin de kadınlar tarafından ücretsiz olarak yapılması yükünü beraberinde getirmiştir. Kadınlar bu sebeple kamusal alandan iyice soyutlanmış, çalışma yaşamına girse bile erkeklerle eşit ücrette ve eşit işte çalışmadıkları bir döneme girmişlerdir.

Toplumda 1980’lere değin, Kemalist reformların kadınları kurtardığına dair bir mutabakat vardı; bu olgu tartışma konusu yapılamazdı.¹⁹ Bu karar 1980’lere gelindiğinde kendisini feminist olarak tanımlayan ve Kemalizmin kadınları yok sayan yönlerini eleştiren kadınlarla beraber yıkılmaya başlamıştır. Bu kadınlar Türkiye’de ikinci dalga feminist hareketin de başlatıcıları olan kadınlar olarak tarihteki yerini almıştır.

Osmanlı Dönemi’nden 1980’lere kadar geçen sürede Kemalist ideoloji ile beraber, yüzü Batı’ya dönük yeni kadını inşası devlet politikalarıyla başlatılmıştır. Bu kadınlar devlet eliti tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getiren, Kemalist, cinsiyetsizleştirilmiş kadınlar olarak yaşamaya devam etmişlerdir. Böylece Osmanlı Dönemi’nde başlayan kadın hareketi büyük mücadeleler sonucunda temel

¹⁷ Elif Yüksel Oktay, “Türkiye’de Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Uygulanan Nüfus Politikaları, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, C.7, S. 4, 2014, s. 39.

¹⁸ Elif Yüksek Oktay, a.e., 2014, s.39.

¹⁹ Yeşim Arat, a.g.e, 1998, s. 91.

kazanımlarımı almış, bu hakların gerçekte ne kadar uygulandığına yönelik eleştiriler 1980’lerde gün yüzüne çıkması kadar etkisini kaybetmiştir.

1.1.2. İkinci Dalga Kadın Hareketi

1960’lı yıllarda Batı’da yaşanan gelişmeler kadın hareketine yönelik etkilerini de beraberinde getirmiştir. İkinci dalga feminist hareketin maddi koşullarını İkinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalist ülkelerde yaşanan hızlı büyüme ve ekonomik gelişme hazırlamıştır.²⁰ Özellikle bu dönemde kadın bedeni üzerinden gerçekleştirilen tahakküm politikaları kadınlar tarafından protesto edilmiş, cinselliklerinin devlet eliyle kontrol altına alınmasına yönelik eleştirel çalışmalar birinci sırada yer almıştır. Kadınlar doğum kontrol ilaçlarına erişimin kolaylaştırılması yönünde başlattıkları süreci daha da ileri götürerek ortak kadınlık deneyimlerinden kaynaklanan sorunlara yönelik protestolarını devam ettirmişlerdir. Bu süreç Türkiye’deki kadın hareketine de etkilerini göstermiştir. 1980 sonrasında yükselen feminist dalganın öncülleri ise daha çok 1970’ler boyunca güçlenen sol muhalif örgütlerde aranmalı.²¹ Sol hareketin güçlenmesi ile birlikte Türkiye’de ikinci dalga feminist hareketin erken döneminde İlerici Kadınlar Derneği kurulmuştur. Sosyalist feminist bir kuruluş olan İlerici Kadınlar Derneği Bakiye Beria Onger, Dora Küçükaydın, Fatma Günel, Gönül Taylan, Güner Dilsizoğlu, Hamiyet Akkaya, Nursel Üstün, Saadet Sözel, Şeyda Talu, Vahide Yılmaz, Zuhal Meriç ve Zuhal Kılıç’ın da aralarında yer aldığı kadınlar tarafından 3 Haziran 1975 tarihinde kurulmuştur. Dernek başkanlığına seçilen Beria Onger kadınların kurtuluşunun erkeklere savaş açmakla olmayacağını dile getirmiş, fabrikada, tarlada, büroda erkeklerle birlikte eşit şartlarda çalışan kadınların buna rağmen yine de ikinci sınıf vatandaş durumunda olduklarını belirterek, eşit işe eşit ücret, analığın toplumsal bir işlev sayılması, eğitimde, iş bulmada, mevkilendirmede fırsat eşitliği için mücadele edecek bir derneğe ihtiyaç olduğunu söylemiştir.²² Kadınların uzun zaman sonra kadınlık sorununu sınıf temelinde de olsa tartıştıkları ve

²⁰ Duygu Alptekin, “Sokaktan Akademiye: Kadın Hareketinin Kurumsallaşma Süreci”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, No:26, 2011, s.36.

²¹ Aksu Bora, “Bir Yapabilirlik olarak Ka-Der, 90’larda Türkiye’de Feminizm”, der. Aksu Bora, Asena Günel, 90’larda Türkiye’de Feminizm, 6. bsk., İstanbul, İletişim Yayınları, 2016, s.102.

²² Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kadınlar Vardır! 1923-2018 Kadın Kurumları ve Örgütlenmeleri, 2019 Yılı Ajandası, 2019.

örgütlendikleri bir kadın oluşumu meydana gelmiştir. İlerici Kadınlar Derneği'nin feminist düzlemde tartışılacağı pek çok yanı olmasına rağmen dönemin şartları düşünüldüğünde kadın hareketini beslemesi açısından oldukça önemlidir. Kadın hareketi “eşit işe eşit ücret” tartışmasını başlatmış, kadınların konumunu yeniden sorgulamaya başlamıştır. Dernek, Kadınların Sesi gazetesi ile birlikte güncel konular üzerine yazılar yazmakla beraber sendikal hareketlerde kadının sorunları üzerine de yazılar yazmaya devam etmiştir. 28 Nisan 1979'da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı kararıyla “Sıkıyönetim süresince faaliyetten men” edilmiştir.²³

1980'li yıllarda var olan yeni feminist hareket, toplumsal cinsiyet kalıplarını, egemen kültür tarafından belirlenen kadınlık, erkeklik kimliklerini ve rollerini sorgulayarak ataerkil değerlere karşı önemli bir toplumsal hareket başlatmıştır.²⁴ Simone de Beauvoir, Türkiye'de kadın hareketinin yeniden canlanmasında feminist değerlerin oluşmasında oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. Görüşleri özellikle The Second Sex (İkinci Cins) (1949, ABD'de 1952) adlı kitabıyla her kıtadan, her sosyal sınıftan kadına ulaştı.²⁵

Küçük gruplar halinde bir araya gelen aydın ve eleştiren kadınlar bağımsız bir kadın hareketini yeniden gün yüzüne çıkarmışlardır. Çoğunlukla iş sahibi, eğitim görmüş, orta sınıf, kentli (İstanbul, Ankara) kadınların önderliğinde başlatılan hareket içinde, kısa zamanda gençler etkin rol oynamışlardır.²⁶ Kadınlar Osmanlı Dönemi kadın hareketinde olduğu gibi işe yayın çevresinde toplanmakta ve çeşitli dergilerde yayınlarını yayımlayarak seslerini duyurmaya çalışmakta bulmuşlardır. Kadınların kamusal alana ilk adım atması, 1981 Mayıs'ında Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi YAZKO çatısı altında gerçekleştirdikleri kadın meseleleriyle ilgili bir sempozyumla oldu.²⁷ Feminist kelimesini ilk benimseyenlerden bir grup meslek sahibi kadın 1983 yılında haftalık Somut dergisinde “feminist” bir sayfa çıkarmak için toplanmış, 1983 sonlarında, Kadın Çevresi adı ile “ev içinde ve ev dışında ücretsiz ve

²³ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, a.e., 2019.

²⁴ Aylin Moraloğlu, “80'li Yıllarda Kadın Hareketi ve Kampanyalar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, No:99, 2012, s. 292.

²⁵ Serpil Çakır, a.g.e., 2014, s. 436.

²⁶ Yeşim Arat, “1980'ler Türkiye'sinde Kadın Hareketi: Liberal Kemalizm'in Uzantısı”, **Toplum ve Bilim Dergisi**, No: 53, 1991, s.10.

²⁷ Ömer Çaha, a.g.e., s. 9.

ücretli çalışan kadınların emeğine dayalı ve bu emeği değerlendirme” amacıyla bir “yayıncılık, hizmet ve danışmanlık” şirketi kurulmuştur.²⁸ Daha sonrasında bu çevre etrafında toplanan kadınlar, dünyada kadın hareketi ile ilgili yayımlanmış önemli kitapları Türkçe ’ye çevirmeye başlamışlardır. Türkçe ’ye çevrilen eserlerle birlikte 1990’larda adımları atılacak olan akademik feminizme literatür ve terim kazandırmaya başlanmıştır. Böylece üniversitelere bağlı kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri açılmaya başladığında pek çok çalışma alanına yönelik kaynağın temel adımları atılmış olacaktır.

Dünyada ne olduğu ve değerlerinin nasıl tanımlandığını öğrendikleri feminist ideolojiyi, Türkiye’nin şartlarıyla yeniden yorumlama fırsatı bulan feminist kadınlar bilinç yükseltme toplantılarını da oluşturmuşlardır. Küçük ev toplantılarında bir araya gelen kadınlar, kadınlık halleri üzerine toplantılar düzenlemeye başlamıştır. Ev toplantılarının ilk dönemlerinin gündemini, bireysel deneyimlerin paylaşılması oluşturuyordu, bu giderek yerini kadınlık üzerine literatürün tartışılmasına bıraktı.²⁹ Kadına yönelik şiddetin boyutları, ev içi emeğin sömürülmesi, eşit işe eşit ücret, cinsellik, kadın bedeninin özgürlüğü üzerine yapılan bu toplantılar, kadınların yeni politikalar üretmesinde de öncü rol oynamıştır. Bütün bu bilinç yükseltme toplantılarında kadınlar, öncelikle kendi yaşadıkları deneyimlerin farkına varmış ve sorgulamaya başlamışlardır. Tek tek “kurtulan” kadınlarda, kadınların bir “cins” olarak ezildikleri, kurtuluşun ise kadınlararası dayanışmayı gerektirdiği bilincinin yer etmesi yeni bir oluşumdur.³⁰

Kadınlar ilk toplantılarla beraber feminizm kavramı üzerine çeşitli kavram tanımlamaları ve açıklamalar getirmek üzere tartışmalar yürütmüştür. Radikal feminizm, sosyalist feminizm, liberal feminizm gibi farklı feminizm türlerini tartışmaya açmaya ve incelemeye devam etmişlerdir.

²⁸ Yeşim Arat, a.g.e., s. 10.

²⁹ Nilüfer Timisi, Meltem Ağduk Gevrek, 1980’ler Türkiye’sinde Feminist Hareket, der. Aksu Bora, Asena Günel, *90’larda Türkiye’de Feminizm*, 6. bsk., İstanbul, İletişim Yayınları, 2016, s.18.

³⁰ Şirin Tekeli, *Feminizmi Düşünmek*, 1. bsk., İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007, s.81.

Kadınlar bu dönemde kampanya ve protestolarla birlikte harekete yeniden canlılık kazandırmıştır. Toplu eylemlerin en büyüğü Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1985 yılında onaylanan Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin pratikte uygulamaya konulmasına yönelik başlatılan imza kampanyasıdır. 4 binden fazla kadının ıslak imzasının bulunduğu kampanya metni büyük yankı uyandırmıştır. Böylece kadınların meşru bir zeminde kendine yer bulma çabası olumlu olarak sonuçlanmıştır. İmza kampanyasının ardından yürütülen ilk büyük kapsamlı eylem ise Dayağa Karşı Kadın yürüyüşü olmuştur. Bu yürüyüşün planlamasının temelinde 1987 yılında Çankırı'da üç çocuk annesi, dördüncü çocuğuna hamile bir kadının eşine boşanma davası açması ve davanın Mustafa Durmuş adlı hakiminin “kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin” açıklaması vardır. Filiz Kerestecioğlu'nun Yargıtay Dairesi'nde okuduğu ve kadın grubuyla paylaştığı bu mahkeme kararı üzerine 12 Eylül Askeri Darbesi'nden sonraki yasal ilk yürüyüş İstanbul'da düzenlenmiştir. Yürüyüş öncesinde siyasi yaşam da göz önünde bulundurulduğunda her ne kadar izinli bir yürüyüş de olsa katılımın fazla olmayacağı endişesi yaşanmıştır. Ancak beklenenin tam tersine yürüyüş, farklı kadın gruplarından çok fazla kadının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Böylece kadın sığınakları açılması için ilk adım bu dönemlerde atılmaya başlamıştır. Ankaralı kadınlar, İstanbul'da başlayan “Dayağa Karşı Kadın Kampanyası” nı desteklemek amacı ile ilk sokak eylemlerini 10 Mayıs 1987 tarihinde yaptılar.³¹ Kadına yönelik şiddet söylenebilir, konuşulabilir bir hale gelmiştir. Hatta orta sınıfın üstü, okumuş, aydın kadınlar da aile içinde yaşadıkları şiddet olaylarını aktarmaya başlamıştır. Onca yıldır orta sınıf altı kadınların yaşadığı bir sorun olarak görülen aile içi şiddetin aslında kadınların yaşadığı politik bir olay olduğu görülmüştür. “Özel olan politiktir” anlayışı ise bu dönemlerde literatüre girmeye başlayan ve kadınların bireysel deneyimlerinin aslında ortak ve politik olduğu görüşünü savunan bir slogan olmuştur. Bunun dışında dönem içerisinde Mor İğne Kampanyası, Kariye Şenliği, Geçici Kadın Müzesi organize edilmiştir. Mor İğne Kampanyası özellikle toplu taşıma araçlarında tacize uğrayan kadınların başlattıkları bir kampanya olmuştur. Süs iğnesi olarak da kullanılabilen büyük mor iğneler kadınların tacize uğradığında ya da uğrama tehlikesi yaşadığında başvurdukları

³¹ Nilüfer Timisi, Meltem Ağduk Gevrek, a.e., s.23.

etkili bir çözüm olmuştur. Yoğun olan vapur, otobüs gibi toplu taşıma araçlarında kadınların bedenlerini korumak üzere başlattıkları bu kampanya büyük yankı uyandırmıştır. Kariye Şenliği ise kadınların dayaha karşı bir araya geldiği ikinci büyük toplanma olmuştur. 4 Ekim 1987 tarihinde Edirnekapı’da bulunan Kariye Müzesi’nde gerçekleştirilmiştir. Şirin Tekeli açılış konuşmasında şenliğin amacını şu şekilde dile getirmiştir:

“Biz bugün burada Kadın Dayanışma Kampanyası çerçevesinde bir araya gelen kadınlar, kadınların aleyhine işlemiş ve hala işlemekte olan iktidar ilişkisini kırmayı, cinsler arasında iktidara dayanmayan, dolayısıyla şiddeti, her biçimiyle şiddeti reddeden bir eşitler ilişkisi kurulmasını amaçlamaktayız.”³²

Şenlikten elde edilen gelirlerle “Bağır Herkes Duysun” kitabı hazırlanarak kadına yönelik şiddet ile ilgili bir yazım ortaya çıkmıştır.

Türk Ceza Kanunu’nun iffetli ve iffetsiz kadın başlığı altında kadınları ayırması ve buna göre yasal düzenlemeler getirmesi de büyük bir protestoya sebep olmuştur. Hayat kadınına saldırılması durumunda, saldıran kişiye normal cezanın üçte ikisi kadar indirim yapılması kadınlar arasında büyük bir kampanya başlatılmasına sebep olmuştur. Kadınlar devlet eliyle oluşturulan ataerkil yasanın eleştirisi için “iffetli kadın vesikası” bastırmıştır. Bu şekilde eleştiri ile beraber mizah bir araya getirilmiş, kadınların birbirleri arasında dağıtımına soktukları iffetli kadın vesikası elden ele dolaşmıştır.

Kadın hareketinin çok çeşitli eylemleri, renkli, teorik, ampirik yazını kadının bir birey olarak kendi hislerine, sorunlarına sahip çıkmasının önemini vurgular, kadınlara bu fırsatın yaratılmasına çalışır.³³ Bu çeşitlilikle beraber kadınların tartışmaya sunduğu pek çok konu olmuştur. Kadın cinayetleri üzerine toplantılar ve konferanslar düzenlemiş, bu konuda feminist araştırma yöntemlerinden sözlü tarih yönteminden de yararlanılarak alanda raporlar yayımlanmıştır. Bununla birlikte kadınların kürtaj hakkı da tartışmaya açılan bir konu olmuştur. Kadınların kürtaj olmak istediklerinde yüksek meblağları ödeyemedikleri için merdiven altı diye tabir edilen, sağlık koşullarına uygun olmayan mekânlarda kürtaj olmak zorunda kalması ya da

³² Şirin Tekeli, a.g.e., 2017, s.260.

³³ Yeşim Arat, a.g.e., 1991, s.14.

geleneksel yollarla kendi kendilerine düşük yapması, kadınların konuyu tartışmasındaki en önemli sebeplerden birisi olmuştur. Duygu Asena gibi dönemin feminist yazarları tarafından ise bu konu, hikaye ve roman örgülerinde çokça işlenir olmuştur. Yasal olarak kadınların kürtaj hakkını kullanmaları önünde herhangi bir engel bulunmamasına rağmen fiilen gerçekleştirmelerinin önünde birden fazla engel bulunmaktadır. Kadınların kürtaj hakkıyla beraber üreme sağlığı konusunda tek başına korunan taraf olması da tartışmaya açılmıştır. Erkeklerin korunma yöntemlerinden hiç birini kullanmaması, kadının sağlığını tehlikeye atması üzerine de köşe yazılarında çokça yer verilmiştir.

Bir diğer konu 1980'lerin sonlarına doğru büyük bir tartışma konusu haline gelen türban meselesidir. Kemalist feministler tarafından asla kabul edilmeyen ve modern kadının önündeki büyük bir engel olarak görülen türban, Müslüman kadınların dini inançları neticesinde kullanmak istedikleri bir kıyafettir. Bu konu üzerine her iki tarafın da kadın kararı ve bedenini yok sayan tavrına karşılık Şirin Tekeli konu üzerine kadın haklarının ön planda olduğu bir düşünceyi savunmaktadır ve türban meselesine yönelik düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

“Ben nasıl dine inanmıyorsam ve bana kimsenin dini kurallarına uyma gereği başımı örttürmesinin mümkün olmadığını, olmayacağını biliyorsam, Müslüman kadınların da kendi inançları doğrultusunda başlarını örtmeye aynı derecede hakları olduğunu düşünüyorum. Onlar beni “cehennemde yanmaya mahkum” bir zavallı, ben de onları “köleliği kendileri seçmiş” birer zavallı olarak görebiliriz, ama benim de onların da kendi inançlarımız doğrultusunda yaşamayı seçme özgürlüğümüze kimsenin karışma hakkı olmamalıdır. Onun için son olaylarda, tıpkı bundan iki yıl önce başörtüsünü çıkarmadığı için Ege Üniversitesi’nden atılan öğretim görevlisi Nebahat Kuru olayında da olduğu gibi, asıl yanlışlığı “irticayla” mücadele ettikleri iddiasıyla devlet zorunu kullanan ve kadınlara başörtülerini çıkarma baskısı uygulayan yöneticiler yapmaktadır.”³⁴

1990'lı yıllara gelinmeye başlandığında ise sokak hareketinden kurumsal bir harekete dönen feminizmin, ortaya çıkardığı pek çok örgüt varlığını göstermektedir. 1990 yılında kurulan Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı ile Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı faaliyet vermeye başlayan ilk örgütler arasındadır. Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı, Kadın Adayları Destekleme Derneği gibi yeni yeni kurulmaya başlayan sivil toplum kuruluşları devlet politikalarında itici bir güç oluşturmaya başlamıştır. Kadın politikaları konusunda alınacak kararlarda, kadın sivil

³⁴ Şirin Tekeli, a.g.e., 2017, s. 233.

toplum kuruluşlarının fikrine başvurulmaya başlanmıştır. Böylece siyaset içerisinde sivil toplum kuruluşları uzlaşmacı bir alanda yer almaya başlamıştır. Ortak kararların alınabildiği ve kadın hareketinin gücünü hissettirebildiği bir dönem yaşanmıştır.

Türkiye’deki ikinci dalga feminist harekete bağlı olarak, sokak eylemleri ve feminist kurumlardaki artışa paralel şekilde “feminizm” ve “feminist” kelimesi sıkça günlük hayatta kullanılmaya başlanmıştır. Kadınların bir cins olarak ezildiğini (farklı sınıflarda kadının ezilmesi değişik biçimler alır), savunan feminizme göre, kadın cinsini ezen konumda olanlar, yani ezme ilişkisinin taşıyıcıları erkeklerdir.³⁵ Ancak bu durum kadınların erkek düşmanlığı beslediği anlamına gelmemektedir. Eşit ilişki biçimini ve ezen ezilen ilişkisini bitirmeyi savunan kadınların feminizm düşünceleri kimi çevreler tarafından özellikle erkekler tarafından, erkek düşmanlığı olarak görülmüştür. Sahip olduğu iktidarı feminizm ile bırakmak istemeyen erkeklerin verdiği bu tepki oldukça olağandır. Bu durum dönem içerisinde feminist ideolojiyi savunan kadınların kendilerini rahatça “feminist” olarak tanımlayamamasına sebep olmuştur. Kadınların kendilerine rahatlıkla feminist diyemedikleri bu dönemi Şirin Tekeli “mahcup feministtim” diyerek özetlemiştir.

1980’lerde kadın hareketi çok değişik şartlar altında kurulmuş bir otoriter rejimin yeniden demokrasiye geçmesine katkıda bulundu.³⁶

1.1.3. 2000’lerden Günümüze Kadın Hareketi

2000’li yıllar kadın hareketinin kendi kurumlarının çoğaldığı, sivil örgütlenmenin arttığı yıllar olmuştur.³⁷ Aynı zamanda bu çok çeşitli kadın kurumlarının iktidar ile ilişkisinin zorlu sürece girdiği bir dönem de olmuştur.

2000’li yıllardan itibaren kadın hareketine yönelik bir değerlendirmede bulunmak gerekirse 1980’lerde görülen ortak payda da buluşmaya yönelik taleplerin daha ayrıştığı görülmektedir. Son yıllarda dünyada ve Türkiye’de artan kimlik, ırk,

³⁵ Şirin Tekeli, a.e., s. 68.

³⁶ Yeşim Arat, a.g.e., 1991, s.16.

³⁷ Sebahat Duran Karahan, Türkiye’de kadın Hareketinin Kurumsallaşması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Tez No:516278, 2018, s. 62.

etnisite, üzerine yapılan çalışmaların artmasının kadın hareketi üzerinde etkisi olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Farklı kadın kimlikleri üzerinden tanımlanan kadın örgütleri mevcuttur. Bu kadın örgütlerinin daha özelde taşıdıkları kadın kimliğinin önünde yer alan ilk kimliklerine göre talepleri ve eleştirileri de değişiklik göstermektedir. Bu sebeple pek çok platform, girişim, inisiyatif, kooperatif şeklinde kurulmuş kadın örgütlerinin sayısı artış göstermiştir. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın Kadın Örgütleri ve Örgütlenmeleri Koleksiyonu'nda 700'den fazla kadın örgütü bulunmaktadır. Bu durum kadın hareketinin çeşitliliğini göstermek açısından önemli olsa da kadın hareketinin bu kadar bölünmüş olmasının getirdiği bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir. Ortak kadın kimliği etrafında buluşamama, taleplerin ortaklaşamaması, diğer kimliklerin ve kimliğe dayalı kadın deneyimlerinin daha ön plana alınması sorunlardan sadece bir kaçıdır. Örneğin Kürt kadın örgütlenmeleri, Müslüman kadın örgütlenmeleri kendilerini din ve ırk üzerinden tanımlayan örgütler olarak liberal bireyi ön plana çıkarmaktadır. Bireysel düzlemde hareket kazanan bir kadın hareketinden bahsetmek bu açıdan yanlış olmayacaktır.

Bir yandan bu dönemin diğer bir özelliği özellikle genç neslin “feminizm” kelimesini korkmadan ifade edebilmesi ve feminist olma tanımını kendileri için rahatlıkla kullanabilmesidir. Özellikle üniversitelerde kadın örgütlenmesinin arttığı, taleplerin dile getirildiği bir döneme de girilmiş bulunmaktadır. Bu durumun gelişmesinde üniversitelerde açılan kadın araştırmaları merkezleri ve özellikle sosyal bilimler alanında toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin verilmesinin etkisi oldukça fazladır. Bu alandaki duyarlılığı, bilinci, olaylara feminist bakış açısıyla bakabilen kadın öğrencilerin varlığı yaşadıkları cinsiyet eşitsizliği temelli olaylarda da sessiz kalmamalarını sağlamıştır. Üniversitelerde yaşanan flört şiddetine yönelik aktif bir kampanya ve protesto sürdürmeye başlayan kadınlar, ifşa kültürünü de beraberinde getirmişlerdir. Şiddete ve tacize uğrayan kadın öğrenciler bu konuda sessiz kalmamaya tacizci ya da şiddet uygulayan erkeği sosyal medyanın gücünden yararlanarak ifşa etmeyi bir protesto aracı olarak kullanmışlardır. İfşa kültürü her ne kadar eleştirilen bir yöntem olsa da kadınların yaşadıkları şiddet olaylarının açığa çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Böylece üniversitelerin özellikle kadın araştırma ve uygulama merkezleri tarafından cinsel tacizle mücadele kapsamında politika üretmesi konusunda

bir baskı yaratılmıştır. İstanbul Üniversitesi Cinsel ve Psikolojik Taciz ve Cinsel Saldırısı Önleme Yönetmeliği taslağında kurulması planlanan mekanizmaların amacını şu şekilde açıklamaktadır:

“Bu yönetmelik İstanbul Üniversitesi’nde her türlü cinsel, psikolojik taciz ve cinsel saldırıdan arınmış bir öğrenim ve çalışma ortamının sağlanması için oluşturulan sistem ve işleyişi düzenlemektedir. Bu yönetmelikle İstanbul Üniversitesi cinsel, psikolojik taciz ve saldırı durumlarında sahip olunan haklar ve yapılabileceklerle ilgili farkındalığın artmasına, bu tür olay ve durumların önlenmesine ilişkin her türlü çabayı göstermeye, cinsel, psikolojik taciz ve saldırıya yönelik iddiaların ve şikayetlerin incelenmesine, soruşturulmasına; sorumlulara karşı disiplin işlemleri veya hukuka uygun diğer mekanizmaları işletmeye hazır ve kararlı olduğunu bildirmektedir. İstanbul Üniversitesi, bu yönetmelikle hayata geçirilen mekanizmalar yoluyla öğretim elemanlarını, öğrencilerini, tam ya da yarı zamanlı idari ve sözleşmeli çalışanlarını, alt işveren firma temsilci ve çalışanlarını cinsel, psikolojik taciz ve saldırı konusunda bilinçlendirir, üniversite bileşenlerinin konuya ilişkin iddia ve şikayetlerini soruşturarak hukuka uygun yaptırımlar uygular. İstanbul Üniversitesi, gene bu yönetmelikle gerçekleştirilecek mekanizmalarla cinsel ve psikolojik taciz ve cinsel saldırı süreçlerine taraf veya tanık olarak dahil olan bireylerin insan onurlarının korunması ve özel yaşamın gizliliği hakkından kaynaklanan mahremiyetlerin sağlanması konusunda azami özenin gösterilmesini ve her türlü sürecin gizlilik ilkesi dahilinde ivedilikle yürütülmesini sağlar, diğer yandan da mesnetsiz ithamlardan kaynaklanan mağduriyetlerin önlenmesini amaçlar.”³⁸

Üniversitelerde gücünü gösteren kadın öğrenci hareketi feminist hareketi canlandıran ve dönüştüren bir dinamığe sahip olmuştur. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, 25 Kasım Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Günü gibi kadınlar açısından sembolik anlamları bulunan özel günler genç kadınların katılımıyla coşkulu bir hal almaya başlamıştır.

Kadın hareketinin bir başka mücadele alanı yarattığı yer ise dildir. Kadına yönelik bir şiddet aracı olarak kullanılan ve kendini sürekli olarak yeniden üreten eril dil ile mücadele de büyük bir öneme sahiptir. Üniversitelerde başlatılan pano çalışmaları, sosyal medya üzerinden açılan hesaplar, kadın örgütlerinin bu konu üzerine başlattıkları kampanyalar büyük önem taşımaktadır. Türk Dil Kurumu’nun kadını aşağılayan bir dil üzerinden yaptığı kelime tanımlarının da ifşa edildiği ve paylaşıldığı bir alandır. Düşüncenin ifade biçimi olan dilde eril etkilerden kurtulmak ve bununla mücadele yollarını başlatmak bu sebeple önemlidir. “kız gibi, bilim adamı, adam akıllı, saçı uzun aklı kısa, bayan” gibi çeşitli deyim ve kelime gruplarının kullanımının eleştirisi hala devam etmektedir.

³⁸ İstanbul Üniversitesi Cinsel ve Psikolojik Taciz ve Cinsel Saldırısı Önleme Yönetmeliği Taslağı, 11 Kasım 2015, s. 1.

2000'lerde kadın hareketinin mücadele içerisinde olduğu ve belki de en çekişmeli geçen yer ise devlet politikalarına karşı yürütülen eleştiridir. 1999 yılında Ecevit hükümetinde Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk Medeni Kanun'daki değişiklik taleplerini ciddi olarak ele almaya başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi ile birlikte kabul edilen Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu hala ataerkil maddeleri bünyesinde barındırmaktaydı. Kadının çalışmak için eş izni almak zorunda olması, ailenin reisinin koca olması, kadınların boşandıktan sonra edinilmiş mallar üzerinde herhangi bir hakka sahip olmaması Medeni Kanun'un en büyük handikapları içerisinde yer almaktadır. Medeni Kanun, Anayasanın 10. maddesi olan, herkes din, dil, ırk, cinsiyet gözetmeksizin eşittir ibaresine son derece aykırı olan maddelere sahiptir. Bu sebeple Ecevit hükümeti ile birlikte başlayan bu adım, kadınları heyecanlandırmıştır. Yeni yasa 22 Kasım 2001'de TBMM tarafından kabul edilmiştir. Böylece kadınlar evlilik boyunca edinilmiş mallar üzerinde söz sahibi olabilecek, özgürce çalışabilecektir. Ancak özellikle kadınların edinilmiş mallar üzerindeki hakları yasa yürürlüğe girdikten sonra geçerli olmuştur. Bu durum da pek çok kadının mağduriyetinin devam etmesine sebep olmuştur. Yine de bütün bu adımlar kadınların erkeklerle yasalar önünde eşit olmasının önünü açan en önemli başlangıçlardan biri olmuştur.

2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara gelmiştir. AKP kendini sağda yer alan, muhafazakâr ve demokrat bir parti olarak tanımladı.³⁹ AKP iktidara geldiğinden beri kadın hareketi ile çekişmeli mücadelesi devam etmiştir. Kadınlara tanınan kürtaj hakkının kaldırılması yönündeki girişimleri kadın hareketini hareketlendirmeye başlamıştır. Ardından Türk Ceza Kanunu'nda zina üzerine kadın ve erkeklere eşit olarak verilmeyen ceza yaptırımını sonrasında kadınlar iki yıl sürecek bir kampanya yürütmüş, sonunda istedikleri hakları almışlardır. AKP ile kadın örgütleri arasında yaşanan çekişme sadece yasal haklar üzerinde sınırlı kalmamıştır. Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın TBMM'de gerçekleştirilen olağanüstü toplantıda HDP'li Nursel Aydoğan'a "bir kadın olarak sus" cümlesini kurmuş, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan "o kadın, kız mıdır kadın mıdır?" ifadesini Halkevleri Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Dilşat Aktaş'a yönelik olarak kullanmıştır. Kadın düşmanı cümleler sadece bunlarla da sınırlı kalmamıştır. "Ben zaten kadın erkek

³⁹ Şirin Tekeli, a.g.e., s.399.

eşitliğine inanmıyorum, kürtaşı bir cinayet olarak görüyorum, tecavüze uğrayan kadınlar da kürtaşı yaptırmamalı, kadın ahlaklı olsun kürtaşı yaptırmak zorunda kalmasın, kadınlar iş aradığı için işsizlik yüksek” gibi cümleler dönemin iktidar partisinde yer alan siyasetçiler tarafından ne yazık ki söylenmiştir. Bu söylemler kadın hareketi ile iktidar parti arasındaki ipleri iyice gerginleştirmiştir. Son dönemlerde Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın adının Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak değiştirilmesi ve son olarak 10 Temmuz 2018 tarihli 30474 sayılı Resmi Gazete yayını ile adının Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değiştirilerek kadın isminin bütün kamu kuruluşları içerisindeki yapılanmalardan silinmeye çalışılması devletin sistematik ve bilinçli olarak yürüttüğü bir politikanın sonucudur. Kadınların ise bu alandaki protestosu ve eleştirisi haklı olarak devam etmektedir. Kadınların 8 Mart yürüyüşlerine katılımının engellenmesi de aynı politik duruşun ürünüdür. 8 Mart 2019 yılında her sene Taksim’de gerçekleştirilen 8 Mart yürüyüşlerinin herhangi bir sebep olmaksızın yasaklanması, polisin şiddet içerikli müdahalesi ve kadınların bu müdahaleyi protesto ederken, okunan ezanı protesto eder gibi gösterilmesi devlet eliyle kadın hareketine yönelik oluşturulan bilinçli bir tepkidir. Aynı şekilde ilk kurulan kadın örgütlerinden biri olan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın hedef alınarak söylemlere dahil edilmesi, kadınların evlerinden alınarak aile kurumuna zarar verdiği açıklamalarının da yapılması feminist kadın örgütlerine karşı yapılan saldırılardan sadece biridir.

Kadınlar politikanın uzlaşmacı çerçevesinden yararlanamamaya başladıkça kendi içlerinde daha kapalı örgütlenme modelini benimsemeye başlamışlardır. Özellikle mail üzerinden oluşturulan kapalı gruplar sayesinde kadın haklarına karşı yürütülen pek çok kampanya ve politika organize edilmektedir. Bu kadın gruplarına girebilmek için bir başka kadının referansı gereklidir. Bu şekilde birbirini tanıyan korunaklı bir kadın ağı oluşturulmak istenmektedir.

Dünyada totaliter rejimlerin yükselişi ile birlikte kadın hareketine yönelik başlatılan nefret söylemi, makbul kadın sınırlarını çizmeye çalışmaktadır. Kadınların bu yoldaki süreçleri oldukça zorlu ama bir yandan da mücadele doludur. Bütün dünyada yükselişe geçen totaliter rejimler, Fransa, ABD, Sudan gibi ülkelerde kadınların protesto ve kampanyalarını arttırmaya başlamıştır.

1.2.Değerlendirme

Kadın Hareketi yapısı itibariyle döngüsel bir harekettir. Türkiye’de ve dünyada bütün kadın hareketlerinde gözlemlenebilir olan bu yapı bazı dönemler kadın hareketinin bir çıkmaza girmesine sebep olmaktadır. Örneğin; Osmanlı Kadın Hareketi’nde olduğu gibi kadınlar hak talebinde bulunurlar ve bu taleplerinin karşılığını bulduklarında kadın hareketi kazanılmış bir noktaya gelmektedir. Kadınlar büyük bir mücadele sonucunda bu haklarını kazanmış olurlar. Ancak diğer kuşak kazanılan hakların pratikte uygulanıp uygulanmadığı noktasında pek fazla durmamaktadır. Onlar için önemli olan uygulanmasa da tarihsel süreç içerisinde alınan kazanımlardır. Ancak bu kuşaktan sonraki kuşak -aynı 68 kuşağında olduğu- gibi tekrar hak talebinde bulunur ve kadın hareketi canlanmaya ve döngüsel sürecinde canlanan evreye yeniden girmeye başlamaktadır.

Türkiye’de ve aslına bakılırsa dünyada yaşanan kadın hareketinin günümüzdeki iz düşümü de tam bu döngüsel alanı ifade etmektedir. Son yıllarda kadın hareketi bir düşüş içerisinde. Totaliter rejimlerin yükselişi, kadınların yasalar önünde kazandığı haklarında yaşana gerilemeler, kadın hareketine yönelik başlatılan düşmanca politikalar nasıl bir gerileme içerisinde olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu sebeple geçmiş kuşaklar tarafından kazanılan haklarda bir gerileme söz konusu olmaktadır. Ancak bu durum umutsuzluğa düşmeyi gerektirmemektedir. Çünkü bu süreç gelecek nesillerin varlığı ile tersine çevrilebilir bir süreci de beraberinde getirecektir. Kadın hareketi, siyasi konjonktüre ve ataerkil yapıya karşı muhakkak ki büyük mücadeleyi yeniden başlatacaktır. Dünyanın neredeyse yarısını oluşturan bir topluluğun bu eşitsiz ilişkiye göz yumması beklenmemelidir. Siyaset çatışmaların yaşandığı bir alan olduğu kadar uzlaşıya da varılan bir sahadır. Bu uzlaşma da sivil toplum kuruluşlarının varlığı ile daha kolay bir hale gelmektedir. Kadın hareketinin örgütlü ve kurumsal yapısının bu döngüsel süreç içerisinde daha uzlaşmacı bir şekilde kazanımlar elde edeceği ümit edilmelidir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KADIN HAREKETİNİN KURUMSALLAŞMA SÜRECİ

2.1. Feminist Kurumsallaşma

Kurumsallaşma, kurumlarda devamlılık sağlanması, yapısal bir standardın oluşturulması ve standartların kurallara dönüştürülerek sistemleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.⁴⁰ Bunun yanı sıra kurumsallaşma; işletmelerin, sistemsiz organize edilmiş, yapılardan; düzenli, sistemli ve tutarlı bir yapıya dönüştürülmesi olarak da tanımlanabilmektedir.⁴¹ Kurumsallaşmanın oluşabilmesi için bir takım nedenler ve o nedenler sonucunda oluşan kurumsallaşmanın da beklenen sonuçları bulunmaktadır.

Çevreden kaynaklanan normatif, düzenleyici ve bilinçli baskılar sonucunda oluşan kurumsallaşmanın; formalleşme, profesyonelleşme, hesap verilebilirlik ve tutarlılık gibi bir takım özellikleri vardır. Bu özellikler bünyesinde ise bir takım beklenen sonuçları vardır. Bu beklenen sonuçlar; meşrulaşma, tahmin edilebilirlik, denge, kaynak arttırma ve uygunluktur.⁴²

Standartlaşmış kuralları olan kurumsallaşmış bir örgütün kişilere göre değişen politikaları mevcut değildir. Bu sebeple hesap verilebilirliği, tutarlılığı ve güvenilirliği söz konudur.

1980’lerde sokakta başlayan kadın hareketi, 1990’lı yıllara gelindiğinde bilinçli ve normatif baskılar sebebiyle kurumsallaşmaya doğru gitmiştir. Bu kurumsallaşma kadın örgütlerinin sürdürülebilir, devamlılığını sağlayan, şeffaf, güvenilir, belirli standartları olan kurumlar olarak ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur. Bu anlamda feminist teori bağlamında “kurumsallaşma; kadın-erkek eşitliği konusundaki eşitsiz uygulamaların ortadan kaldırılması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, devlet

⁴⁰ Füsün Kocabaş v.d., “Aile İşletmelerinde Nepotizm ve İç Müşteri Üzerindeki Etkileri”, 1. Aile İşletmeleri Kongresi, İstanbul Kültür Üniv. İİBF. 17-18 Nisan, İstanbul, 2004, 424– 430.

⁴¹ Mine Halis, Duygu Adalıoğlu Ay, “Kurumsallaşma Düzeyinin Örgütsel Sessizlik Üzerine Etkisi: Bir Araştırma”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C. 18, No:2, 2017, s. 45.

⁴² Fahri Apaydın, Örgütlerde Kurumsallaşma ve Adaptif Yeteneklerin Pazarlama Eylemleri ve Örgütsel Performansa Etkileri, Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü SBE, Gebze, Tez No: 191684, 2007, s. 3.

tarafından kadınların özel alandan kamusal alana geçişlerini kolaylaştırıcı özel önlemlerin alınması, kadınların toplumsal, ekonomik, siyasal haklarını erkeklerle eşit olarak kullanmalarının sağlanması için devletin gerekli politikaları oluşturması ve bütçe tahsislerinin olumlu bir şekilde yeniden yapılandırılması da dahil olmak üzere tüm uygulamaları kapsamaktadır.”⁴³

Kadın hareketinin geliştirdiği kendine özgü örgütlenme biçimi ise, klasik parti örgütlerinin dışında ve parti yapısını, liderliği, hiyerarşiyi reddeden yatay ve gerçekten demokratik ilişkilere dayanan bir örgütlenme anlayışından kaynaklanmaktadır.⁴⁴ Bu durum kadın örgütlerinin ömrünün daha uzun olmasını kolaylaştırıcı etkenlerden birisi olmuştur. Yanı sıra örgütlerin amacı bireysel çıkar ve ekonomik çıkarların muhafaza edilmesi, iktidarın ele geçirilmesi gibi amaçlar olmadığı için kısa vadeli değil, uzun soluklu bir örgütlenme olmuştur. Banu Paker feminist örgütlenmenin ilkelerinin şunlar olduğunu dile getirmektedir:

*“Gönüllülük, öz etkinliklerin gelişmesine ve artmasına uygun yapılar yaratmak. Kişiselliği yok etmeden kolektif kararlar alabilmek, hiyerarşilere karşı olmak, yönetim kurulları yerine, her kadının etkinliklerin yürütmesinde yer almasını sağlamak. Oylamalar yerine ikna yöntemlerinin yerleştirilmesi. Sadece çoğunluğun değil azınlığın ve tek tek kadınların haklarının korunmasını güvenceye almak. Rotasyonla çalışma, uzmanlaşmayı zararsız hale getirme. Etkinliklere katılan bütün kadınlara eşit derecede söz ve karar hakkı. Temsili değil, doğrudan demokrasi.”*⁴⁵

Kadın hareketindeki kurumsallaşma süreci her ne kadar diğer örgütlenme yapılarından özerk olduğu için uzun soluklu bir özelliğe sahip olsa da kendi içerisinde barındırdığı bir takım aksaklıklar ve eksiklikler de vardır. Türkiye’de kadın hareketi öncesinde profesyonel bir kurumsallaşma süreci deneyimi yaşamadığı için henüz çok genç, yönetim dinamiklerinde fikir ayrılıklarından meydana gelen sorunlar barındırmaktadır. Bu ayrılıklar sebebiyle yönetimin beklenenden kısa sürede değişmesi, maddi olanaksızlıklar sebebiyle daimi personel çalıştıramaması, proje bazlı faaliyetler sürdürdükleri için proje feminizmi olarak nitelendirilmek kadın örgütlerinin yaşadığı sorunlardan bazılarıdır. Özellikle proje feminizmi günümüzde feminist

⁴³ Nesrin Çilingiroğlu, “Türkiye’de Akademik Düzeyde Kadına Yönelik Kurumsallaşma”, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Cilt: 20, Sayı: 2, 2001, <http://www.thb.hacettepe.edu.tr>

⁴⁴ Şirin Tekeli, a.g.e., s.62.

⁴⁵ Yay haz. Hülya Osmanağaoğlu, “Feminizm Kitabı: Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Seçme Metinler”, 1. bsk., Ankara, Dipnot Yayınları, 2015, s. 446.

akademisyenler tarafından sıkça eleştirilmektedir. Kalkınma projeleri ile başlayan ve günümüzde güçlenme kavramı ile devam eden süreçte IMF tarafından gelişmekte olan ülkelere dayatılan uyum programlarını kapsamaktadır. Ancak bütün bu programlar fonu veren devletlerin yönlendirmeleri ile birlikte yürütülebilen ve zaten sınırları ve perspektifi belli olan projelerdir. Dolayısıyla bu projelere entegre edilmiş olan üçüncü dünya ülkeleri piyasalara hizmet eden ve bu süreçte kadınların en aktif şekilde kullanılmasını sağlayan birer aracı haline gelmektedir. Benzer biçimde, güçlenme (empowerment) refah politikalarından neo-liberal politikalara geçiş sürecinde önemli bir rol oynayan Yapısal Uyum Programları ile birlikte özellikle öne çıkarılmış bir kavram olduğu halde, gerçek bir güçlenme perspektifinin yoksunluğu, dahası, toplum yerine bireye yapılan vurguyla bir “güçlendirmeme” pratiği dikkat çekmektedir.⁴⁶

Bir proje açıldığı için o alanda çalışma ve etkinlik yapmaya yönelen, çalışma alanı içerisinde bulunmadığı halde üretim yapmaya başlayan örgütlerin varlığı da feminizmin özüne zarar getirmektedir. Bir yandan da maddi olanakları olmayan örgütlerin faaliyet alanlarına yönelik çalışmalar yürütebilmesi için projeler önemli bir kaynak haline gelmektedir.

İktidar karşısında güç kazanmaya çalışan kadın örgütlerinden bazıları bu hiyerarşik yapıyı bozmaya çalışırken, kendileri güç sahibi olmak için erkekleşmektedir. Çalışanlarına, örgüt politikalarına yönelik daha katı kurallarla yaklaşan ve otoriter yönetimler kuran kadın örgütleri içerisinde sorunlar çıkmaya devam etmektedir. Yanı sıra feminizmin popüler ideolojiler arasında yer alması ve kadınlar arasında entelektüel gözükmeyen isteyen kadınların kadın örgütleri içerisinde yer aldığı da sıkça gözükmektedir. Bu sebeple kurumlar içerisinde feminist ideolojiyi benimsememiş, toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığı olmayan kadınlar varlık göstermektedir. Bu durum da haliyle feminist harekete zarar vermektedir.

1990 yılında kurumsallaşmaya başlayan kadın hareketi siyaset, bilgi, istihdam ve şiddet konularında da örgütlenmeye ve kurumlar ortaya çıkarmaya başlamıştır.

⁴⁶ L. Zeynep Beşpınar Karaoğlu, 2000’ler Türkiye’si’nde GAP Bölgesi’nde Kadın Projeleri ve Kadının Güçlenmesi: Valilikler, Belediyeler ve ÇATOM İstihdam Proje Örnekleri, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Tez No. 330951, 2012, s. 66.

Yasal kurumlar haline gelen kadın örgütlenmeleri öncelikli olarak vakıflaşma sürecine gitmişlerdir. Hiyerarşik yapının oluşturulması gerekli olan derneklere karşı biraz daha mesafeli olma yolunu seçmişlerdir. Dernekleşmenin feminist ideolojinin eşitlik ilkesine zarar vereceği ve harekete zarar vereceği düşünülmüştür.

1.2.1. Siyasette Feminist Kurumsallaşma

Siyaset alanında kadınların yasal olarak temsil etme ve edilme hakkı her ne kadar açık olsa da, alana girmelerini engelleyen ve ataerkinin zannedilen bu alana neden giremediği de 1980'lerdeki tartışma konuları arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların siyasette eşit olmayan temsili sorunsalının tartışması şüphesiz ki 1980 kadın hareketi içinden doğmuştur. Yurttaşlık ve temsil etme edilme terimlerinin temelinde yatan demokrasi kavramının güçlendirilmesi için farklı gruplar içerisinde temsil etme ve edilme hakkının aktif olarak kullanılması gerekmektedir. Aksi takdirde modernleşme ve çağa ayak uydurma iddiasıyla yola çıkan bir devletin demokrasi kavramı ile bir sorunu olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple ataerkil zihniyetin ürünü olan, kadınların seçme ve seçilme hakkını engelleyen dogmalar da bir ülkede demokrasinin yerleşmesini engelleyen sebepler arasında yer almaktadır. Kadınların soyut yurttaşlıktan ziyade somut yurttaşlığa yani kamusal alanda temsile ihtiyaçları vardır. Nitekim kadınlar yasalar önünde seçme ve seçilme hakkı bulunmasına karşın Cumhuriyet Dönemi ile birlikte siyasal partilerde varlık gösterememe sorunuyla karşı karşıya kalmışlardır. Siyasal partiler, kadının seçmen olarak gösterilmesi konusunda cömert davranmamakla birlikte Cumhuriyetin ilk yıllarında örtük olarak uygulanan kota uygulaması ile birlikte kadınların temsil sayısı daha fazladır. Ancak geçen süreye paralel olarak kadınların meclisteki sayısında bir düşüş gözlemlenmiştir. Siyasal rejim çıkmaza girip devletin demokrasi konusunda ne kadar güçlü olduğunu vurgulamak istediği dönemlerde ise bu sayılar yeniden yükseltilmeye devam edilmiştir. Bu döngüsel politikalar içerisinde değişmeyen belli başlı noktalar vardır. Bunlardan birincisi; temsil hakkına sahip olmaya hak kazanan kadınların sadece belirli bakanlıklarda kendilerine yer bulabilmesidir. Adı, iktidarın ideolojisine göre değişen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kadınların en uygun bulunduğu alanlardan birisidir. İkincisi; kendisine parti içerisinde temsil edecek alan bulamayan kadınların rol alabilecekleri sınırları en geniş alan kadın kollarıdır.

Kadınların siyasal partilere bağılı olarak faaliyet yürüten kadın kollarında aktif olmaları yeterli görülmüştür. Kadın kolları, kadınları siyasete hazırlayan yerler olmaktan ziyade kadın kitlesini partiye devşirmeye yarayan yardımcı yerler olarak düşünülür.⁴⁷ Bu sebeple kadınların annelik rolleri üzerinden konumlandırılması ve siyasal yaşamda da sadece bu konumu üzerinden rol alması beklenmektedir. Siyasal partilerde varlığını gösteremeyen ve cam tavanı aşamayan kadınlar için politikada karar alma ve temsil edilme hakkını sorgulamak üzere tartışmalar yeniden başlatılmıştır. Bu tartışmalar neticesinde TKB'den uzun yıllar sonra kadınların siyasete aktif ve eşit bir şekilde katılabilmesi için açılan ilk örgüt olarak Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER) kurulmuştur. Şirin Tekeli ve Ceylan Orhun'un çalışmalarıyla kuruluş toplantıları yapılan bu kurum 4 Mart 1997 yılında kurulmuştur. Ardından Ankara ve İstanbul'da önce kadınların sonrasında erkeklerin de katılımıyla çeşitli toplantılar gerçekleştirilmiş ve KA-DER fikri anlatılmaya başlanmıştır. İlk hedef olarak da 1999 seçimlerine yaptıkları hazırlıkla beraber mecliste kadın sayısını arttırmayı ve en az 55 kadın milletvekilini meclise sokmayı hedeflemişlerdir. Bu hedefe ulaşmak için yapmayı planladıkları çalışmalar, kadınları siyasette daha aktif katılmaya çağırmak, siyasette yükselmek isteyen kadınları eğitmek, diğer kadın örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halinde kampanyalar düzenlemek, toplum genelinde cinsiyetçiliğe karşı duyarlılığı ve bilinci arttırıcı etkinlikler olarak özetlenmişti.⁴⁸ KA-DER, İstanbul merkez örgütünün dışında, Kadıköy (İstanbul), Ankara, İzmir, Bursa, Balıkesir, Denizli, Manisa, Adana, Antalya, Mersin, Kocaeli, Tekirdağ, Samsun, Eskişehir bölgelerinde örgütlendi.⁴⁹ Ayrıca TBMM içerisinde tanıtım faaliyetlerini de sürdürmeye devam etmiştir. KA-DER'in kuruluş amacının partilere, dışarıdan kadın adaylar dayatmak olmadığını, var olan kadın adaylarının desteklenmesi olduğu yönünde lobicilik çalışmalarını da yürütmeye devam etmiştir. Böylece farklı partilerin kadın adaylarının KA-DER çatısı altında buluşmasının önü açılmıştır. Siyaset üstü bir kurum olarak herhangi bir partinin güdümünde kalmaksızın sadece var olan kadın aday sayılarının arttırılması ve desteklenmesi yönünde çalışmalar yapan KA-DER güvenilirliğini de kazanmaya devam etmektedir. Çalışmaları sadece kadın adaylara

⁴⁷ Serpil Çakır, a.g.e., 2013, s. 170.

⁴⁸ Aksu Bora, a.g.e., s.116.

⁴⁹ Şirin Tekeli, a.g.e., 2017, s. 324.

yönelik yürütülen seçime hazırlık çalışmalarıyla da sınırlı değildir. Türk siyasetinde gerçek bir demokrasiden söz edebilmek için kadın adayların varlığının önemi, kadın sayısını neden arttırmak gerektiği konularında vatandaşlara yönelik çeşitli eğitimlerde düzenlenmektedir. Çünkü bir kurumun meşruiyetini sağlayabilmesi için içerisinde bulunduğu toplumun onu tanınması, çalışmalarını benimsemesi ve hangi ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıktığını bilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde kurumun çalışmaları vatandaşlar tarafından desteklenmez, ihtiyaç hissedilen bir yer olmaktan çıkar.

KA-DER kuruluşuyla beraber aktif olarak yürüttüğü kampanyaların karşılığını almaya hazırlanmıştır. Ancak 1999 seçimlerine gelindiği zaman özellikle iktidar ve ana muhalefet partilerinin ister sağ ister sol ideolojiye sahip olsun, kadın adayları gösterirken gerekli hassasiyeti göstermedikleri ortaya çıkmaktadır. % 10'luk barajı geçme ve meclise parlamenter gönderme şansı oldukça düşük olan partilerin kadın adayları gösterirken daha cömert davrandığı gözükmemektedir. Örneğin, ÖDP, KA-DER'in benimsediğine yakın, % 30'luk kadın kotasının sistemli şekilde kullanan tek partidir; TBMM için aday olan 538 kişiden 132'si -18 kadın 1. sırada aday olmuştur-kadınlar ve parti bu seçimlerin en "kadın dostu" partisi olma ayrıcalığını kazanmıştır.⁵⁰ Bununla beraber meclise parlamenter gönderme ihtimali yüksek olan partilere kadın aday adayı başvuruları yüksek olmasına rağmen ilk üç sırada yer alan adaylarını erkek olarak seçme yoluna gitmişlerdir.

2000'li yıllara gelindiğinde ise Barış ve Demokrasi Partisi –kapatılmasının ardından- Halkların Demokratik Partisi eş başkanlık uygulamasını gündeme getirmişlerdir. Erkek ve kadın eş başkanların yer aldığı siyasi parti içerisinde kadın aday ve temsilcilerinin sayısı diğer partilere oranla daha fazla bir sayıya sahiptir. Cumhuriyet Halk Partisi ise kadın adaylarını görece Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi'ne nazaran daha fazla sayıda çıkarmaktadır. Ancak CHP'de kazanma şansının düşük olduğu yerlerde kadın adayları gösterme gibi bir yol izlemeye başlamıştır. 31 Mart 2019 seçimlerinde CHP'nin Marmara Bölgesi'nin tek kadın adayını Handan Toprak'ı aday olarak göstermemesi de aynı politikayı devam ettirdiğinin

⁵⁰ Şirin Tekeli, a.e., 2017, s. 326.

kanıtı niteliğindedir. Bu politik duruş karşısında KA-DER, parti lideri Kemal Kılıçdaroğlu ile görüşme talebinin üç aydır karışık bulmadığını, kurum olarak gerekli adımları attıklarını dile getirmiştir.⁵¹ Aynı şekilde MHP ve AKP' nin millet ittifakı kurduğu belediye seçimlerinde, AKP 2.4, MHP 1.8 'lik oranla kadın adaylarını göstermiştir. En ilginç sayılabilecek olay ise Meral Akşener'in kurucusu olduğu İyi Parti'nin il merkezlerinin hiç birinde kadın aday göstermemesidir. Bir kadın kurucu ve siyasi liderinin olduğu İyi Parti erkekleşen kadın ve siyasetin tezahür etmiş halidir. Bütün bu bilgiler ışığında KA-DER, 8 Mart 2019 yılında 11.Temsilde Kadın Erkek Eşitliği Karnesini yayımlamıştır. Seçim öncesi siyasi partilerin kadın aday sayılarını açıklayarak bütün partilerin yeniden sınıfta kaldığını dile getirmiştir. Kadın adaylar olmadığı müddetçe beklenen adalet, demokrasi ve özgürlüğün gelmeyeceğini yeniden hatırlatmıştır.⁵²

Günümüzde hala kadınların aktif olarak siyasette yer alması çeşitli çalışmalar ve kampanyalar yürüten KA-DER, 1980 sonrası kadın hareketinin en önemli çıktılarından biridir.

1.2.2. Şiddet Alanında Feminist Kurumsallaşma

1990 sonrası kurumsallaşma adına çalışmalar yürütülen bir başka alan ise kadına yönelik şiddetle mücadele için örgütlenmenin başlatılmasıdır. Kadınların mücadeleyi ilk başlattıkları alanlardan biri olan kadına yönelik şiddetle mücadele, kadınların kurumsallaşma yolunda adım attıkları ilk ilerlemelerden birisi olmuştur. Kadına yönelik şiddetle mücadele açısından kurumsallaşma, şiddete uğrama riskinin ortadan kaldırılması ve şiddete uğrayan kadınlara destek verilmesine yönelik kurumsallaşma olarak ayrımlanabileceği gibi, mevzuat ve kurumlara kurumsallaşma ve bu kurumsallaşmayı destekleyen araştırma, veri tabanı vb. nde kurumsallaşma olarak da gözden geçirilebilir. ⁵³ Bu kapsamda “Dayağa Karşı Kadın” eylemi ile temelleri atılan mücadele, Kariye Şenliği, Geçici Kadın Müzesi ve Mor İğne

⁵¹ <https://sptnkne.ws/kDzh>

⁵² Kadın Adayları Destekleme Derneği Basın Bülteni, 8 Mart 2019.

⁵³ Yay. Haz. Şirin Tekeli, *1980'ler Türkiye'sinde Kadınlar, 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*, 6. bsk., İstanbul, İletişim Yayınları, 2015, s. 59.

Kampanyası ile güçlendirilmiştir. 1989 yılında şiddete uğrayan kadınlara yönelik hukuksal danışmanlık hizmeti veren telefon hatları kurulmuştur. Ancak kısa bir süre sonra telefon hatlarının yeterli gelmediği anlaşılmış, aile içindeki şiddetle mücadele yöntemini daha somut hale getirmek için kadın sığınakları açılması fikri ortaya çıkmıştır. Böylece Ankara’da Kadın Sığınağı Vakfı, İstanbul’da ise Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın temelleri atılmıştır. .Mor Çatı’nın kurucuları Canan Arın, Emine Başa, Fatma Özaydın, Fatma Nural Yasin, Fatma Yaprak Ertür, Filiz Kerestecioğlu, Firdevs Gümüšoğlu, Gülseren Özlen, Nurperi Sancak, Sakine Güleç, Şahika Yüksel, Şirin Tekeli, Zehra Büyükdaglı ve Zekiye Gülser Kayır’dır. Vakfın amacı aile içi şiddet gören kadınlara psikolojik danışmanlıkta bulunmak, güvenilecekleri ve süreç içerisinde kalabilecekleri sığınaklar açmaktır. Bu amaçtan yola çıkarak Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı bilgisi kimseyle paylaşılmayan sığınak evleri kurmaya kadınlara psikolojik ve hukuki danışmanlık yapmaya devam etmektedir. Kadınların kararı ne olursa olsun Vakıf çalışanları fikirlerini dayatmadan ve danışanlarla eşitsiz bir ilişki kurmadan çalışmalarını yürütmektedir. Hiyerarşik yapıya bağlı kalınmadan yürütülmeye çalışılan hizmetlerde gönüllülük desteği de önemli bir yer tutmaktadır. Çeşitli gönüllü desteğinde bulunan kişilerin sınırları Vakıf tarafından belirlenen çerçevede belirlenmekte ve çalışmalarına devam etmektedirler. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın üç ayrı sığınağı bulunmaktadır. Sığınakların yerleri kesinlikle saklı tutulmaktadır ve bu sığınaklarda kalan kadınların bilgileri ise saklanmaktadır. Yanı sıra Vakıf kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında politika üretmeye de devam etmektedir. Her yıl farklı bir ilde, çeşitli sponsorların desteği ile kadın sığınakları kurultaylarını düzenlemektedir. Böylece her bir kurum adına katılan kişi ve örgütlerin beyan ettiği fikirler doğrultusunda kurultaylar sonunda kadına yönelik mücadele kapsamında ortak bir bildiri hazırlanmaktadır. Bununla beraber çeşitli atölye çalışmalarını da bünyesinde gerçekleştirmektedir.

2000’li yıllara gelindiğinde ise Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ile kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yargı organlarına da katkı sağlamaya başlanmıştır. Çeşitli baro avukatları, öldürülen kadınların aileleri ve farklı meslek gruplarından kadınların çabalarıyla kurulan platform yerel mahkeme ve Yargıtay’ın kadın cinayetleri hakkında aldığı kararlara etki etmektedir. Kadınlara avukatlık desteği

vermekle birlikte mahkemelerde müdahale talebinde bulunmaktadır. Toplantı, basında farkındalık oluşturacak haberler, yürüyüşler ile birlikte kadın cinayetlerinin seyrini izlemektedir. Ayrıca kadın hadım, idam cezası gibi gündem maddelerini yakından takip etmekte ve söz söylemektedir.

1.2.3. İstihdam Alanında Feminist Kurumsallaşma

1980 döneminde hareket kazanan yeni feminizm “eşitlik” kavramını da yeniden sorgulamaya başlamıştır. Yasalar önünde eşit olan kadının sadece kamusal alanda erkek birey ile eşitliği yasalar önünde sağlanmaya çalışılmıştır. Yemeği kimin yaptığı, çamaşırı kimin astığı, ev düzeninden kimin sorumlu olduğu gibi konular özel alan içerisinde görüldüğünden tartışma alanına sokulmamıştır. Bu süreç özellikle 1970’li yıllarda benimsenen sol ideolojide kadının yerinin de yeniden irdelenmesiyle mümkün olmuştur. Ama bu kadının hem işte hem evde çifte emek kullanmaktan kaynaklanan sorunlarının aşılabilmesi için tek çare sosyalizm görülüyor ve kadınlar kurtuluşları için erkeklerle omuz omuza verecekleri sınıf mücadelesine davet ediliyorlardı.⁵⁴ 12 Eylül’den sonra sendikal faaliyetlerin yasaklanması ile birlikte kadınlar en çok emek gerektiren işlerde en az ücrete çalıştırılmaları konusunu irdeleme ve politika üretme fırsatı bulamamıştır. Devlet politikaları da özel alanda bireyler arasında yaşanan ilişkilere müdahale etmemektedir. İşte tam da bu noktada ikinci dalga feminizm, eşit sonuçlar doğurmayan eşitlik ilkesini sorgulamaya başlamıştır. Ev içindeki emeği görünür olmayan kadının yeniden tartışma konusu içine alınmasını sağlamıştır. Erkek ile kamusal alanda eşit çalışma şartlarına ve eşit ücrete sahip olmayan kadının ev içinde yapması beklenen işler tartışmaya açılmış, ev içi emek gücünün kullanımı, cinsler arası ev içi eşit iş paylaşımı ile çözülmeye çalışılmıştır. Feminizmin “özel olan politiktir” sloganı ile kadının tahakküm altına alındığı ev rolleri açığa çıkarılmaya başlanmıştır. Kadınların kamusal alanda erkeklerle aynı şartlarda istihdam edilmesinin önünde duran engelleri aşmak için ise kadınlar örgütlenme yoluna gitmiştir. Erken kurumsallaşma döneminde kurulan bu örgütlerden ilki Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı’dır. Güneydoğu Anadolu ve Marmara Bölgelerinde yer

⁵⁴ Yay. Haz. Şirin Tekeli, a.e., 2015, s. 30.

alan 12 farklı ilde yerel boyutta faaliyetlerini sürdüren 35 kadın örgütlerinin desteği ile merkezi İstanbul'da olmak üzere 1986 yılında kurulan vakıf, düşük gelir düzeyine sahip kadınların sosyoekonomik yönden güçlendirilerek yerel kalkınmayı sağlamak amacıyla kurulmuştur.⁵⁵ Vakfın kurucuları arasında Leyla Onur, Şengül Akçar ve Zehra Coşkun yer almaktadır. Kadınlara iş alanları yaratma, mikro ölçekli kredi vererek kadın girişimciliği destekleme ile kadınların yaşam kalitesini ve ekonomik bağımsızlığını güçlendirici bir alanda kadınları desteklemeye başlamışlardır. Vakıf kadınlara yönelik istihdam alanlarını arttırmak için kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile birlikte çeşitli çalışmalar da yürütmektedir. Kadınları çalışma hayatından alıkoyan eğitim ve çocuk bakımı konularında destek vererek işgücüne katılım oranlarını arttırmaya yönelik programlar ortaya koymaktadır.⁵⁶ Bu amaçla kadın girişimciliğinin önünün açılması için mikro kredi uygulamaları getirilmiştir. KEDV mikro kredi uygulamasını Türkiye'ye getiren ilk kurum olma özelliğini de taşımaktadır. Böylece kadınların iş yeri veya evlerinde üretim yapma olanağının önü açılmıştır.

KEDV'in dört ana programı bulunmaktadır. Bunlardan ilki; Afete Hazırlık ve Afet Sonrası Yeniden Yapılanma Programı'dır. 1999 Marmara Depremi'ni de deneyimleyen bir bölgede kadınların afet sonrası üretime geçmesi ve afet sonrası oluşan dezavantajlı sürecin iyileştirilmesinde alabilecekleri roller üzerine hazırlanmıştır. İkinci program ise; Ekonomik Güçlendirme Programı'dır. Bu program kapsamında kadınlara girişimcilik desteği, danışmanlık hizmeti gibi pek çok destek verilmektedir. Kadınların yeni ürünler geliştirmesi ve bu ürünler için pazar bulunması noktasında hizmet verilmektedir. Yanı sıra kadınların ikinci el eşya satımı, sabun üretimi, eğitim hizmetleri, lokanta, paketlenmiş gıda gibi ürünleri üretmeleri ve bunların satışının sağlanması amaçlanmaktadır. Bununla beraber Beyoğlu'nda hizmet veren Nahıl Dükkan'da Türkiye'nin pek çok yerinde kadınlar tarafından üretilen el emeği ürünler yer almaktadır. Sadece kadın emeği ile üretilen ürünlerin pazarlamasının yapıldığı dükkân, ürünleri hem tek tek müşteri ile buluşturulmakta

⁵⁵ Firdevs Aslı Tahtalı, Türkiye'de Kadın Girişimciliği ve Malatya Kentsel Alanda Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Bölümü, Malatya, Tez No. 535107, 2018, s. 112

⁵⁶ Firdevs Aslı Tahtalı, a.g.e., 2018, s. 113.

hem de toplu olarak iş birliği kurulan aracılara satma imkanı sağlamaktadır. Vakfın üçüncü programı Erken Çocukluk Eğitimi Programı'dır. Bu program ile sadece kadınların istihdam alanına kazandırılması yönünde değil, çocuk bakım ve eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması için de çalışmalarını sürdürmektedir. Mahallelerde kadınlar tarafından yönetilen 0-6 yaş grubundaki mahalle çocuklarının gelebildiği Mahalle Yuvaları veya Oyun Odaları olarak adlandırılan alanlar açılmıştır. Bu uygulama 2005 yılında uluslararası bir kurum olan MEDCHILD tarafından ödüle layık görülmüştür. KEDV bu uygulama ile birlikte Sakarya, Kocaeli, Düzce, Diyarbakır, Mardin ve İstanbul gibi illerde yuvalar açmaya devam etmektedir. KEDV'in son programı Kapasite Geliştirme Programı'dır. Bu program dâhilinde mahallelerde çocuk merkezleri açarak kadınlar arasındaki etkileşimi güçlendirmeye çalışmaktadır. Ayrıca yerel yönetimler ile kadınlar arasında bağ kurarak üretim alanındaki potansiyellerini arttırmayı hedeflemektedir. Bununla beraber pek çok kadın kooperatifinin kuruluşunda da öncü rol oynamıştır. Vakıf kendi bünyesinde yer alan Kadın Kooperatifleri İletişim ve Destek Merkezi'ni de açmıştır. Böylece kadın kooperatifleri içerisinde yer alan kadınların birbirleri ile iletişim halinde olma ve deneyimlerini paylaşmaları noktasında destek sağlamıştır. KEDV ayrıca çalışmalarını yaygınlaştırmak amacıyla Türkiye'nin her yerinden belediyelere, sivil toplum kuruluşlarına, kalkınma projelerine ve destek talep eden kadın gruplarına danışmanlık ve izleme desteği sağlamaktadır.⁵⁷

Kadına yönelik istihdamın arttırılmasına yönelik çalışmalar sadece KEDV'den ibaret değildir. 1999 yılında yaşanan büyük Marmara Depremi'nden sonra depremin etkileri göz önünde bulundurularak Kadınlarla Dayanışma Vakfı kurulmuştur. İlk olarak Kadın Dayanışma Grubu olarak destek vermeye başlayan örgütlenme kadınların afet öncesinde ezildikleri rollerin afet sonrasında daha da ağırlaşması sebebiyle toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile kurulmuştur. Kadınlarla Dayanışma Grubu ilk olarak deprem bölgelerinde kadın çadırları kurarak işe başlamıştır. Eylül 1999'da Gölcük'te ve Kasım 1999'da Düzce'de kurdukları "Kadın Çadırları"nda, sosyal ve psikolojik destek, rehabilitasyon amaçlı ve gelir getirici üretim faaliyetleri, çocuklara

⁵⁷ Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı, Kadınlar Vardır! 1923-2018 Kadın Kurumları ve Örgütlenmeleri, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, 2019

yönelik özel çalışmalar ve benzeri programlar uyguladı.⁵⁸ Kadınlarla Dayanışma Grubu 2001 yılında kazandığı yasal statü ile birlikte Kadınlarla Dayanışma Vakfı olmuştur. Ayrıca deprem sonrasında verilen pek çok uluslararası fon ile birlikte kadınlara yönelik çok amaçlı kültür sitesinin temelleri atılmıştır. Yapımı biten sitede günümüzde de kadınların çeşitli meslek kurslarına katılabildiği, danışmanlık hizmeti alabildiği hizmetler devam etmektedir.

2000'li yıllara gelindiğinde ise kadınların istihdam alanındaki faaliyetlerini arttırmayı amaçlamak üzerine Türkiye Kadın Girişimciler Derneği kurulmuştur. KAGİDER 2002 yılında 37 kadın girişimcinin katkılarıyla beraber kurulmuştur. Dernek vizyonunu “Kadının üreterek ve varlığını özgürce ortaya koyarak tüm karar süreçlerinde etkin rol aldığı bir dünya yaratmak” olarak, misyonunu ise “Kadın girişimciliğini geliştirmek; ekonomik ve sosyal yaşamda kadının konumunu güçlendirmek.” şeklinde dile getirmektedir.⁵⁹

Dernek çalışmalarını sekiz ana strateji etrafında yürütmektedir. Bunlardan birincisi; çalışma hayatındaki kadınların istihdam sayısını arttırmaya yönelik çeşitli teşvik ve desteğin verilmesidir. İkincisi, kadınların istihdam sayısının artırılması için kadınlara danışmanlık ve mentorluk hizmeti verilmesidir. Üçüncüsü, KAGİDER'in çalışmalarının ülke çapında yayılmasını sağlamaktır. Dördüncüsü, kadın girişimcilerinin artmasına yönelik finansal kaynaklara erişimi kolaylaştırmak ve teşvik etmektir. Beşincisi, KAGİDER üyelerinin hizmet verdiklerini iş alanında gelişimini sağlamakla beraber kişisel gelişimleri noktasında da destek olmaktır. Altıncısı, eğitim süreci devam eden genç kadınların iş hayatına katılması ve girişimciliğe özendirilmesidir. Yedincisi, KAGİDER'in faaliyetleri ve amacı hakkında çeşitli tanıtım çalışmaları yürütmektir. Sonuncusu ise, kadınların istihdam alanındaki sayılarının artışı ve girişimciliğe destek vermek amacıyla içerik, teknoloji çalışması üreterek ülke çapında ve uluslararası alanda referans kabul edilmektir.

⁵⁸ Kadınlarla Dayanışma Vakfı, Kadınlar Vardır! 1923-2018 Kadın Kurumları ve Örgütlenmeleri, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, 2019

⁵⁹ Aydan Tunçil Bölükbaş, Kadınların Güçlendirilmesine Yönelik Girişimcilik Eğitim Programlarında Eğilimler, Sorunlar ve Olanaklar: KAGİDER Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Tez No. 432672, 2016 s. 32.

2015 yılından beri Sanem Oktar tarafından başkanlığı yürütülen KAGİDER, kamu, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşları ile iş birlikleri yaparak kadın istihdamını arttırmaya devam eden güçlü sivil toplum kuruluşlarından biridir.

1.2.4. Bilgi Alanında Feminist Kurumsallaşma

Kadın hareketinin canlanmasıyla beraber kurumsallaşmaya başlayan bir başka alan ise bilgidir. Bu dönemde feminist yazım, toplumsal cinsiyet duyarlılığında tarih yazımı, kadın tarihi gibi kavramlar üzerinden şekillenen feminist bilgi, kurumsallaşmaya başlamıştır. 1980'lerle beraber feminizm özellikle siyaset bilimi ve sosyolojideki epistemolojik pozisyonları eleştiren ve toplumsal cinsiyet duyarlılığına sahip bir bilgi birikimi inşa etti.⁶⁰ Türkiye'de kadın konusunda yapılan çalışmalar, sosyal bilimciler tarafından, 1920-1930'larda Kemalist devrimler, 1940-1950'lerde köy monografileri, 1960-1970'lerin başında doğurganlık çalışmaları, 1970'lerde kadın sorununa değişik yaklaşımlar ve 1980'lerde de feminist çalışmalar olarak beş dönemde incelenmektedir.⁶¹ Küçük gruplar halinde toplanan kadınların çeviri yazımları ve bilinç yükseltme toplantıları feminist literatüre bilgi birikimi yapmaya devam etmiştir. Toplumsal cinsiyet, cins, ataerki, partiyarka gibi kelimeler feminist literatürün Türkçe'ye kazandırılan ve kullanılmaya başlanan terimleri haline gelmiştir. Bu üretilen bilginin korunması ve akademik çalışmaların üretilmesi için yeni bir alana ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebeple ihtiyaç dahilinde ilk olarak İstanbul Üniversitesi bünyesinde Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi 1989 yılında açılmıştır. Böylece feminist bilgi akademik alana girmiş kendini korumaya ve üretmeye başlamıştır. Sadece İstanbul Üniversitesi ile sınırlı kalmayan bu bölüm kronolojik sırasıyla 1990 yılında Ankara Üniversitesi'nde, Çukurova Üniversitesi'nde 1994 yılında, Gaziantep Üniversitesi'nde 1995 yılında, Ege Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nde ise 1996 yılında sırasıyla açılmış ve öğrenci almaya başlamıştır. Üniversiteler bünyesinde açılan bu kurumların yaşadığı çeşitli sorunlar ve eksiklikler de bulunmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri kadın çalışmalarının disiplinler arası bir yapıya sahip

⁶⁰ İlkay Yılmaz, "Osmanlı'da Kadın Tarihine İlişkin Birkaç Not", *Kadın Araştırmaları Dergisi*, No: 10, 2012, s. 62.

⁶¹ Nesrin Çilingiroğlu, a.g.e., 2001, s. 1.

olmasıdır. Bu yapı sebebiyle belirlenen ana bir disiplin içerisindeki bir yan konu olarak kadın konusunun araştırmaya açılması ve ana bilim dalı olarak görülmemesi bilimler arası hiyerarşik yapı sorununu doğurmuştur. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri açılmadan önce ekonomi ve kadın, siyaset ve kadın gibi belirli ana dalların içerisinde kadın konusu bir yan konu olarak araştırılmaya devam etmektedir. Örneğin Şirin Tekeli İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde akademisyen olarak çalışmalarını sürdürürken doçentlik tezini kadın konusunda yapmak istediğini dile getirdiğinde akademik ve yakın çevresinden gördüğü direnci şu şekilde anlatmaktadır:

“Gayri ciddi diyorlardı. Siyaset bilimi ciddi bir bilim dalıdır, kadınlarla uğraşmak da ne demek oluyor. Bunu alaya alarak söyleyen de vardı, ciddi ciddi söyleyen de. Dediğim gibi Bülent hariç erkek takımının hepsi karşı çıktı. Bizim bölümde, kadın akademisyen olarak sadece Suay (Aksoy) ve ben vardık. Suay’la yıllar sonra KADER’de tekrar buluştuk.”⁶²

Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri açılmasına rağmen bu tutum akademide uzun bir müddet devam etmiş, kadın konusundaki araştırma ve çalışmalar gayri resmi bir çalışmanın ürünü olarak değerlendirilmiştir.

Üniversiteler bünyesinde hizmet veren bu bölümün bağımsız ürünler üretebilmesi konusu da başka bir sınırlılığı ifade etmektedir. Yüksek Öğretim Kurulu’nun 1981’de açılması ve üniversitelerin bu kuruma bağlı olarak çalışmalarını sürdürmesi alanı daha da güç hale getirmektedir. Egemen olan ideolojiye karşı çıkmak ve o ideolojinin kurumsal yapıları içerisinde varlığını sürdürmek ikilem yaratmaktadır.⁶³ Bu alanı eleştirerek terk etmek ya da tamamı ile yalnız bırakmayarak çalışmaları yürütmek arasındaki fıkırsel çatışma ise hala devam etmektedir.

Üniversiteler bünyesinde açılan Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri isimleri itibariyle feminist kelimesini kullanmamışlardır. Diğer üniversitelerde kullanılan Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ismi dışında sadece Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları ismi ile bir merkez kurulmuştur. Bir başka farklı isim ise Sabancı Üniversitesi bünyesinde kurulan Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları

⁶² Esen Özdemir, “Şirin Tekeli ile Söyleşi: Karı Kuvvetlerinden Feminist Harekete”, 30 Haziran 2016, <http://www.5harfliiler.com/sirin-tekeli-ile-soylesi-kari-kuvvetlerinden-feminist-harekete/>

⁶³ Füsün Çımrın, “Kendisine Gelecek Hazırlayan Bir Alan Olarak 1980 sonrası Türkiye’de Kadın Çalışmaları”, Kadın Çalışmaları Dergisi, c. 1, S. 3, Aralık 2006, s. 149

Mükemmeliyet Merkezi'dir. Bu anabilim dalları altında daha sonra üniversitelerde yüksek lisans programlarına öğrenci ve akademisyen alınmaya başlanmıştır. Böylece kadın çalışmaları akademik alandaki varlığını sürekli hale getirir şekle gelmiştir. Fatmagül Berktaş, İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Programı Açılı Töreni'nde kadın araştırmalarının önemini bir kez daha şu şekilde açıklamıştır:

*"Kadın Araştırmaları, kadınların görünmezliğinin ve sessizliğinin kültürel norm olduğu toplumlarda, kadınların bu olgunun bilincine varmalarının ve bu durumu değiştirmek için mücadeleye girişmelerinin bir ürünü. Kadınların kendi adlarına ve kendileri için, kendi sesleriyle konuşmaları ve kendi bakış açılarıyla bilgi üretmeleri başlı başına önemli olduğu gibi, aynı zamanda ataerkil tanımlara ve kısıtlamalara da bir meydan okuma anlamı taşıyor."*⁶⁴

Günümüzde 85 üniversite bünyesinde kadın çalışmaları merkezi bulunmakta ve akademik bilgi üretimine devam etmektedir. Kadın çalışmalarının tek amacı teorik bilgi üretmek değildir. Gündelik yaşamda da kadın sorunlarına çözümler getirerek, ülke politikalarının değişmesine etkide bulunma kaygısını da taşımaktadır.⁶⁵

Feminist bilginin kurumsallaştığı üniversitelerin kadın merkezleri dışındaki bir başka alan ise; bu araştırmanın da konusu olan Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'dır. Vakıf 1989 yılında yasal olarak, 1990 yılında ise fiili olarak hizmet vermeye başlamış, dünyadaki ve Türkiye'deki kadın hareketi, feminist kadın tarihi, kadınlar tarafından kaleme alınan her türlü bilgi ve belgeyi bünyesinde toplama amacıyla yola çıkmıştır. Bu amaçla çıkılan yolda feminist bilgi getiren hiçbir alan ideolojik olarak kurum tarafından dışlanmamış, "belge yoksa tarih de yok" mottosu daima ön planda tutulmuştur.

Çağın getirdiği teknolojik gelişmeler ile birlikte feminist bilginin kurumsallaştığı bir başka kurum ise sanal kadın müzeleridir. Dijital dünyanın belgeyi saklama ve üretme alanları da değişmeye başladıkça, çağın ihtiyaçları ile birlikte Türkiye'nin ilk kadın müzesi olan İstanbul Kadın Müzesi 25 Eylül 2012 tarihinde sanal ortamda hizmet vermeye başlamıştır. Dünyanın üçüncü, Türkiye'nin ise ilk kadın sanal müzesi 7/24 ziyaretçilerine mekân sınırı tanımadan internet erişimi olan her yerde hizmet vermeye devam etmektedir. İstanbul kentinde yaşamış ve yaşamakta olan yol açıcı kadınlar hakkında bilgi toplayan sanal kurum aynı zamanda kadın belleğine

⁶⁴ Fatmagül Berktaş, a.g.e.A, 1998, s. 241.

⁶⁵ Füsun Çımrın, a.e., 3, Aralık 2006, s. 146.

katkı sağlayan kurumlarla beraber iş birliği yapmayı da kendisine ilke edinmiştir. Müze hizmet verdiği internet sitesi üzerinden amacını řu şekilde ifade etmektedir:

“Her dönemdeki ve her kültür grubundaki kadın seslerinin yer aldığı, kadın tarihindeki her katkının ayırım yapılmadan onurlandırıldığı ve bugünkü yaşamımızdaki etkileri nedeniyle, geçmişteki her kadın çabasının özenle ve eşdeğerde hatırlandığı bir Türkiye kadın tarihi hedefliyoruz.”⁶⁶

Bilginin zaman içerisinde elde ediliş biçimi değişse de Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalları’ndaki akademik çalışmalar ve dönemin ihtiyaçları kadın belleğini kayıt altına alma amacını bünyesinde bulunduran kurumlar için de takip etme zorunluğunu beraberinde getirmektedir. Disiplinler arası bir alanda çalışmanın zorluğu ve kolaylıkları pek çok alanda yaşandığı gibi kadın konusunda çalışmalar yapan kurumları tarafından da yaşanmaktadır.

⁶⁶ İstanbul Kadın Müzesi, <http://www.istanbulkadınmuzesi.org/ikm-amac>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ VE BİLGİ MERKEZİ VAKFI'NIN KURUMSALLAŞMASININ DERİNLEMESİNE ANALİZİ

3.1.Vakfın Kuruluş Süreci ve İdari Yapısı

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın kuruluş sürecinin adımları 1985 yılında atılmıştır. O zaman ciddi bir projeden oldukça uzak bir düşünce olarak görünen bu tasarı, 1988'de ikinci kurucunun katılmasıyla, “gerçekleştirme” olanağı da olan bir “düş”e daha sonra da diğer üç kurucuyla bir araya gelindiğinde, gerçek bir projeye dönüşmüştür.⁶⁷ Kuruluş süreci öncesinde kurucu üye Aslı Davaz tarafından yurtdışındaki örnekleri derinlemesine incelenen ve işleyiş süreci hakkında Paris'teki Marguerite Durand, Londra'daki The Fawcett Library ve Feminist Library'den, Şirin Tekeli tarafından ise Hollanda'daki International Archives for the Women's Movement'tan yeterli bilgi alındıktan sonra Türkiye'de açılması için çalışmalara başlanan Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 8 Mart 1990 tarihinde tüzel kişiliğini almış, 14 Nisan 1990 tarihinde Fener'deki tarihi binada hizmet vermeye başlamıştır. Vakfın amacını Şirin Tekeli Vakfın bahçesinde gerçekleştirilen açılış konuşmasında şu şekilde dile getirmiştir:

“Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi, kadınların, özenle korunmazsa yok olma ya da görünmezliğe mahkum olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan ortak belleklerini, yani tarihlerini koruma amacını güdüyor. Kadınların ortak belleği ya da tarihi kavramı, tarihte hep, yükseliş halinde olan bir kadın hareketiyle birlikte önem kazanmış, küllerinden dirilen Zümrüt-ü Anka (Phoenix) kuşu misali hareketin yükselişine koşut olarak dirilmiş ve kadınlar kazanımlarını koruyamamışlarsa yeniden unutulmuştur. Bu “makus talihi” kırmanın bir yolu, tarihimize kararlı bir biçimde sahip çıkmamız, onun izlerini, belgelerini, eserlerini, bilinçle korumamızdan geçer. Bu birikimin sağlayacağı bilgi, kadınların haklarına kavuşmalarını sağlayacak olan savaşımın en önemli araçlarından biridir.”⁶⁸

Kadın Eserleri Kütüphanesi gibi bir fikir Aslı Davaz tarafından ilk kez Şirin Tekeli ile paylaşılmış ardından kurucu üye olabilecek diğer kişilere de fikir anlatılmış ve kabul görmüştür. Vakfın beş kadın kurucusu; Şirin Tekeli, Aslı Davaz, Füsün Ertuğ,

⁶⁷ Aslı Davaz Mardin, Görünmezlikten Görünürlüğe: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, der. Aksu Bora, Asena Günel, 90'larda Türkiye'de Feminizm, 6. bsk., İstanbul, İletişim Yayınları, 2016, s.102.

⁶⁸ Şirin Tekeli, a.g.e., 2017, s. 283.

Füsün Akatlı ve Jale Baysal’dır. Şirin Tekeli diğer kurucu üyeler ile bir araya gelişleri hakkında ise şu bilgileri aktarmaktadır:

“Biz Kadın Eserleri Kütüphanesi’nde beş kurucu olduk. Aslı, ben, Füsün Yaraş –benim çeşitli eylemlerden şuradan buradan yakın dostum- arkadaşım. Fakat en önemlisi tabi Jale Baysal. Jale Baysal’da, Ayşe Buğra benden gençtir ama çok yakın arkadaşımıdır ve biz aynı mahallede otururduk. Biz de Ayşe ile –annesi de o zamanlar evli değildi boşanmıştı kocasından- annesi ile birlikte bizim mahallede otururdu. Dolayısıyla Jale Hanımı da oradan tanırdım. Çok büyük bir samimiyetimiz yok ama tanıdığım bir insan çok saygı duyduğum bir insan ve başka kim olabilir ki? İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölüm Başkanı. Dolayısıyla bu insanlara tek tek sorduk böyle bir projeyi...Füsün Akatlı benim liseden sınıf arkadaşımıdır . Dolayısıyla eskiye giden bir hukukumuz vardı. Gerçi o bizim gibi feminist değildi, bizim gibi aktivist değildi. O daha çok tiyatroyla, felsefeyle edebiyatla tabi ilgilenirdi ama bir iki toplantıda da bir beraber olmuştuk biz. Ben yine de ona çekinerek sordum. Yani böyle bir kadınlarla ilgili proje var ilginı çeker mi diye. Çok isterim dedi. Dolayısıyla Füsün da devreye girdi. ⁶⁹

Vakfın kurucularından Aslı Davaz VIII. Paris Üniversitesi’nde Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde eğitim almıştır. Fransızcadan pek çok makale ve kitap çevirisi bulunmaktadır. İlerici Kadınlar Derneği’nin kadrosunda bir süre çalıştıktan sonra Türkiye’den ayrılıp yurt dışına çıkmıştır. Bu süreçte Türkiye’de kurmayı planladığı kadın kütüphanesi için İngiltere’de Bedford College Library’de çalışmaya başlamıştır. Sadece bununla da kalmamış arşivcilik ve kütüphanecilik hakkında detaylı bilgi öğrenmek üzere Marx Memorial Library’de de çalışma deneyimi edinmiştir. Vakfın 2017 yılından beri yönetiminde olan ve Yönetim Kurulu Başkanlığı’nı sürdüren Davaz, Vakıf politikalarının standartlaştırılması için gerekli çabayı göstermektedir. Bununla beraber kadın belleğini oluşturmada en önemli görevi üstlenen Vakfın kendi belleğinin korunması için de büyük çaba harcamaktadır. Koleksiyonlar içerisindeki düzenlemeler, katalog kayıtları, dijitalleştirme çalışmaları ve Vakfın kendine ait bir çalışan kadrosunun oluşturulması için maddi ve manevi imkânlarını kullanmaya devam etmektedir.

Vakfın bir diğer kurucusu Şirin Tekeli ise 28 Şubat 1944 tarihinde doğmuştur. Paris’te hukuk eğitimi almaya başlamış ancak aldığı eğitim beklentilerini karşılamayınca okulunu yarıda bırakarak Lozan Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi okumaya başlamıştır. 1967 yılında Türkiye’ye dönen Tekeli, 68 hareketinde Türkiye’de olduğu için ayrı bir üzüntü duyduğunu dile getirmektedir. 1968 yılından

⁶⁹ Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

Yüksek Öğretim Kurulu'nun açılmasına kadar geçen 14 yıl sürede İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde akademisyenlik yapmıştır. Ancak üniversitelerin iktidara bağlı kurumlar haline getirilmesini protesto ederek 1981 tarihinde üniversiteden istifa etmiştir. İstifasının ardından Yazarlar Kooperatifi'nin davetiyle feminist eserlerin çevrilmesi üzerine oluşturulan bir grubun içerisinde yer almıştır. İngilizce ve Fransızca pek çok kitabı ve makaleyi çevirerek Türkçe 'ye kazandırmıştır. Ayrıca Türkiye'de feminist hareketin kurumsallaşmasında ve feminist kavramların literatüre kazandırılmasında öncü rol oynamıştır. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, KA-DER, Ana Kültür Kooperatifi, Türk- Yunan Kadınları Barış Girişimi ve Kadın Hukukçuları Destekleme Vakfı'nın kurucuları arasında yer almıştır. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda kendi deyimiyle “kendine yeni bir iş yaratmış” ve kültür işleri adını verdiği birimde Vakfın tanıtım ve etkinlik çalışmalarını yürütmüştür. 1998 yılında bu yoğun süreçten yorulduğu gerekçesiyle geri çekilmiş ancak Vakfa vefatından sonra bile desteğini sürdürmeyi devam ettirmiştir. Şirin Tekeli'ye Vakfın hayatındaki yeri sorulduğunda ise şu anlamlı cevabı vermiştir:

“Benim gibi çocuksuz bir kadının ilk çocuğudur. İlk ve tek çocuğudur. Bütün kurumların önemi var. Hepsi anlamlıdır. Hepsinde isteyerek yer aldım, elimden geleni yapmaya çalıştım, çok yoruldum ve birçoğunu da bıraktım. Bu ayrı hikaye. Kütüphaneden de uzaklaştım. Hakikaten tükenmiştim. Fakat benim için diğer arkadaşlarımızdan farklı olarak benim çocuğum gibidir kütüphane.”⁷⁰

13 Haziran 2017 tarihinde vefat eden Şirin Tekeli, bedenini bilimsel çalışmalarda kullanılmak üzere İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne bağışlamıştır.

Vakfın bir diğer kurucu üyesi Füsün Akatlı 1944 tarihinde dünyaya gelmiştir. Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirmiştir. Üniversite hayatından sonra çalışmaya hayatına Hacettepe Üniversitesi'nde akademisyen olarak devam etmiştir. Şirin Tekeli gibi YÖK'ün kurulmasıyla birlikte üniversiteden ayrılma kararı almıştır. Ardından Şehir Tiyatroları'nda baş dramaturg olarak çalışmaya devam etmiştir. Yeditepe Üniversitesi'nde Tiyatro Bölümü'nün kuruculuğunu yaparak üniversite hayatına geri dönmüştür. 2006 yılında ise Doğu Üniversitesi'nde İletişim

⁷⁰ Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

Bölümü'nün kurulmasında öncü rol oynayarak hayatının sonuna kadar burada çalışmıştır. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın kurucularından biri olan Füsun Akatlı, Vakfın kültür işlerinin yürütülmesinde aktif görev almıştır. Füsun Akatlı'nın kızı olan Zeynep Altıok Akatlı ise Vakfın Genel Kurul üyesi olarak Vakıf çalışmalarına destek vermektedir.

Vakfa kütüphanecilik alanında büyük bilgi birikimi ile destek veren bir başka kurucu üye ise Jale Baysal'dır. Jale Baysal 1926 yılında Kayseri'de dünyaya gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirmiştir. Sırasıyla Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Kitaplığı ve aynı fakültenin Genel Kitaplığı'nın kuruluşunda görev almıştır. Pek çok eser kaleme alan Jale Baysal Kütüphanecilik Bölümü'nün İstanbul Üniversitesi'ndeki kurucularından sayılır. Akademik alanda ise bölümü ile ilgili olarak pek çok bibliyografyanın hazırlanmasında emeği geçmiştir. "Cennetlik İbrahim Efendi" adlı oyunu ile birlikte İbrahim Müteferrika ödülünü kazanmıştır. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı ile Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin kurucuları arasında yer almıştır. 2009 yılında ise vefat etmiştir.

Vakfa aktif olarak emek veren ve görsel arşivin düzenlenmesi ve dijitalleştirilmesi konusunda destek veren bir diğer kurucu üye ise Füsun Ertuğ'dur. İstanbul Üniversitesi Arkeoloji ve Prehistorya Bölümü'nü bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Film Merkezi'nde çalışmalarını sürdürmüştür. Kadın Çevresi ve Somut çalışmalarından da tanıdığı Şirin Tekeli'nin önerisi ile birlikte Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın kuruluş sürecine dâhil olmuştur. Yurt içinde ve yurt dışındaki pek çok üniversitede etnoarkeoloji ve botanik konusunda dersler vermiştir. Vakfın Genel Kurul üyesi olarak destek vermeye devam etmektedir. Görsel arşivin düzenlenmesine verdiği katkı dışında, özel arşiv koleksiyonunun zenginleştirilmesi, kadın yazarlar koleksiyonuna belge sağlanması, Vakfın görünürlüğünün artırılması ve fon bulma çalışmalarında da destek vermeye devam etmektedir.

Bununla beraber Vakfın kuruluş sürecindeki mali danışmanlığı İmren Sipahi tarafından yürütülürken, hukuk danışmanlığı ise Ruhsar Erten tarafından devam

ettirilmiştir. Bu kuruluşun neden vakıf olarak varlığını devam ettireceği konusunda ise Ruhsar Erten kuruluş öncesi çalışmalarıyla desteğini vermiştir. Dönem içerisinde dernek kurmaktan ziyade vakıf kurmanın daha kolay ve maddi olanaklar ölçüsünde olması dolayısıyla Kadın Eserleri Kütüphanesi bir vakıf olarak varlığını sürdürme kararı almıştır.

Vakfın kuruluş sürecinde bir araya gelen bu beş kadın yapmak istedikleri proje ile ilgili pek çok kişiyle konuşmuşlardır. Aslı Davaz, kütüphane kurma sürecini anlatırken gelen tepkileri şu şekilde aktarmaktadır:

“Birçok insanla konuştuk. İnsanlardan farklı tepkiler aldık. Genellikle tepkiler olumsuz oldu. Ne gerek var diyenler de oldu, kadınların ürettiği belgeler ayrımcılık oluyor diyenler de oldu. Bazıları da olumlu karşıladı.”⁷¹

Bütün bu tepkileri kırmak ve en azından yakın çevrelerine kütüphanenin kuruluş amacı, nelere ihtiyacı olduğu, hangi tarihsel deneyimlerin sonucunda ortaya çıktığı gibi bir bilgilendirme yazısı kaleme alınmıştır. Böylece kurucular her gittiği ve destek istediği yerlere kuruluş öncesi hazırlanan bu metni ile birlikte gitmişlerdir.

Vakfın kuruluş sürecinde yasal olarak vakıf adı altında tanımlanabilmesi için gerekli olan maddi ihtiyaç ise Vakfa maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen kadın ve erkek pek çok gönüllüsü tarafından karşılanmıştır. Özel şirketler, kamusal kurumlar, Türkiye’nin siyasi, sanat, bilim, edebiyat alanındaki önemli kişileri ve ikinci dalga feminist kuşağın kadın üyeleri kuruluş sürecinde desteklerini esirgemeyenler arasında yer almaktadır. Özellikle kurucuların tanıdıkları, kendilerine destek olabileceklerine inandıkları kişilere kütüphane projesi anlatılarak destek sağlanmaya çalışılmıştır. Vakıf gönüllüleri tarafından maddi destekler verilse de Vakfın kuruluş için gerekli olan 17 Milyon TL toplanamamıştır. Aslı Davaz maddi imkansızlıklar sebebiyle Vakfın parayı toplayamadığını ve nasıl bir çözüm bulduklarını şu şekilde aktarmıştır:

“Bütün bu insanlar destek sağladı. Ancak biz 17 Milyon TL’yi toplayamadık. Dolayısıyla kuruluş için gerekli olan para yoktu. Sonunda bir şeye karar verdik. Vakıflar Genel Müdürü’ne başvurup izin isteyeceğiz. Bir mektup yazdık ve gönderdik. Uzun zaman bekledik. Telefon geldi. Adam İstanbul’a gelmiş, bir toplantısı varmış. Yeşilköy’de bir otelde kalıyormuş. Bizi davet etti. Şirin’in beyaz bir arabası vardı o zamanlar. Beni de aldı Yeşilköy’e gittik. Arabayla mı gittik uçakla mı gittik anlamadık. Şirin öyle bastı gaza. Adama anlattık kütüphaneyi kurma

⁷¹ Aslı Davaz ile görüşme, 1 Mayıs 2019.

planımızı. Adam ikna oldu ve 17 Milyon TL olmadan Vakfın kurulmasına izin verdi. O aşamadan sonra mahkemeye başvurduk ve Vakfı kurduk."⁷²

Ancak belki de Vakfın kuruluş sürecinde en büyük desteği veren kurumlardan birisi İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmuştur. Binanın Vakfa tahsis edilmesi ile başlayan süreçte aynı zamanda su, elektrik, güvenlik gibi temel giderler de Belediye bütçesinden karşılanmış, ayrıca Hülya Hayatseven, Reyhan Gönenç, Gönül Küfteoğlu gibi Vakfa uzun yıllar destek verecek olan kadınların istihdam edilmesine olanak sağlamıştır. Böylece Vakıf aylık olarak düzenli ödemek zorunda kalacağı pek çok masrafı belediye aracılığıyla gidermiştir. Kuruluş sürecinde kısıtlı maddi olanaklarla var olmaya çalışan Vakıf böylece bu süreçte daha rahat hareket edebilir duruma gelmiştir. Belediye seçim sonrasında hangi siyasi parti kazanırsa kazansın Vakfa desteğini sürdürmeye devam etmektedir. Ancak yerel bir yönetim tarafından desteklenmesi de pek çok eleştiriyi beraberinde getirmektedir. Vakfın özerkliği konusunu tartışmaya açmaktadır. Siyasal iktidara hizmet eden dolayısıyla bağımsız bir kuruluş olmadığı yönündeki iddiaları gün yüzüne çıkarmaktadır. Bu tartışmanın her iki tarafının da haklı olduğu yerler bulunmaktadır. İlk olarak; Vakıf belgelerini toplarken herhangi bir ideoloji ve siyasal kurumun çıkarlarını gözeterik belgelerini toplamamaktadır. Kadın konusundaki her türlü faaliyetini bağımsızca yürütme gayesindedir. Ancak gerek binanın gerekse bağlı bulunan personelin Belediyeye bağlı olması dolayısıyla bazı engellemeler ile karşı karşıya kalınmaktadır. Örneğin; Vakıf yapılması planlanan etkinliklerinin bir listesini öncesinden Atatürk Kitaplığı'na göndermektedir. Buraya gönderilen etkinlik planlamaları Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü'nden onay aldıktan sonra Vakfın etkinlikleri yapmasına izin verilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olan bu kurumdan bu zamana kadar Vakfın etkinliklerinin gerçekleştirilmesine yönelik herhangi bir izin vermeme süreci yaşanmamıştır. Yaşanması durumunda Vakfın nasıl bir yol izleyeceği de ayrıca incelenmesi gereken bir durum olacaktır.

Vakıf, kurulduğu günden bugüne kadar geçen süre içerisinde Türkiye'nin ilk ve tek kadın konulu kütüphanesi olma özelliğini devam ettirmektedir. ABD, Norveç, Hollanda, Britanya, Danimarka, Fransa, İtalya, Hindistan, Japonya, Avustralya ve

⁷² Aslı Davaz ile görüşme, 1 Mayıs 2019.

Yeni Zelanda'da örnekleri kurularak hizmet vermeye başlayan kadın kütüphaneleri arasında Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı kurulan kadın kütüphaneleri arasında on ikinci sırada yer almaktadır.

Fener'deki iki katlı tarihi bina Vakfa tahsis edilmeden önce restorasyon sürecine girmiş, düzenlemeleri ve etüt çalışmaları tamamlanmıştır. Binanın restorasyon çalışması Mimar Cengiz Bektaş tarafından yürütülmüş olup 1992 yılında Ulusal Mimarlık Ödülleri Yapı Dalı Koruma Yaşatma Başarı Ödülü'nü kazanmıştır. Restorasyon süreci biten bina, Sosyal Demokrat Halkçı Parti temsilcisi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Nurettin Sözen tarafından Vakfın kullanımına verilmiştir. Binanın Vakfa tahsis edilmesi ile ilgili düşüncelerini Aslı Davaz şu şekilde ifade etmektedir:

“Kadınların yaptırdığı tarihi binaların birinde kütüphaneyi açmak istedik. İçlerinden bir tanesini çok beğenmiştik. Fakat restorasyon masrafları yüksek olduğundan vazgeçmek zorunda kaldık. Sonunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin restore ettirdiği Fener'de bulunan, Bizans döneminden kalma, 25 yıldır içinde çalışmalarımızı sürdürdüğümüz binamıza yerleştik. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile işbirliğimiz böyle başladı. 25 yıldır sürdürülen bu ilişkilerin, bir sivil toplum kuruluşu ile yerel yönetim arasında kurulan işbirliğine iyi bir örnek teşkil ettiğini söyleyebilirim.”⁷³

Şirin Tekeli ise Vakıf binası ile ilgili anılarını şöyle aktarmaktadır:

“O yıllar aslında İstanbul'da eski binaların restorasyon çalışmalarının başladığı bir dönemdi. Yalnız büyük, kamusal binalar değil, boğaz kıyısındaki eskiden çürümeye terkedilmiş ahşap binaların falan kurtarılma çabasına girilmiş bir dönem. Dönemle ilgili bir şey. Belki ekonomik şartların iyileştirmesinin getirdiği bir sonuç. Dolayısıyla nedense biz de şey diye tutturduk. Kütüphane için eski bir bina bulalım ve bunu taktık kafaya. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Anıtlar Kurulu Başkanı bir mimar ile gittik görüştük. O bize bir iki yer önerdi. Çelik Gülersoy ile görüştük. O da eski binaların restorasyonu işine başlamış. Süleymaniye çevresindeki o ahşap binaları restore etmeye başlamış o zamanlar. Çelik Gülersoy'a soyduk. Muhtemelen Çelik Gülersoy bize bu mimarın adını verdi. Gittik onunla görüştük. Bu mimar bey bize birkaç bina önerdi. Bir tanesi mesela Eyüp'te üstelik tarihçesine bakarsanız bir hanedana mensup bir kadının adını taşıyan bir bina. Fakat sonra düşündük taşındık Eyüp çok uzak. Ulaşılması problemlidir. Sonra bu mimar beyin önerisi ile Fener çıktı. Ve şeyi öğrendik Fener'deki bu binanın İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait olduğunu öğrendik. Onun üzerine işte ilişkilerimizi kullanarak orda Füsun Akatlı devreye girdi Hilmi Yavuz'u çok iyi tanıyor. Hilmi Yavuz'da o zaman Nurettin Sözen'in Kültür İşleri Başkanlığını yapıyor. Dolayısıyla Füsun'un araya girmesiyle belki randevuyu da Füsun aldı ama o gelmedi. Aslı ile ben gittik Hilmi Yavuz ile görüşmeye. Ve önce çok alaya aldı bizi. Ne demek Kadın Eserleri Kütüphanesi? Bir yıl kurarsınız sonra kimse gelmez kapanır siz de yaşlanınca saçlarınız beyazlaştığında şurada berbat topuzunuzla iki başınıza kalırsınız gibi berbat espriler yaptı. Fakat biz bunu üstümüze almadık. Çünkü iyi ilişkiler yürütmek zorunda olduğumuzu biliyoruz.

⁷³ Emek Çaylı Rahte, “Aslı Davaz ile Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı” Moment Dergi, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, c.2, S.2, 2015. s. 242-243.

*Sonunda Füsün'un devrede olmasıyla o binanın bize tahsis edilmesi Nurettin Sözen tarafından kabul edildi.*⁷⁴

Vakıf, hizmet vermeye başladığı 1990 yılından 1995 yılına kadar Vakıf bünyesinde herhangi bir idari organ bulunmamaktadır. Beş kurucusu üyesi tarafından faaliyetleri yürütülen Vakfın beş yılın sonunda kuruluş sürecini tamamladığına inanılmıştır. Sadece kurucu üyeler ile birlikte başarılmak istenen faaliyetlerin tamamlanamayacağı da bilindiğinden Vakıf genişletilerek yeni insanların dahil edilme süreci başlatılmış ve Genel Kurul denilen organ kurulmuştur. Genel Kurul'a Vakıf Kurucular Kurulu ile birlikte farklı meslek ve birikimlere sahip 25 kadın katıldı.⁷⁵ Vakfın beş kurucu üyesi ile birlikte toplam otuz Genel Kurul Üyesi bulunmaktadır. Vakfın Kuruluş Seneti'nde Genel Kurul gibi bir organın varlığı göz önünde bulundurulmadığından Yönetim Kurulu için hazırlanan herhangi bir görev tanımı bulunmamaktadır. Aynı şekilde Genel Kurul üyelerini kurum içerisindeki görev ve sorumlulukları sorulduğunda onlar da net bir cevap verememektedir. Genel Kurul Üyesi Sönmez Taner' e bu soru yöneltildiğinde şöyle cevap vermektedir:

*"Yani şu an da bizim Kadın Eserleri Vakfı'nın Genel Kurul tanımını hatırlamıyorum tabi ama dediğim gibi. Bir de tabi hangi açılımların yapılacağı bir tıkanıklıklar var değil mi şeyde vakıfta bizim. Yönün, nasıl bir yönün belirleneceği doğrultusunda ı ışık tutacak yön gösterecek çalışmalar diyebiliyoruz"*⁷⁶

Eski Genel Kurul Üyesi Ceylan Orhun ise şu şekilde cevaplamaktadır:

*"Valla ben yasal olarak genel kurulun görev ve yetkileri nedir bilmiyorum. Ama genel kurulda mesela ben kendi konumdan baktığım zaman biz Şirin ile otururduk. Benim yaptığım taslağın üzerinden bir yıllık etkinlik programı yapardık."*⁷⁷

Genel Kurul üyeleri içerisinde yer alan beş kişi, iki yılda bir gerçekleştirilen Olağan Genel Kurul toplantılarında çoğunluk kararı ile Yönetim Kurulu üyeliğine seçilmektedir. Yönetim Kurulu'nun görevleri; Vakfın amaç ve hizmet konuları hakkında kararlar almak, geçmiş dönem hizmet programını planlanan bütçesini görüşüp onaylamak, olağan toplantıda geçen dönem hizmet raporunu, bilanço ve gelir

⁷⁴ Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

⁷⁵ "Haber", Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 16, Ekim 1995, s.3.

⁷⁶ Sönmez Taner Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

⁷⁷ Ceylan Orhun Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 3 Mart 2017.

gider çizelgesi ile denetleme raporunu incelemek, görüşmek ve Vakıf işlerini yürüten profesyonel personelin aklanması hakkında karar vermek, Vakıf Resmi Senet’inde yapılması gerekli değişiklikleri hazırlamak, Vakıf Resmi Seneti gereği ve ayrıca gereksinme duyulacak yönetmelikleri hazırlamak, onaylamak, Vakıf taşınmaz malları hakkında her türlü kararı almak, Vakıf şubelerinin açılmasına, görev ve yetkilerinin belirlenmesine karar vermektir.⁷⁸

Genel Kurul üyesi olan kişilerin bir kısmı ise, daha önce Vakıfta gönüllü olarak hizmet vermiş ya da bir başka üyenin referansı ile davet edilmiş olan kişilerdir. Örneğin; Sönmez Taner, Thesaurus çalışmasına destek vermesinin ardından Şeyda Talu ve Aslı Davaz’dan aldığı telefon ile birlikte Genel Kurul üyeliğine davet edildiğini ifade etmektedir.⁷⁹ Eski Genel Kurul Üyesi Ceylan Orhun ise nasıl Genel Kurul üyesi olduğunu şöyle açıklamaktadır:

“8 Mart kutlamalarının dışında da sergiydi konserdi küçük konferanstı, Türk Yazarların İngilizce Almancaya çevrilmiş yazarların kitaplarından okuma günleri yapmaya başladık ki bu kadın erkek ayrımı yapmaksızın bir politikaydı. Onun dışında benim yaptığım kapı kapı dolaşım kendim evde bilgisayardan yapıp ondan sonra fotokopiciye gidip büyüttüğüm etkinlik duyurularını o zamanın İstanbul’un ilgilenecek olan çevresi ki o zaman benim de yaşadığım – Ayazpaşa’da oturuyordum o sıra- Kaktüs Kafe’ye, bilmem ne kitap evinin panosuna afiş asmak. Hatta bazen orda yol üstündeki ticari kuruluşlarına, giyim mağazalarına gidip sempatik birini bulursam “şunu sizin vitrine asabilir miyiz deyip bir kere Beyoğlu’nu bir donatırdım. Bunlarla uğraşırken aradan iki yıl mı geçti hatırlamıyorum. Birden bire bana dediler ki Genel Kurul var geliyor musun? Ben gelebilir miyim ki Genel Kurula? E tabi sen üyesin dediler. Ben böyle öğrendim Genel Kurul üyesi olduğumu. O nedenle ne zaman Genel Kurul üyesi olduğumu bilmiyorum açıkçası.”⁸⁰

Görüşme yapılan kişilerin açıklamalarından da anlaşılacağı üzere Genel Kurul’a seçilmek için yasal olarak bir düzenleme olsa da daha çok inisiyatife bağlı olarak üye seçimleri gerçekleştirilmektedir. İki yılda bir Şubat ayının son Pazar günü Olağan Genel Kurul toplantısı gerçekleştirilmekte ve seçimler yapılmaktadır.

Genel Kurul üyelerinin kendi yeterlilik alanlarına göre destek vermeleri beklenmektedir. Bu desteğin herhangi bir zorlayıcılığı bulunmamaktadır. Genel Kurul organı kurulduğu zaman üyeleri arasında daha fazla iş paylaşımı yapıldığı görülmektedir. Böylece Vakfın Genel Kurul organı kurulduğu ilk yıllarda, yaşanan

⁷⁸ Türkiye Cumhuriyeti Noterlikte Düzenlenen Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kuruluş Senedi, 28 Aralık 1989, s.10.

⁷⁹ Sönmez Taner Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

⁸⁰ Ceylan Orhun Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Görüşmesi, 3 Mart 2017.

heyecanın da etkisiyle daha aktif çalışmaktadır. Üyeler, kendi uzmanlık alanlarına göre Vakıf faaliyetlerine katkı sağlamaktadır. Bu konuyu kanıtlar nitelikte olarak 1996 yılında Genel Kurul üyesi olarak hizmet veren Ceylan Orhun çalıştığı dönemde yaptığı çalışmalara yönelik şunu aktarmıştır:

“İstanbul’da yaşayan yabancılar expertler arasında geniş bir çevrem vardı. Ben de hani onların şirketleri kurumları aracılığıyla kütüphaneye kaynak yaratmaya çalışmak için böyle bir giriştik ve 8 Mart kutlamalarının dışında da sergiydi, konserdi, küçük konferanstı ve Türk yazarların İngilizceye, Almancaya çevrilmiş Türk yazarların kitaplarından okuma günleri yapmaya başladık ki bu kadın- erkek ayrımı yapmaksızın bir politikaydı... Onun dışında herkes iyi kötü bir görev dağılımı içerisindeydi. Diyelim ki genel kuruldaki 5 kişi işte yazılı kaynak sağlama, atıyorum. Hatırlamıyorum şimdi ama. Veyahut da arşiv sağlama, biri sorumluluk almışsa onlar da potansiyel, örneğin Nazlıcan Hanım’ın arşivi var. İşte iki arkadaş gitsek de bir teklifte bulunsak gibi. Veyahut akademisyenler aramızda ağırlıkta olduğu için onların önerdikleri bir takım çalışmalar toplumsal cinsiyet bağlamında ya da feminizm bağlamında...”⁸¹

Şu anda Genel Kurul üyesi olarak hizmet vermekte olan Sönmez Taner ise gerek yaşının getirdiği yorgunluk gerekse Bodrum’da yaşıyor oluşunun getirdiği sebeplerle birlikte Genel Kurul’a gerektiği kadar destek olamadığını şu şekilde açıklamaktadır:

“Tabi uzaktan izliyorum. Pek bir şeye katılamıyorum ve hatta dedim yani ben ayrılıyım Aslı’ya. yok dedi yani. Çünkü çok bir katkım olmuyor. Ne bileyim ben. Yani öyle”⁸²

Genel Kurul’un en fazla destek verdiği konulardan birisi yıllık olarak Vakıf yararına basımı yapılan kadın konulu ajandaların bağış yoluyla dağıtılmasını sağlamaktır. Bunun haricinde daha genç olan üyeleri Vakfın çeşitli ortaklıklarla etkinlikler yapılması, gönüllü öğrenci teşvikinde bulunma, proje yazımı gibi daha çeşitli konularda destek vermektedir. İleride Vakfın çalışmalarının tıkanmasına sebep olabileceği düşünülen bu konunun Vakfın bir an önce el atması gereken konuları içerisine alınması gerekmektedir. Vakıf daha aktif Genel Kurul üyelerinin binaya çekilebilmesi için farklı yöntemler oluşturmaktadır. Bunlardan birisi fikir aşamasında olmasına rağmen; destek veremeyecek olan üyelerin Onur Üyeliğine alınarak yeri boşalan üyeliklere daha genç ve dinamik kişilerin getirilmesi düşüncesidir. Böylece Genel Kurul’dan ayrılmış olsa bile bu kişilerin Vakıf ile ilişkisinin devam etmesi

⁸¹ Ceylan Orhun Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 3 Mart 2017.

⁸² Sönmez Tane Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

sağlanmış olacak hem de daha dinamik ve yeni nesil genç kadınların Vakıf ile tanışması sağlanmış olacaktır.

Bir sonraki dönemde yönetime devam etmek isteyen üyeler için herhangi bir kısıtlayıcı madde bulunmamaktadır. Seçilen Yönetim Kurulu ile birlikte her seçimde üç kişiden oluşan Denetleme Kurulu üyeleri de seçilmektedir. Bununla beraber Vakfın kurucu üyelerinin yerine vefatından sonra dahi herhangi bir üye seçilememektedir. Kurucu üyeler Füsün Akatlı, Jale Baysal ve Şirin Tekeli'nin vefatının ardından Genel Kurul üyeleri toplam yirmi yedi kişi olmuş, kurucu üyelerin yerine yeni üyeler alınmamıştır. İstifa eden ya da vefat eden diğer Genel Kurul üyelerinin yerine ise; Genel Kurul'da bulunan diğer kişilerin önerdiği isimler oylamaya sunulmakta ve oy çoğunluğu ile yeni Genel Kurul üyeliğine seçilmektedir. 2019-2021 seçim döneminde Aslı Davaz, Aynur Soydan Erdemir, Ayşegül Ardıç, Birsen Talay Keşoğlu, Emel Hakgüder, Fatmagül Berktaş, Filiz Fırtına, Firdevs Gümüşoğlu, Füsün Ertuğ, Gizem İğde, Hülya Gülbahar, Işıl Baş, İmren Sipahi, Mary Lou O' Neill Şimşek, Meryem Turan, Narınc Ataman, Nevval Sevindi, Selhan Savcıgil Endres, Selma Atabek, Selvi Başak Öztürk, Sevgi Uçan Çubukçu, Sönmez Taner, Şeyda Talu, Tülin Tankut, Yeşim Arat, Zehra Toska, Zeynep Altıok Akatlı Genel Kurul üyeliğine devam etmektedir. 2017-2019 seçim döneminde Yönetim Kurulu üyeliğine seçilen Aslı Davaz, Meryem Turan, Selhan Savcıgil Endres, Firdevs Gümüşoğlu ve Tülin Tankut, 2019-2021 döneminde de Yönetim Kurulu'na seçilmişlerdir. Ancak Selhan Savcıgil Endres'i kaybetmenin üzüntüsüyle beraber yönetimdeki boşluğa yedek üye Birsen Talay Keşoğlu getirilmiştir. Büyük emekler sonucunda açılan Vakfın idari yapısında da 29 yıllık dönem boyunca çeşitli değişiklikler yaşanmış, pek çok farklı meslek grubundan kadın üye Vakfa destek vermeye devam etmiştir.

Tablo 1. 1990- 2019 Vakıf Yönetim Kurulu Üyeleri⁸³

18 Mayıs 1990	Aslı Davaz (Başkan), Şirin Tekeli, Füsün Ertuğ Yaraş, Jale Baysal, Füsün Akatlı
---------------	---

⁸³ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 25. Yıl Ajandası, 2016.

24 Şubat 1991	Şirin Tekeli, (Başkan), Aslı Davaz, Füsün Ertuğ Yaraş, Jale Baysal, Füsün Akatlı
13 Mayıs 1992	Lale Baysal (Başkan), Aslı Davaz, Şirin Tekeli, Füsün Ertuğ Yaraş, Füsün Akatlı
24 Şubat 1993	Füsün Akatlı (Başkan, Aslı Davaz, Şirin Tekeli, Füsün Ertuğ Yaraş, Jale Baysal
1 Mart 1994	Füsün Ertuğ Yaraş (Başkan), Füsün Akatlı, Aslı Davaz, Şirin Tekeli, Jale Baysal
13 Ocak 1995	Jale Baysal (Başkan), Aynur İlyasoğlu, Can Kurultay, Laleper Aytek, Zehra Toska
4 Şubat 1996	Füsün Akatlı (Başkan), Aynur İlyasoğlu, İmren Sipahi, Meryem Turan, Zehra Toska
23 Şubat 1997	Aslı Davaz (Başkan), Ayşe Durakbaşı, İmren Sipahi, Meryem Turan, Nevval Sevindi
15 Şubat 1998	Jale Baysal (Başkan), Işıl Baş, İmren Sipahi, Tülin Tankut, Ülkü Terem
28 Şubat 1999	Füsün Akatlı (Başkan), Hülya Gülbahar, İmren Sipahi, Meryem Turan, Serpil Çakır
26 Şubat 2000	Aslı Davaz (Başkan), Aysel Namlı, İmren Sipahi, Nevval Sevindi, Saliha Paker
12 Şubat 2001	Jale Baysal (Başkan), Seda Kaya Güler, Şule Aytaç, Tülin Tankut, Zehra Toska
17 Şubat 2002	Füsün Akatlı (Başkan), İmren Sipahi, Seda Kaya Güler, Şule Aytaç, Zehra Toska
23 Şubat 2003	Nazan Erkmen (Başkan), Aslı Davaz, Emel Akal, Nevval Sevindi, Selhan Savcıgil Endres
20 Şubat 2005	İmren Sipahi (Başkan), Emel Hakküder, Füsün Akatlı, Işıl Baş, Şeyda Talu
25 Şubat 2007	Zehra Toska (Başkan), Aslı Davaz, Meryem Turan, Nevval Sevindi, Tülin Tankut

22 Şubat 2009	Aslı Davaz (Başkan), İmren Sipahi, Selhan Savcıgil Endres, Selma Atabek, Tuba Çavdar Karatepe
27 Şubat 2011	Nevval Sevindi (Başkan), Ayşegül Ardıç, Filiz Fırtına, Mary Lou O'Neil Şimşek, Nazan Erkmén
29 Eylül 2011	Tuba Çavdar Karatepe (Başkan), Filiz Fırtına, Selhan Savcıgil Endres, Selma Atabek, Tülin Tankut<
17 Şubat 2012	Işıl Baş (Başkan), Aynur Soydan Erdemir, Fatmagül Berktaş, İmren Sipahi, Zeynep Altıok Akatlı
22 Şubat 2015	Fatmagül Berktaş (Başkan), Aynur Soydan Erdemir, Işıl Baş, İmren Sipahi, Zeynep Altıok Akatlı
25 Şubat 2017	Aslı Davaz (Başkan), Tülin Tankut, Meryem Turan, Selhan Savcıgil Endres, Firdevs Gümüşoğlu
24 Şubat 2019	Aslı Davaz (Başkan), Tülin Tankut, Meryem Turan, Selhan Savcıgil Endres, Firdevs Gümüşoğlu

Kaynak: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 2015 Yılı Ajandası, 2015

Bu farklı gruptaki meslek kadınlarının varlığı Vakfı pek çok alanda destekler nitelikte olmuştur. Yani Genel Kurul üyesi olarak seçilen kadınlar da herkes gibi gönüllü hizmetini Vakfa sunmaya hazır olmuşlardır. Örneğin İmren Sipahi, Vakfın kuruluşundan 2018 yılının sonuna kadar Vakfın Mali Müşavirlik hizmetlerini gönüllü olarak yürütmeye devam etmiştir. Yanı sıra Vakfın Bilgi ve Belge Yönetimi'ndeki gelişmeler ışığında koleksiyonlarını şekillendirmesi, çağın şartlarına uygun koşullarda saklama hizmetlerinin yerine getirilmesinde fikri ve maddi katkıları Genel Kurul Üyeleri Aslı Davaz, Ayşegül Ardıç, Sönmez Taner, Tuba Çavdar Karatepe tarafından yürütölmeye devam etmektedir. Bununla beraber Vakıf her ne kadar kurumsallaşma sürecini tamamlamış olarak devam etse de gerek personel gerekse kurulan ilişkilerin devam ettirilmesi konusundaki yetersizliği sebebi ile Eski Genel Kurul üyeleri ile olan iletişim ve etkileşimi de sınırlı kalmaktadır. Bu süreç ile ilgili olarak Ceylan Orhun şunları eklemektedir:

"Ben hiçbir şekilde Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin ne yaptığından haberim yok. Eğer ki ben orda kayıtlara geçmiş bir eski genel kurul üyesiysem her ay değilse bile sene de üç tane e-

*bülten gibi bir şey gelse kütüphane ne yapıyor, acaba ben o dönem İstanbul'dayken hani giderim de bir etkinliğine katılır mıyım? Bilmiyorum. Web page i var mı kütüphanenin ondan haberim yok. Haberim olsa web page i olduğundan mesela belki de arada girer bakardım. "Aaa ne güzel şeyler yapıyorlar" derim. Onun için bugününü bilmiyorum."*⁸⁴

Vakıftaki sürekli çalışmaları yürüten, kurumsal iletişimi, Genel Kurul üyeleri arasındaki iletişim ve koordinasyonu sağlayan, koleksiyonların envanter, zarflama, klasörleme, kataloglama çalışmalarını yürüten, sosyal medya hesapları üzerinden haber paylaşımı yaparak Vakfın tanıtım ve görünürlük hizmetlerini devam ettiren, Vakfın etkinliklerinin gerçekleştirilmesini ve Vakfın yıllık mali işlerini eksiksiz devam ettiren kısıtlı sayıda ancak uzun yıllardır hizmet veren personel de yer almaktadır. Vakıf'taki Koordinatörlük görevini Hülya Hayatseven 1995 yılından beri sürdürmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi kadrosu üzerinden çalışan Hülya Hayatseven, Vakfın profesyonel ve ücretli çalışanı olmakla birlikte her türlü gönüllü hizmetini de vermeye devam etmektedir. Aynı şekilde 1998 yılında Vakıf'ta çalışmaya başlayan ve 2017 yılında emekliye ayrılan Şenay Gönül Küfteoğlu'da Vakıf'ta uzun süre emek ve destek veren personel arasında yer almaktadır. Vakfın personeli tarafından Vakfın her türlü işleyişi düzenlenmektedir. Bu sebeple kesintisiz çalışma dönemine sahip olan bu kişilerden de kurum tarihi hakkında bilgi alınması mümkündür.

Vakıf personeli ve Genel Kurul üyeleri çalışmaların var olan kadro ile eksiksiz bir şekilde devam etmeyeceğini bildiği için ciddi bir gönüllü desteğine de ihtiyaç duymaktadır. Bugün yaşamını, ücretli ve gönüllü elemanların çalışmaları ile sürdürüyor.⁸⁵ Bu sebeple çeşitli dönemlerde, genellikle üniversite öğrencilerinden oluşan gönüllü hizmeti sayesinde var olan planlı işleri daha kolay bir şekilde gerçekleştirmektedir. Vakfa düzenli olarak gelen gönüllü çalışanlar farklı bilgilendirme kanalları üzerinden Vakfa hizmet vermeye devam etmektedir. İlk olarak kadın çalışmalarında akademik üretimini sürdüren, kadın kütüphanesi dostu akademisyenler tarafından hizmet verdikleri üniversitelerdeki öğrenciler kütüphane hakkında haberdar edilmekte ve Vakfa gönüllü hizmet vermeleri konusunda teşvik edilmektedir. Bu şekilde özellikle yaz aylarında yoğun bir ilgi ile birlikte en fazla

⁸⁴ Ceylan Orhun Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 3 Mart 2017.

⁸⁵ Aslı Davaz Mardin, "Gönüllü Çalışma", Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S.11, Nisan 1994, s. 4.

gönüllü desteğinin alındığı zaman aralığına girilmektedir. İkinci olarak özellikle üniversitelerin eğitim fakültelerinde eğitime devam eden ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin Topluma Hizmet dersi kapsamında üniversite tarafından listede adı bulunan kurumlarda gönüllü hizmet vermeleri gerekli tutulmuştur. Bu şekilde de okul döneminde üniversite öğrencilerinin katılımıyla Vakıftaki gönüllü çalışmalar devam ettirilmektedir. Üçüncü olarak Vakfın sosyal medya hesaplarından dönem dönem Vakfın ihtiyaçları doğrultusunda istenen becerilere sahip gönüllü adaylarının başvuru yapmaları istenmekte bir ön görüşme sonrasında isteyen kişi Vakıf'taki gönüllü çalışmalarına devam etmektedir. Vakıftaki çalışmalarını düzenli ve titizlikle sürdüren kişiler olduğu kadar somut beklentiler ışığında Vakfa destek olmaya gelen ancak beklediği imkanı bulamayınca ayrılan gönüllüler de yer almaktadır.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı aynı zamanda Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde zorunlu olarak staj hizmeti vermek zorunda olan öğrencilerin de uğrak yeri olmaya devam etmektedir. Vakıf tüm bu gönüllü taleplerini fiziki şartlarını değerlendirerek incelemektedir. Vakıf binası tarihi bir yapıya sahip olmakla birlikte tipik Fener evleri olarak adlandırılmakta ve çok küçük bir alana sahiptir. Bu sebeple bina içerisinde aynı zamanda çalışacak gönüllü sayısının belirli bir sınırı bulunmaktadır. Bununla beraber Vakfın temel işleyişine sahip işlerini gönüllü personel aracılığıyla yürütmek istemesi de profesyonel olmayan başka sorunları beraberinde getirmektedir. Yönetimde belirli bir standartlaşmaya gidilmemesi, kişilere göre değişen uygulamaların bulunması Vakfın düzenli bir politikası olmadığı izlenimini yaratmaktadır. Ayrıca kendine ait düzenli bir çalışan kadrosunun olmaması da kısa vadede Vakfın çalışan sıkıntısı yaşamasına sebep olacağı öngörülmektedir.

Her feminist kurum kişilere iyi ya da kötü bir perspektif ve kadın bilinci kazandırır. Kadın Eserleri Kütüphanesi de mekanı ziyaret etme imkanı bulan, orada çalışmış personel, gönüllü ve Genel Kurul üyeleri için de pek çok şey ifade etmektedir. Kurucu Üye Şirin Tekeli, Vakfın kendisinin ilk ve tek çocuğu olduğunu ifade ederken, Eski Genel Kurul Üyesi Ceylan Orhun şunları ifade etmektedir:

“... Bir sürü değerli akademisyen kadınla tanışmış olmak, bunların yerine göre desteğini görmüş olmak, takdirini almış olmak, benim için çok değerlidir. Yani ben bugün kadın hareketi

içerisinde eğer ki adım geçiyorsa Kadın Eserleri Kütüphanesi'nden geçmişliktən kaynaklanan bir edinilmiş addır ki aklımın ucundan geçmezken.”⁸⁶

Aynı şekilde halen Genel Kurul üyeliğini devam ettiren Sönmez Taner de Vakfın kendisine kattıkları için şu cümleleri kurmuştur:

“Demıştim ya hani ben kadın hareketine kadın olarak izleme fırsatı hiç bulamamıştım. Bir kadın hareketi olduğunu öğrendim. Bu insanları tanıdım kadın hareketi öncülerini tanıdım vakıf yayınları sayesinde. Kadın literatürünü, hiç bilmediğim kadın literatürünü öğrendim Osmanlı Dönemi'nde. Yani her şeyin yeni yapılmadığını bir geçmişı olduğunu öğrendim kadın hareketinin. Ve gerçekten çok heyecan verici. Aslı'nın son kitabı da gerçekten çok muhteşem. Yani gerçekten çok bilgi dolu hayatıma yeni bir yeni bir şey kattı Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı. Bir zenginlik kattı. Ya bu bilinç kadın ve kütüphaneci bilincimi geliştirdi. Çok hoştu yani. Yollarımız kesiştiği için mutluyum.”⁸⁷

Kütüphaneye beş yıl süreyle düzenli olarak gönüllü hizmet veren Burçin Midilli Topal ise şöyle söylemiştir:

“Bakış açımı değiştirdi. İşte algıda seçicilik dediğimiz olay gelişti. burada okuduğum kitaplar olsun, çünkü geldiğiniz zaman, geldiğim sürede işte akşam gidene kadar pek çok gazete okuyorsunuz. gazete alıyorum ben evde. Ama bunu bütün gün okumuyorum. Birkaç sayfasını okuyorum. Ha şunu da okurum, birkaç makaleyi deyip kaldırıyorum. Ama buraya geldiğiniz zaman pek çok gazete, birkaç çeşit gazete, dergi okuyorsunuz. O okuduğunuz birkaç çeşit gazete, dergi, dergiler de dahi buna, farklı kültürleri, farklı şeyleri, düşünceleri görüyorsunuz. Düşünce yapılarını görüyorsunuz. Olumlu, olumsuz, politik, apolitik her şeyi görüyorsunuz. Bu okuduğunuz şeyler, farklı gazetelerden sizin televizyondan seyrettiğiniz kendi şahsınıza aldığınız kitaplardaki şeyi algılıyor, görüyorsunuz. Mesela reklamları seyrederiyorsunuz. Kadın karşıtı kadını aşağılayan reklamlar olduğunu görüyorsunuz. Bir haber okuyorsunuz. Bunun kadın karşıtı kadını aşağılayan cinsiyetçi bir yaklaşım olduğunu görüyorsunuz.”⁸⁸

Vakfın 29 yıldır kullandığı logosu ise Sait Maden tarafından Vakfın kullanımına bağışlanmıştır. Logo gibi çeşitli sembollerin kullanımı da bir kurumun kurumsallaşma özellikleri arasında yer almaktadır. Vakıf tarafından da beğenilerek yıllarca kullanılan bu logo, resmi yazışmaları da dahil olmak üzere kendilerini tanımlamak için kullandıkları bir sembol olmuştur.

3.2. KEKBMV Koleksiyonları

Vakfın kuruluş senedinde de belirtildiği üzere Vakfın kuruluş amacı; “kadınların geçmişini iyi tanımak, bu bilgileri bugünün araştırmacılarına derli toplu

⁸⁶ Ceylan Orhun Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 3 Mart 2017.

⁸⁷ Sönmez Taner Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

⁸⁸ Burçin Midilli Topal Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 9 Mart 2017.

bir şekilde sunmak ve bugünün yazılı belgelerini gelecek nesiller için saklamak”tır.⁸⁹ Bu sebeple dönem içerisinde çeşitli koleksiyonları bünyesinde kurmuş ve kadın konulu pek çok eseri koruma altına almakla beraber araştırmacıların hizmetine açmaya devam etmiştir. Eserleri bünyesinde toplarken belgelere sadece feminist bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Bünyesinde toplanan belgelerin ideolojik kökenlerine yönelik herhangi bir ayırım yapılmaksızın kadın tarihine ışık tutacak bütün belgeler bir arada toplanmaya başlanmıştır. Belgeler herhangi bir siyasi ideoloji göz önünde bulundurularak kabul edilmediği gibi Vakıf yönetimi herhangi bir siyasi taraf olmama gayretine de girmiştir. Bununla ilgili olarak Şirin Tekeli, Recep Tayyip Erdoğan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olarak seçildikten sonra Vakıf’ta yaşadıkları bir olayı şu şekilde aktarmaktadır:

“Tayyip Erdoğan’ın belediye başkanı seçildiği sırada Atatürkçü Kemalist kadınlardan inanılmaz bir ayaklanma, protesto kampanyası yapalım, faks... Bir tane uyduruk faksımız var faks kilitlendi. Ve biz o zaman o kadar prestijli bir kurum ki bizim aracılığımız ile bunu yapmak istiyorlar. Buna hayır dedik. Biz siyasi tarafı olan bir kurum değiliz. Biz kendisini belli bir amaca adanmış sadece onun için çalışan bir kurumuz. Nokta. Dolayısıyla sizin projelerinize, sizin politik mücadelelerinize biz kişisel olarak yer alabiliriz ama kurum olarak yer almayız. Bizden bunu talep etmeyin.”⁹⁰

Vakfın 2019 yılı itibarıyla resmi olarak tanımladığı koleksiyonları; Özel Arşivler, Kitap Koleksiyonu, Süreli Yayın Koleksiyonu, Nadir Eserler Koleksiyonu, Makale Koleksiyonu, Tez Koleksiyonu, Efemera Koleksiyonu, Gazete Kupür Koleksiyonu, Kadın Örgütleri ve Örgütlenmeleri, Sözlü Tarih, Sanat Eserleri, Kadın Yazarlar, Kadın Sanatçılar, Afiş Koleksiyonu, Görsel Koleksiyon, İşitsel Koleksiyon olmak üzere toplamda on altı tane koleksiyondur.

Vakıf kurulduğu zaman raflarında sadece yüz kadar kitap yer alırken; şimdi ise 14.000’den fazla kitap ile okuyucularına hizmet vermektedir. Türkiye’de kadın konusunda yapılmış araştırmalar, kadın edebiyatçıların eserleri (roman, öykü, şiir, deneme yazıları), Türkiye’de ve dünyada kadın hareketi ile ilgili çalışmalar, harf devriminden önce kadın konusunda yazılmış kitaplar, kadınların yazmış oldukları kitaplar, kadın yazarların imzalı kitapları koleksiyon içerisinde bulunmaktadır. Harf

⁸⁹ Türkiye Cumhuriyeti Noterlikte Düzenlenen Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kuruluş Senedi, 28 Aralık 1989, s.4.

⁹⁰ Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

Devrimi'nden önce kaleme alınmış kitapların yanı sıra Harf Devrimi'nden sonra yazılmış kitaplar da koleksiyonu zenginleştirmektedir. Vakfın kuruluş dönemindeki politikaları göz önünde bulundurulduğunda ilk olarak kadınlar tarafından yazılan farklı konulardaki eserlerin de koleksiyona kazandırıldığı görülmektedir. Vakıf binasındaki yer sorunu sebebiyle zamanla koleksiyona ait politikalar değişmiş, sadece kadın konulu olan kitapların koleksiyona kazandırılması politikası benimsenmiştir. Bu konu kütüphane çevresindeki akademisyenler tarafından eleştirilmekle birlikte uygulanmaya devam etmektedir. Koleksiyon içerisindeki kitaplar satın alma veya bağış yoluyla koleksiyona kazandırılmaktadır. Genellikle yayın evlerinin kadın konusunda yayımladıkları kitaplar ve kişilerin kadın konulu kendilerine ait kitapları kütüphaneye bağışlamaları yoluyla koleksiyon zenginleşmektedir. Vakfın mali kaynaklarının yetersizliği sebebiyle satın alma politikasını yeteri kadar kullanamamaktadır. Kitap Koleksiyonu Vakfın en fazla kullanılan koleksiyonlarından birisidir. Kadın konusundaki kitapların bir arada ve tek bir merkezde toplanması araştırmacılar için büyük bir kolaylık sağlamaktadır.

Vakfın bir başka koleksiyonu ise Tez Koleksiyonu'dur. Kadın konusunda yazılmış ve onaylanmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluşmaktadır. İngilizce, Fransızca Türkçe vb. pek çok dilde tez koleksiyon içerisinde yer almaktadır. Araştırmacılar tarafından sık başvuru alan koleksiyonlardan biridir. Yüksek Öğretim Kurulu tarafından yüksek lisans ve doktora öğrencileri tarafından hazırlanan tezler internet ortamında yayımlanmadan önce Vakıf tarafından satın alma yoluyla koleksiyona kazandırılmaktadır. YÖK'ün tezleri yayımlaması ile birlikte araştırmacıların daha kolay bir şekilde eserlere ulaşabilmesi için araştırmacılar öncelikle Yüksek Öğretim Kurulu'nun sitesine yönlendirilmekte, internet ortamında açık olmayan eserler Vakıf koleksiyonunda var ise kaynak kullanımı sağlanmaktadır.

Makale Koleksiyonu, Vakfa gelen akademik dergiler, kadın konulu dergiler, herhangi bir örgütün/ kadın örgütünün çıkardığı yayınlar, herhangi bir devlet kurumunun hazırladığı yayınlar ve kitap bölümlerinden kadın konulu makalelerin seçilmesiyle oluşturulmuştur. Koleksiyonda Türkçe ve yabancı dilde yazılmış olan kadın konulu 7.000'den fazla makale yer almaktadır. Vakıf bünyesinde bulunan koleksiyonlar arasında araştırmacılar tarafından en fazla kullanılanlardan biridir.

Kütüphanenin kuruluş yılı olan 1990'dan bu yana Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın Arşivi kapsamında toplanmış kadın edebiyatçılara ait malzeme temel alınarak oluşturulan Kadın Edebiyatçılar Arşivi Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi sonrası yazarların tümünü içine almakta.⁹¹ Yazarlara ait köşe yazıları, yazarlar ait kitap tanıtım metinleri, kitap imza günlerine ait hazırlanan çeşitli broşürler ilgili isimler altında toplanmaktadır. Cumhuriyet Dönemi öncesinde eser vermiş kadın yazarların dosyaları da koleksiyonu zenginleştirmektedir. Daha öncesinde Kadın Yazarlar Koleksiyonu'nda dosyası açılmış Pınar Kür, İnci Aral gibi yazarların belgeleri arşiv sahibi kişiler ile yapılan Özel Arşiv Bağış Sözleşmeleri ile birlikte Özel Arşiv Koleksiyonu'na taşınmıştır.

Kadın Sanatçılar Koleksiyonu'nun temelleri ise 1993 yılında atılmaya başlanmıştır. Aslı Davaz, Gülsün Karamustafa, İmren Sipahi ve Deniz Şengel ile gerçekleştirilen ilk toplantıda kadın sanatçıların yapıtlarını içeren bir dia arşivi kurulması düşüncesi konuşulmuştur. Ardından, Vakıf Yönetim Kurulu ile yapılan ikinci bir toplantıda, bu arşivin ana ilkeleri oluşturulmuştur. Resim, heykel, seramik, enstalasyon, fotoğraf, grafik, illüstrasyon, karikatür, gravür ve ebru, minyatür, tezhip gibi geleneksel sanatlar alanında eser vermiş sanatçılara ait belgeler bu koleksiyon içerisinde yer almaktadır. Arşivin amacı, bu coğrafyada yaşayan kadın sanatçıların çalışmalarını ve varlıklarını belgelemektir.⁹²

Sürelî Yayınlar Koleksiyonu oluşturulmak istendiğinde ilk olarak bir fikir olarak ortaya atılmıştır ve Vakıf bünyesinde herhangi bir sürelî yayın yer almamaktadır. Bu süreçte Vakıf Yönetimi öncelikli olarak hangi eserlerin mevcut olduğu ile ilgili bir ön araştırma yapmak üzere komisyon oluşturmuştur. Böylece varlığı tespit edilen kadın konulu sürelî yayınlar Vakıf koleksiyonuna kazandırılmak üzere çalışmalara başlanmış, kadın konulu dergilerin fotokopileri çekilerek ve satın alınarak koleksiyon oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından oldukça ziyaret edilen bu koleksiyon; Eski Harfli Kadın Dergiler ve Yeni Harfli Kadın Dergileri olmak üzere

⁹¹ "Kadın Edebiyatçılar Arşivi", Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 14, Şubat 1995, s.3.

⁹² "Kadın Sanatçılar Dia Arşivi", Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 8, Ekim 1993, s.1.

iki temel bölümden oluşmaktadır. Eski Harfli Kadın Dergileri bölümünde 39 kadın dergisine ait 1.181 adet sayı ve bu dergilerin bazılarının orijinal sayıları yer almaktadır. Aile, Alem-i Nisvan, Asar'ı Nisvan, Ayine, Bilgi Yurdu Işığı, Çalığı, Demet, Diyane, Erkekler Dünyası, Ev Hocası, Firuze, Genç Kadın, Hanım, Hanımlar, Hanımlar Alemi, Hanımlara Mahsus Gazete, Hanımlara Mahsus Malumat, İnci/ Yeni İnci, İnsaniyet, Kadın (İstanbul), Kadın (Selanik), Kadınlar Alemi, Kadınlar Dünyası, Kadınlık/ Kadınlık Duygusu, Kadınlık Hayatı, Kadın Yolu/ Türk Kadın Yolu, Mahasin, Musavver Kadın, Mürüvvet, Parça Bohçası, Seyyale, Siyanet, Süs, Şükufezar, Terakki, Türk Kadını, Vakıf Yahut Mürebbi-i Muhadderat Vakfın Eski Harfli Süreli Yayınları içerisinde bulunan kadın dergilerindendir. Dergilerin bulunduğu yerler saptanmış, fotokopileri çekilmiş ve ciltlenmiştir; maddi olanakların el verdiği ölçüde de bazılarının orijinalleri kütüphane için satın alınmıştır.⁹³ Böylece Osmanlı Dönemi'ndeki kadın hareketinin varlığı bilinmiş ve daha görünür hale gelmeye başlamıştır. Vakıfta gönüllü kişilerin katılımıyla pek çok eski harfli kadın dergisi dijitalleştirilerek araştırmacıların internet ortamında erişimine açılmıştır. Böylece telif hakkı bulunmayan bu eserlerin zaman ve mekân sınırlaması bulunmadan yararlanıcıların hizmetine sunulması amaçlanmıştır. Yanı sıra Osmanlı Dönemi kadın dergileri üzerine araştırma yapmak isteyen ancak Eski Türkçe bilmeyen araştırmacılar için de Vakfın çalışmaları devam etmektedir. Projeler kapsamında Eski Harfli Kadın Dergileri'nin bazıları Türkçe'ye çevrilerek basılmıştır. Yeni Harfli Kadın Dergileri bölümü ise Cumhuriyet Dönemi ile birlikte çıkmaya başlayan pek çok kadın dergisini bünyesinde barındırmaktadır. Bu bölüm içerisinde bülten, dergi gibi süreli yayın çeşitleri de bulunmaktadır. Sosyalist Kadın, Bayan Yanı, Pazartesi, Kadın Gazetesi, Deli Kadın, Elele, Cosmopolitan, İnsaniye ve Roza bu yayınlardan bazılarıdır. Bu bölüm içerisinde Cumhuriyet Dönemi'nde basılmış olan 200'den fazla kadın konulu süreli yayın bulunmaktadır.

Afiş Koleksiyonu içerisinde ise kadın dernekleri, vakıfları, grupları ya da kampanyaları tarafından yayımlanmış olan 1.000'den fazla afiş yer almaktadır. Afiş dolapları içerisinde muhafaza edilen afişlerin en eskisi ise 1920 yılına ait Kurtuluş

⁹³ "Kütüphaneden Haberler", Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S.3, Nisan 1992, s.1.

Savaşı sırasında kadınların gösterdikleri kahramanlıklar nedeniyle çıkarılan taş bir afiştir. Vakfın gelecek projeleri arasında Afiş Koleksiyonu'nun dijitalleştirme çalışmaları yer almaktadır.

Efemera belirli bir olayı hedef alarak basılan belgedir ve hedef kitlesine ulaştıktan sonra yok olmaya aday belge anlamına gelmektedir. Efemera Koleksiyonu 1994 yılında kurulmuştur. Kuruluşundan bugüne aktif belge sağlama politikasıyla zenginleştirilmeye çalışılan koleksiyonda, yaka kartı, broşür, flama, el ilanı, çıkartma, rozet, bildiri türünde kadın konusunda basılmış pek çok materyal bulunmaktadır. Klasörden oluşan koleksiyon; aile, annelik, çalışan kadınlar, devlet ve politika, din ve kadın, eğitim, etnik gruplar, göç, kadın hakları için eylemler, kadına ilişkin tabular, feminizm, mizah, sağlık, sanatta kadın, toplumsal amaçlı eylemler, şiddet, uluslararası kuruluşlar ve eylemler gibi pek çok başlık altında derlenmiştir. Efemera Koleksiyonu'nda ayrıca dikkat edilmesi gereken nokta; kadın örgütleri ve örgütlenmeleri tarafından üretilen belgelerden ziyade kadın konulu olmayan sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları tarafından üretilen belgelerin bünyesinde yer almasıdır. Efemera olmaya uygun belgeler olsa da kadın örgütleri ve örgütlenmeleri tarafından üretilen belgeler Efemera Koleksiyonu'na değil, Kadın Örgütleri ve Örgütlenmeleri Koleksiyonu'nda yerini almaktadır. Efemera Koleksiyonu Türkiye'de sayılı kurum içerisinde bulunmaktadır. Bu sebeple efemera türü belgelerin önemi daha da artmaktadır.

Kadın Örgütleri ve Örgütlenmeleri Koleksiyonu ise Türkiye'de örgütlenmiş 700'den fazla kuruma ait belgeyi muhafaza etmektedir. Bacıyân-ı Rûm Teşkilâtı'ndan II. Meşrutiyet dönemi kadın örgütlenmelerine, Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan kadın örgütlerinden bugünün online platformlarına kadar kadınların kurduğu örgütlere ait pek çok başlık altında belge yer almaktadır. Kadın tarihinin görünür kılınması ve kadın tarihine kaynaklık eden belgelerin araştırılması noktasında bu koleksiyon önemli bir yere sahiptir. Kadın Adayları Destekleme Derneği'nden, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'na, Türk Aile Sağlığı Planlama Vakfı'ndan İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne kadar farklı alanlarda faaliyet gösteren pek çok kuruma ait belge bulunmaktadır. Kadın Örgütleri ve Örgütlenmeleri Koleksiyonu'na ait belgelerin de dijitalleştirme çalışmaları yürütülmektedir. Bu

sayede arşivi Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda bulunan bir örgütün kendinde bile olmayan, örgüte ait belgeler gün yüzüne çıkmaktadır. Türkiye'deki kadın hareketinin kurumsallaşma açısından ne kadar çeşitli olduğunu da gösterir niteliktedir. Bunula birlikte farklı ülkelerde Türk kadınlar tarafından kurulmuş olan kadın örgütleri ve örgütlenmeleri bu koleksiyon içerisinde yer almamaktadır. Bu koleksiyon içerisindeki belgeler de dijitalleştirme çalışmalarıyla beraber herhangi bir zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

Gazete Kupür Arşivi, araştırmacılar tarafından çok fazla dikkat çeken bir koleksiyondur. Vakıf binası açıldığından beri bağış veya satın alma yoluyla kütüphaneye kazandırılan gazetelerin herhangi bir ideoloji gözetilmeksizin toplanması ve gazetelerdeki kadın konulu haberlerin derlenmesi yoluyla oluşturulmuştur. 1990'dan bugüne günlük gazetelerde yayınlanan kadınlara ilişkin haberler, gazetelerin çoğu her gün taranarak ayrılmakta, kuruluş öncesi yıllara ait çeşitli röportaj ve haber değişik yollardan kupür koleksiyonu kazandırılmaktadır.⁹⁴ Koleksiyon; aile, annelik, çalışan kadınlar, devlet ve politika, din ve kadın, eğitim, etnik gruplar, göç, kadın hakları için eylemler, kadına ilişkin tabular, feminizm, mizah, sağlık, sanatta kadın, toplumsal amaçlı eylemler, şiddet, uluslararası kuruluşlar ve eylemler gibi başlıklarda derlenmiştir. Bunun yanı sıra kişiler için de açılmış özel klasörler mevcuttur. Bu klasörlerde; bilim kadınları, araştırmacılar, akademisyenler, mimarlar, politikacı, sosyal aktivist kadınlar, sporcular, müzisyenler, sahne sanatçısı vb. mesleklerdeki kadınlarla ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu koleksiyonun varlığı ve devamının sağlanması konusunda ise bir takım akademik tartışmalar yer almaktadır. Gazetelerin geçmiş yıllara ait haberlerini veri tabanları üzerinden erişime açması Vakfın bu koleksiyonun işlerliği konusunda ihtilaflara sebep olmaktadır. Aynı zamanda iktidara göre konumlanmış olan gazetelerin veri tabanlarına erişimin yasaklanması, silinmesi doğrultusunda yıllar sonra bu gazetelerin kadın konulu haberlerine erişim mümkün olmayacaktır. Vakıf bu sebeple akademik tartışmalar devam etse de bu koleksiyona belge toplamaya devam etmektedir.

⁹⁴ "Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Hepimizin/Hepinizin Desteğiyle 5 Yılına Doldurdu...", Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 15, Nisan 1995, s. 1.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın kuruluşundan beri görsel sanatlardaki yaratıcı kadınların Sanat Eserleri Koleksiyonu'na katkısı çok büyük olmuştur. Vakfa ilk olarak sanatçı kütüphane dostları eser bağışlayarak vakıf mal varlığının oluşmasına destek vermişlerdir. Tarihi binanın alt katındaki küçük ama yüksek tavanlı oda sergi salonu olarak kullanılmaya başlanmıştır. Odanın düzenlenmesi Ferit Edgü tarafından gönüllü olarak yapılmıştır. Sergi salonunda eserleri sergilenen sanatçılar, sergi sonrasında bir eserini kütüphaneye bağışlamaya devam etmişlerdir. 1990 yılından 1998 yılına kadar bu salonda sergi açılmaya ve sanat eserleri koleksiyonu zenginleştirilmeye devam edilmiştir. Ancak Vakfın diğer koleksiyonlarındaki belgelerin zenginleşmesi ve yerleştirilmesi sebebiyle Vakıf binasında yer sorunu ortaya çıkmış bu sebeple belirtilen yıldan sonra sergi faaliyetleri durdurulmuştur. Bununla beraber, 4 -23 Haziran 2018 tarihleri arasında kütüphane destekçisi K.E.K (Kadın Eserleri Kütüphanesi) Sevenler Grubu tarafından kütüphaneye destek amacıyla çeşitli sanatçıların eserlerinin sergilendiği ve bağış yoluyla dağıtımının yapıldığı sergi, kütüphane içerisinde ziyaretçilerin hizmetine sunulmuştur. Bu sergi sonrasında herhangi bir sanatçının eseri koleksiyona katılmamıştır. Dağıtımı tamamlanmayan eserler KEK Sevenler grubu tarafından sahiplerine iade edilmiştir.

Nadir Eserler Koleksiyonu ise Vakfın en kıymetli koleksiyonları arasında yer almaktadır. Vakıf gönüllüleri ve Genel Kurulu'nun kadın konulu pek çok belgeyi büyük bir titizlikle araştırması ve Vakfa bağışlaması yoluyla eser sağlandığı gibi, Vakfın kendi bütçesi ile çeşitli müzayedeleri ve sahaflara gelen belgeleri takip etmesi ve satın alması yoluyla da kazandırılmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde yayımlanan Mahasin, İnci, Güzel Prenses gibi eski harfli kadın dergilerinin orijinal sayılarının yanı sıra, çeşitli kadın yazarların romanlarının ilk baskısı ve imzalı nüshaları, eski tarihli evlilik cüzdanları, meslek sahibi kadınların kartvizitleri, kadınlara ait eski Türkçe mektuplar, kadınlara ait diplomalar ve pasaportlar da bu koleksiyon içerisinde mevcuttur.

Sözlü Tarih, kaynağın az olduğu ya da hiç olmadığı yerlerde bilgi açığını kapatmaya ve yeni bilgi kaynakları yaratmaya yönelik önemli katkılar getiren bir bilgi

toplama tekniğidir.⁹⁵ Kadın tarihi konusunda bilgiye erişimin azlığı sebebiyle de Vakıf tarafından önemsenene ve koleksiyon haline getirilen başka bir alan ise Sözlü Tarih Koleksiyonu olmuştur. Yaşamlarını yaşayanların sesiyle ve diliyle kayda geçiren bu yöntem, bu kez sosyal tarih anlayışının kendisini sorgulamış ve yeni problemlerin, yeni adımların tartışılmasına olanak vermiştir.⁹⁶ Vakıf, sözlü tarih çalışmalarına ilk defa 1991 yılında ABD'deki Schlesinger Kütüphanesi'nde görevli Patricia Miller King'in Vakıf binasında siyah kadın sözlü tarih çalışmaları hakkında bilgi vermesiyle başlamıştır.

1994 tarihinde başlatılan sözlü tarih proje çalışmasıyla beraber koleksiyon oluşturulmaya başlanmıştır. Türkiye'de sözlü tarih çalışmalarını başlatan ilk kurum Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'dır. Şirin Tekeli bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Kütüphane aslında çapını, boyunu posunu aşan işlere kalkıştı. Mesela sözlü tarih çalışmalarını başlatan kurumdur Türkiye’de. Tarih Vakfı bence büyük bir haksızlık yapıyor biz başlattık diyerek bir fikir geliştiriyor. Doğru değil. Sözlü tarih çalışmaları bizde başlamıştır. Yine dünya genelinde sözlü tarih çalışmalarında aslında kadınlar, köleler, siyahlar, işçiler gibi kesimleri yazmayan, ilginç anıları olan insanlardan bilgi almak için oluşmuş bir alan. Biz de bunu keşfettik bir şekilde.”⁹⁷

Kadın Sözel Tarih Çalışmaları Pilot Projesi kapsamında 1923 tarihinden önce doğmuş çeşitli mesleklerden on iki kadınla sözlü tarih görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Ayşe Durakbaşı, Akile Gürsoy, Aynur İlyasoğlu, Filiz Kerestecioğlu, Arzu Öztürkmen, Zehra Toska, Tolunay Kolankaya ve Saliha Paker tarafından yürütülen proje kapsamında Araksi Orakyan, Esmâ Deniz, Gültekin Ağaoğlu, Hayrûnisa Köni, İclal Balkan, Lütfiye Arıbal, Müfide İlhan, Neşet Eren, Nimet Özgüç, Sare Okçu, Seniye Fenmen, Zeynep Rıfat Menemenci ve Peride Celal ile sözlü tarih görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Bu proje T.C Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün maddi destekleri ile birlikte yürütülmüştür.

⁹⁵ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 25. Yıl Ajandası, 2016.

⁹⁶ Nûkhet Sirman, “Sözlü Tarih Araştırmaları Atölyesi”, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 17, Aralık 1995, s. 4.

⁹⁷ Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

İkinci olarak 1999-2000 yılları arasında Kadın Parlamenterler Sözlü Tarih Projesi başlatılmış, Gönül Saray, Işıl Saygın, Melek Denli Karaca, Nesrin Nas, Oya Akgönenç, Nazlı Ilıcak ile sözlü tarih görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Firdevs Hoşer, Narinç Ataman, İmren Sipahi ve Nevval Sevindi ise bu projenin yürütücüleridir. Proje, British Council’ın bir yıl süren maddi desteği ile gerçekleştirilmiştir.

2016 yılında Dinarsu Bayan Futbol Takımı oyuncularını ile sözlü tarih projesi gerçekleştirilmiştir. Atarke spor dallarında faaliyet gösteren kadınların bu alanda yaşadıkları sorunları ortaya koymayı amaçlayan proje çalışması Nazlıcan Bayraktar tarafından yürütülmüştür. Bu amaçla proje kapsamında Çiğdem Kayhan, Handan Kasapoğlu, Aysun Boyacı, Füsün Öcal ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber 2018 yılında ilk kadın subay Ülkü Sema Aydın ile de sözlü tarih görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında gerçekleştirilen sözlü tarih görüşmelerinin transkripsiyonları ve ses kayıtları Vakıf binasında muhafaza edilmektedir. Araştırmacılar belirli izin süreçlerini tamamladıktan sonra belgelere erişebilmektedir. Yanı sıra uluslararası alanda sözlü tarih çalışmaları ile ilgili yayımlanmış olan makaleler, yapılan sözlü tarih atölye çalışmalarına ait belgeler de koleksiyon içerisinde yerini almaktadır.

İşitsel Koleksiyon’da; Vakıf binasında gerçekleştirilen kadın konulu etkinliklerin ses kayıtları, çeşitli televizyonda yayımlanan kadın konulu programların ses kayıtları, panellerin, konferansların, sergilerin video kayıtları ve CD’ leri, belgeseller ve kadın filmlerinin örneklerinin yer aldığı çeşitli video kaset, teyp kaseti ve CD bulunmaktadır. Bu koleksiyon içerisinde yer alan eserlerin günümüz teknolojisine uygun ortamlarda saklanması gerekmektedir. Kasetçalar bile bulmakta zorlanılan teknolojik dönemde bu eserler gerekli koşullarda saklanamamakta ve kopyalarının da bulunmaması sebebiyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmektedir.

Görsel Arşiv Koleksiyonu Dia ve fotoğraflardan oluşmaktadır. Vakıf bünyesinde “Kadın Gözüyle Kadın” fotoğraf yarışması gerçekleştirilmiş, 38 eser ödüle layık bulunmuştur. Ardından yarışma kapsamında çekilen fotoğraflar Vakıf binasında

sergilenmiştir. Bu yarışma- sergi, kütüphane fotoğraf arşivinin de ilk adımı oldu.⁹⁸ Koleksiyonda iki binin üzerinde siyah beyaz ve renkli fotoğraf yer almaktadır. Fotoğrafların bir kısmı anonim olmakla birlikte düğün, nişan ve toplu aile fotoğrafları bulunmaktadır. Bu fotoğraflar sayesinde geçmiş yıllara ait çeşitli geleneksel törenler ve aile yaşamı üzerine bir gözlem yapabilmeyi mümkün kılmaktadır. Fotoğrafların bazılarının arşivsel bilgisi mevcuttur. 1980-2000’li yıllara ait çeşitli kadın örgütlenmelerine ait görseller, düzenlenmiş konferans, seminer, atölye çalışması, yürüyüş, kampanya çalışmaları, 8 Mart etkinlikleri pek çok konuda fotoğrafa erişilebilmektedir. Yanı sıra Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nın kuruluş sürecinden itibaren pek çok döneme ait renkli fotoğraf koleksiyon içerisinde yer almaktadır. Bu malzemeler 2018 yılında başlatılan Görsel Arşiv Dijitalleştirme Projesi ile birlikte Gizem Yıldız tarafından Vakfın veri tabanına dijitalleri yüklenmekte ve bilgisi olan fotoğrafların katalog kaydı yapılmaktadır. Böylece araştırmacılar tarafından erişimi kolaylaştırılmakta, zaman, mekân sınırlaması olmadan belgelerin görünür kılınması sağlanmaktadır.

Dia bölümü ise konularına göre sınıflandırılmış ve makine yardımıyla bilgisayar ortamına aktarılmayı beklemektedir.

Vakfın son koleksiyonu olan Özel Arşivler Koleksiyonu, Vakıf çalışmalarına başladıktan kısa bir süre sonra oluşturulmaya başlanmıştır.1915-1984 tarihleri arasında yaşamış olan Celile Butka’nın Özel Arşivi, Vakfa kazandırılan ilk arşivdir. Eşi Kemal Butka tarafından Haziran 1990 tarihinde Vakfa bağışlanmıştır. Koleksiyonun açılmasının ardından pek çok özel arşiv de bağış yoluyla Vakfa kazandırılmıştır. İlk kadın avukat Süreyya Ağaoğlu, ilk kadın belediye başkanı Müfide İlhan, ilk kadın subay Ülkü Sema Aydın’ın özel arşivlerinin yanı sıra hayatta olan veya vefat eden farklı meslek gruplarından pek çok kadının özel arşivi bulunmaktadır. Ayşe Durakbaşı, Canan Arın, Celile Berk Butka, Ceylan Orhun, Edibe Buğra, Emel Akal, Erdem Uygur, Fatmagül Berktaş, Feryal Saygılıgil, Fevvere Timurkan, Füsün Ertuğ, Gülçin Gülan, Gülsüm Cengiz, Güven Tanrı Uluköse, Halide Nusret Zorlutuna, Hasene Ilgaz, Hülya Gülbahar, İnci Aral, İnci Ormancı İsmet Kür, Jale Baysal,

⁹⁸ “Fener’de Pek Çok Kadın...”, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S.1, Aralık 1991, s.1.

Kerime Nadir, Lamia Hüsrev Gerede, Leman Şenalp, Meryem Koray, Meryem Turan, Muazzez İlmiye Çığ, Müfide İlhan, Müheyya İzer, Nazan Moroğlu, Nazmiye Atakkan, Necile Tevfik, Nermin Öztuğ, Nevin Gaye Erbatur, Nevval Sevindi, Pınar Kür, Rezzan Yalman, Saadet Zafir Utkan, Sabiha Sertel, Serpil Çakır, Sevgi Uçan Çubukçu, Sönmez Taner, Süreyya Ağaoğlu, Şirin Tekeli, Şule Aytaç, Tülay Arın, Tülin Ayta, Ülkü Sema Aydın, Yeşim Arat, Zehra Toska ve Zerrin Bölükbaşı koleksiyonun kişi arşivlerini oluşturmaktadır. Böylece Vakfın kurucu üyelerinden Şirin Tekeli, Aslı Davaz, Füsün Ertuğ ve Jale Baysal'ın özel arşivleri de kurum koleksiyonuna kazandırılmıştır. Bunun yanı sıra koleksiyon içerisinde kadın örgütleri ve örgütlenmelerine ait kurum arşivleri de mevcuttur. Amargi Kadın Akademisi, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, Türkiye Soroptimist Kulüpleri Federasyonu, Biçki Dikiş Yurdu, Türk Hemşireler Derneği'nin kurum arşivleri de erişime açık olan arşivler arasındadır. Vakıf, kişi ve kurumlara ait olan bu özel arşivleri satın alma ya da bağış yoluyla koleksiyona kazandırmaktadır. Ancak içerisinde pasaport, mektup, akademik ve mesleki çalışmalara ait belgeler, nüfus belgeleri, diplomalar gibi özel belgelerin olması, Vakfın ilk kurulduğu yıllarda bağış toplamasını zorlaştıran bir durum olmuştur. Bu sebeple Vakıf kurucuları özellikle bir araya gelebildikleri, önemli kadınların arşivlerinin Vakıf bünyesine kazandırılması için pek çok toplantı ve buluşma düzenlemişlerdir. Şirin Tekeli, özel arşivlerin kütüphaneye kazandırılma süreci ile ilgili olarak şu bilgileri aktarmıştır:

“Biz zorlayarak başlatmıştık. Hasene Ilgaz o zamanlar hayattaydı. Bir iki yıl sonra öldü zaten. Eski bir milletvekili kadın. Onu ziyarete gittik. Sanıyorum yine Aslı ile gittik ve onu ikna ettik. Ve arşivini kütüphaneye bağışladı...İnsanlar önce tereddüt ediyorlar. Veririm arşivimi kütüphane yaşar mı yaşamaz mı? Sonra belgeler nereye gider? Buna karşılık mesela en son bağışlardan biri olarak biliyorum: Gaye Erbatur. Eski Adana milletvekili. Bu kadın hala kütüphaneye güveniyor ki arşivini kütüphaneye bağışlıyor...”⁹⁹

Vakıf, Özel Arşiv Koleksiyonları'nda da dijital çağın gerekliliklerini yerine getirerek, kaynaklara erişimi kolaylaştırmaya çalışmaktadır. Çeşitli dijitalleştirme projeleri ile birlikte Nazan Moroğlu, Müfide İlhan ve Sönmez Taner Özel Arşivlerinin katalog kaydı ve dijitalleştirme çalışmalarını gerçekleştirmiş, geleneksel kütüphane biçiminden kendini ayırarak dijital kuşak denilen çağa ayak uydurmaya devam

⁹⁹ Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

etmektedir. Bu projeler arşiv sahipleri ya da yakınlarının sağladığı maddi destekler ölçüsünde gerçekleşebilmiştir. Vakıf özellikle bu koleksiyona ait belgelerin katalog kaydı ve dijitalleştirme çalışmaları ile ilgili geniş kapsamlı projeler hazırlayarak daha büyük fonlu destekler arama yoluna gitmektedir. Çünkü Türkiye’de kadın arşivlerinin bu kadar geniş kapsamlı olarak yer aldığı tek yer Kadın Eserleri Kütüphanesi’dir. Bu koleksiyon içerisinde bulunan belgeler tek ve orijinal olma özelliği taşımaktadır. Bu sebeple Özel Arşivler Koleksiyonu, Vakfın çalışmalarını yoğunlaştırdığı önemli koleksiyonlardan birisidir. Vakıf bu koleksiyon için sadece kataloglama ve dijitalleştirme çalışmaları yürütmemekte ayrıca sağlama çalışmaları adı altında özel arşivi kütüphaneye kazandırılması gereken kadınların tespitini yapmakta ve bununla ilgili çalışmalarını da devam ettirmektedir.

Vakfın koleksiyon isimleri bazı dönemlerde farklılık göstermiş, çeşitli başlıklar altında toplanmış ve içerisindeki belge tanımlaması da değişmiştir. Ancak 2018 yılında Yönetim Kurulu tarafından yapılan çalışmalar neticesinde yukarıda sayılan koleksiyon isimlerinde karar kılınmış, 2019 yılında erişime açılan Vakıf resmi Web sitesinde ise ilan edilmiştir.

3.3. KEKBMV Faaliyetleri

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nın en temel amacı Türkiye’deki kadın tarihine yönelik bilgi ve belge saklamak, bu belgeleri de gelecek nesillere aktarmaktır. Asıl amacı bu olan kurum öncelikli amacını gerçekleştirmeye yönelik olarak faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Vakıf kuruluş senedinde de belirtildiği üzere Vakfın birinci olarak tanımladığı faaliyet alanı; bugün mevcut olarak basılmış Türkçe kadın eserlerini bir araya getirmek, kadınlar hakkında Türkçe eserleri toplamaktır. Bu amaç doğrultusunda kadın konusundaki belgeleri toplamak üzere çeşitli sağlama ve satın alma politikalarını daimi olarak yürütmektedir. Herhangi bir ideolojik taraf tutmaksızın Vakıf, kadın tarihine yönelik belgeleri toplayabileceği kadın örgütleri ve örgütlenmeleri başta olmak üzere diğer sivil toplum kuruluşlarının da faaliyetlerini takip etmekte kurum koleksiyonlarına belge akışını sağlamaktadır. Çünkü Türkiye’de kadın hareketine tanıklık edecek her türlü bilgi ve belgeyi bünyesinde toplamak amacıyla yola çıkan bu kurum, hareket ile yakın bir ilişki kurup

takip ettiği müddetçe belgelere ulaşabilecektir. Bu sebeple kadın örgütleri ve örgütlenmeleri tarafından organize edilen her türlü etkinliğe fiziksel şartları el verdiği ölçüde katılmayı kendine ilke edinmiştir. Bunun yanı sıra Vakıf tarafından organize edilen etkinliklere de kadın örgütleri ve örgütlenmelerini çağırmayı göz önünde bulundurmuştur. Örneğin; Şirin Tekeli'nin vefatının yıl dönümü sebebiyle 13 Haziran 2018 tarihinde düzenlenen “21. Yüzyılın Eşiğinde Vakıf Kuran Kadınlar” adlı etkinliğe Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı'nı temsilen Şengül Akçar, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nı temsilen ise Canan Arın etkinliğe davet edilmiştir. Böylece ilişkide olunan kişilerden bu vakıfların güncel çalışmaları hakkında bilgi edinilmiş ve örgütlerin son ürettikleri belgeler Vakıf koleksiyonlarına kazandırılmak üzere talep edilmiştir. Yine aynı amaç doğrultusunda Vakıf, her yıl düzenlenen Kadın Sığınakları Kurultaylarına katılım göstermeye önem vermektedir. Hem kadın hareketinin ürettiği politikaları takip etmekte hem de pek çok kadın örgütü bir aradayken iletişim ağlarını güçlendirmekte ve belge toplama çalışmalarını sürdürmektedir.

Vakfın kuruluş tüzüğünde belirttiği bir başka faaliyet alanı ise; üniversite kütüphanelerinde mevcut, kadınların yazdığı ve kadınlar hakkında yazılmış tezlerin bir indeksini oluşturarak, birer örneklerini kütüphanede bulundurmaktır.¹⁰⁰ Vakıf daha sonrasında belge toplama politikasında yaptığı değişikliklerle beraber sadece kadın konulu olan eserleri toplama kararı almıştır. Yer sorunu sebebiyle kadınlar tarafından üretilen eserlerin koleksiyonları bünyesinde toplanmaması eleştirilebilir bir durumdur. İsminde de vurgulanan “Kadın Eserleri” özelliğini tam anlamıyla karşılamaması gelen araştırmacı ve ziyaretçiler tarafından da Vakfın içerisindeki koleksiyonlar hakkında tam bilgi sahibi olamamasına sebep olmaktadır. Yine de kadınlar hakkında üretilen belgeler için özellikle üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri ile ilişkisini canlı tutmaya çalışmaktadır. Üniversitelerin kadın konusundaki akademik üretimlerini yazılı veya dijital formatlarda bünyesinde toplamaya çalışmaktadır. Bu noktada kadın çalışmaları konusunda üretim yapan pek çok akademisyen ile iletişimini sağlamakta merkezler tarafından üretilen bilgi ve belgenin peşine düşmektedir.

¹⁰⁰ Türkiye Cumhuriyeti Noterlikte Düzenlenen Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kuruluş Senedi, 28 Aralık 1989, s.4.

Vakfın bir başka faaliyet alanı ise; henüz Türkçeleşmemiş “eski harflerle yazılmış) kadın eserlerini bularak kütüphaneye kazandırmak ve bu eserleri bugünkü dile çevirmektir¹⁰¹. Bu amaç doğrultusunda Vakıf 29 yıldır çalışmalarını sürdürmekte özellikle Osmanlı Dönemi Kadın Dergileri’nin yeni harflere çevrilmesi konusunda çeşitli gönüllü gruplar oluşturarak projeler üretmektedir ve bu çevirileri kitap olarak yayımlamaktadır. Yine aynı amacı destekler nitelikte pek çok yayınevinin kaynaklara ulaşmasında da öncü rol oynamaktadır. Örneğin; İthaki Yayınları Suat Derviş’in eski Türkçe eserlerini günümüz Türkçesine çevirerek yeniden basmaya başlamıştır. Bu noktada Suat Derviş’in başka yerde bulunmayan roman ve hikayelerine Kadın Eserleri Kütüphanesi’nden erişerek çeviri basımını yapmaktadır.

Türkiye’de kadınlarla ilgili geçmişe ve bugüne ait istatistik, fotoğraf, mektup, anı, günlük, kadın dernekleri tüzükleri, kadın hareketleriyle ilgili belgeler, kadın dergileri, bilimsel araştırmalar, broşür, el ilanı, afiş, gazeteler vb. bulmak ve oluşturulacak bir arşivde toplamayı hedeflemektedir ki bu amacı ile birlikte her bir koleksiyonu için bilgi toplayabilecek genel bir tanıma sahip olmaktadır.¹⁰² Böylece gazete kupür koleksiyonu, afiş koleksiyonu, efemera koleksiyonu, kadın örgütleri ve örgütlenmeleri koleksiyonu, kadın örgütleri ve örgütlenmeleri koleksiyonu, nadir eserler koleksiyonlarını oluşturmakta ve belge akışını sağlamaktadır.

Kadınlar hakkında biyografi araştırmalar yaparak günümüzde yaşayan sanatçı, yazar, hukukçu, öğretim görevlisi, sendikacı vb. meslekteki kadınlara ilişkin biyografik dosyalar açarak, gelişmeleri bu dosyalara toplamak alanında da hizmet vermektedir. Bu doğrultuda kadın sanatçılar ve kadın yazarlar koleksiyonu açılmış olup, belgelerin daha kapsamlı bir hal aldığı ve özel arşiv bağış sözleşmesi bulunan farklı meslek gruplarındaki kadınların belgeleri de özel arşiv koleksiyonunda yer almaktadır.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı yurt dışındaki aynı amaçları taşıyan kütüphane, araştırma ve enformasyon merkezleri ile sürekli iletişim

¹⁰¹ A.e., 28 Aralık 1989, s. 4.

¹⁰² Türkiye Cumhuriyeti Noterlikte Düzenlenen Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kuruluş Senedi, 28 Aralık 1989, s.4-5.

halinde olmak ve bilgi alışverişinde bulunmak amacından hareket ederek kadın hareketi ve bilgi merkezini destekler nitelikteki faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir. Vakıf bu kapsamda 1990 yılından itibaren arşivcilik çalışmalarına önem göstermiş, bununla ilgili olarak yurtdışındaki kadın kütüphanesi örneklerini araştırmayı, incelemeyi, takip etmeyi ve iletişimde kalmayı ihmal etmemiştir. Hatta yaptığı etkinlikler ile öncü rol oynamaya da devam etmiştir. Bu alanda 8-10 Ekim 1991 tarihleri arasında “Uluslararası Kadın Kütüphanesi Enformasyon ve Dokümantasyon Merkezleri Sempozyumu” nu düzenlemiştir. Londra’daki Fawcett Kütüphanesi sorumlusu David Doughan, Paris’teki Marguerite Durand Kütüphanesi Müdürü Annie Dizier, Boston’daki Arthur ve Elizabeth Schlesinger Kütüphanesi Müdürü sözel tarihçi Patricia Miller King, Berlin Üniversitesi Kadın Araştırmaları Destekleme Merkezi sorumlusu Johanna Kootz, Amsterdam’dan Uluslararası Kadın Hareketleri Arşivi sorumlusu Marieke Kramer hizmet verdikleri kütüphaneler hakkında tanıtım sunumu yapmışlar, son on yılda ülkelerinde yaşanan kadın hareketi ve dinamikleri hakkında bilgi vermişlerdir. Yapılan bu sempozyumun dünyada ilk olduğu ile ilgili görüşlerini Şirin Tekeli şu şekilde ifade etmektedir:

“Kuruluşumuzun ikinci yılı olması lazım. O da Aslı’nın fikridir. Uluslararası Kadın Kütüphaneleri Sempozyumu yaptık. Yani bütün bu saydığım İngiltere’deki Fawcett, Fransa’daki Marguerite Durand, Hollanda’daki, Amerika’daki Harvard içindeki tüm buralardan kütüphaneciler geldi. Ve bu olduktan sonra biz fark ettik ki dünyada ilk defa yapılmıyormuş bu. Bizim daha birinci yılımız. Öyle bir heyecan fırtınası yarattı ki bu cesareti kendimizde bulduk.”¹⁰³

İkinci Uluslararası Kadın Kütüphaneleri Enformasyon ve Dokümantasyon Merkezleri Toplantısı da ABD’de gerçekleşti. 17-21 Haziran 1994 tarihleri arasında toplanan bu konferansa 52 ülkeden 250 kütüphaneci arşivci, dökümantalist ve enformasyon uzmanı katıldı.¹⁰⁴ Vakfın hizmet alanları kuruluş senesinde yukarıda belirtildiği gibi tanımlanmıştır. Bu ana hizmet alanlarını destekler nitelikte yan çalışmalar da sürdürülmektedir. Örneğin; Vakıf yönetimi Türkiye’de gerçekleştirilen arşivcilik çalışmalarını da yakından incelemiş, kütüphanecilik bölümüne feminist bir yaklaşım getirerek belgeleri kadın bakış açısıyla sınıflandırmayı, katalog kaydı

¹⁰³ Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

¹⁰⁴ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 12, Ekim 1994, s. 1.

girmeyi birincil amaçları arasına yerleştirmiştir. Türkiye’deki ve dünyadaki kadın hareketlerini incelemesinin, bilgi sahibi olmasının, feminist bir yaklaşımla belge kazandırma çalışmalarının yürütülmesi dışında bu bilgilerin araştırmacıya sunulması, muhafaza edilmesi gibi noktalardaki bilimsel gelişmeleri de yakından izlemesi gerekmiştir. Vakfın kurucularından kütüphaneci, İstanbul Üniversitesi’nde akademisyenlik yapan Jale Baysal’ın da katkılarıyla belgelerin kazandırılması, korunması, tasnif edilmesi ve araştırmacılara açılması gibi kütüphaneciliğin getirdiği sistemi kullanmaya ve kütüphanede uygulamaya başlamıştır. Çağın gereklilikleri ve bölümdeki yeni yaklaşımlar da göz önünde bulundurularak İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi’ndeki pek çok akademisyenden gönüllü danışmanlık hizmeti alınmıştır ve alınmaya da devam edilmektedir. Bu alanda bilgi üretmeyi de amaç edinen Vakıf, 17 Ekim 2018- 6 Şubat 2019 tarihleri arasında Özel Arşivler Konferans Dizisi’ni gerçekleştirmiştir. 17 Ekim 2018 tarihinde ilki gerçekleştirilen konferansa Handan İnci konuşmacı olarak katılmış, kurumların özel arşiv politikaları, belgelerin niteliği, araştırmacıların bu belgelerden ne kadar haberdar olabildiği konusunda bir konuşma yapmıştır. 31 Ekim 2018 tarihinde ikincisi gerçekleştirilen konferansa ise Varol Saydam konuşmacı olarak katılmıştır. Özel arşivlerin sağlama ve kataloglama çalışmaları, görünür hale gelmeleri için ne gibi politikalar izlenmesi gerektiği konusunda detaylı bir bilgilendirme yapmıştır. Sahaflar Derneği Başkanı Emin Nedret işli ise 14 Kasım 2018 tarihinde verdiği konferansta önemli belgelerin ne şekilde muhafaza edildiği, belgelerin ilgili kişi ve kurumlarla nasıl bir araya getirildiği ile ilgili bilgi vermiştir. Vakfın kurucuları arasında yer alan Aslı Davaz da konferans dizisinde kadın özel arşivlerinin kurumsallaşması hakkında bilgi vermiştir. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nda bulunan kadın özel arşivlerinden bahsetmiş, Türk Kadınlar Birliği’nde adı geçen kadınlardan Hasene Ilgaz, Safiye Hüseyin Elbi, Süreyya Ağaoğlu, Pakize Tarzi ve Necile Tefvik özel arşivlerinin Vakıf koleksiyonları içerisinde olduğunu aktarmıştır. 12 Aralık 2018 tarihinde gerçekleştirilen konferansa ise Seher İnceoğlu konuşmacı olarak katılmıştır. Efemera kelimesinin tanımı, efemeraya yönelik farklı yaklaşımlar ve Türkiye’de hangi kurumlarda efemera belgesi olduğuna yönelik bir konuşma gerçekleştirmiştir. Vakfın 2010 yılı projesine de destek veren Özkan Güner 26 Aralık 2018 tarihinde gerçekleştirilen konferansta özel arşiv belgelerinin nasıl düzenlenmesi gerektiği, arşiv düzenlemesi yapacak olan arşivcinin,

arşiv sahibi hakkında bilgi edinmesinin önemi, özel arşiv belgelerinin katalog kaydı yapılırken dikkat edilmesi gereken incelikleri hakkında bilgi vermiştir. Elif Yılmaz Şentürk ise 9 Ocak 2019 tarihinde gerçekleştirilen konferansta görsel ve yazılı olarak kayıt altına alınan arşiv belgelerinin nasıl düzenlenmesi gerektiği hakkında bilgi vermiştir. Vakıf Eski Genel Kurul Üyesi Tuba Çavdar Karatepe ise 23 Ocak 2019 tarihinde hangi belgelerin toplanması gerektiği, arşivsel değeri olan belgelerin nasıl anlaşılabilirliği üzerine bir konuşma gerçekleştirmiştir. 6 Şubat 2019 tarihinde sonuncu düzenlenen konferans dizisine ise Tuğba Dağlı katılım göstermiştir. İstanbul Şehir Üniversitesi bünyesinde katalog kaydı ve dijitalleştirme çalışmaları yürütülen Taha Toros arşivinde çalışırken yaşadığı deneyimleri ve akademik tartışmaları konuşmasında konu edinmiştir. Bu konferans dizisi kapsamında Vakıf yönetici ve personelinin de katıldığı etkinlikte kurum içi eğitim çalışmaları da gerçekleştirilmiştir.

Disiplinler arası çalışmaları yakından takip eden Vakıf, feminist araştırma yöntemleri üzerine de incelemelerde bulunarak kadın tarihine katkı yapmayı amaçlamaktadır. Kadın tarihinin en önemli kaynakları arasında sayılan birincil kaynaktan bilgi edinme yöntemi olan sözlü tarih çalışmalarını da yakından takip etmiş konu üzerine pek çok eğitim düzenlemiştir. Prof. Dr. Serpil Çakır tarafından 2 Mayıs 2016 tarihinde “Kadın Sözlü Tarih Atölye Çalışması” nı gerçekleştirmiş, 5-27 Mayıs 2018 tarihleri arasında beş oturumda gerçekleştirilen ve pek çok akademisyenin sunum yaptığı Sözlü Tarih Sertifikalı Eğitim Programı’nı tamamlamıştır. Böylece kadın konulu belgeleri toplayan Vakıf, ayrıca kadın konulu yeni belgeler üreten merkez olma özelliğini de kazanmıştır. Koleksiyonları içerisinde de yer alan Sözlü Tarih Koleksiyonu’na pek çok belge kazandıran bir yol izlemiştir. Bunun yanı sıra feminist bir bakış açısıyla belgelerini düzenlemesi ve sınıflandırması gerektiğinin farkında olan Vakıf, “Türkiye Kadın Thesaurusu: Kadın Konulu Kavramlar Dizini 2009” adlı kitabı da literatüre kazandırmıştır. Dört yıllık kolektif bir çalışmanın ürünü olan eser, 2687 feminist terimi Türkçe ’ye kazandırmıştır. Kadın çalışmalarında indeksleme sistemi üzerine bir kılavuz olma özelliği taşıyan eser, geçerliliğini korumaya devam etmektedir.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı siyaset üstü bir kurum olarak varlığını sürdürmek zorunda olmasının yanı sıra kadın hareketinden her türlü

kurum ile ilişkilerini tarafsız, şeffaf ve güvenilir bir şekilde yürütmek zorundadır. Bu sebeple ilişkilerini güçlü tutmak için paydaşlarını haberdar etmek ve haberdar olmak amacıyla etkinlikler düzenlemek, bilgi üretmek ve organizasyonlarda katılımcı olarak yer almak zorundadır. Faaliyet alanlarını kuruluş tüzüğüne göre belirlenen sınırlar içerisinde yürütmek zorunda olan Vakıf bilgi merkezi olduğu gerçeğinden yola çıkarak hareket etmektedir.

Bununla beraber Vakıf, kültür çalışmaları adı altında da pek çok faaliyet sürdürmüştür. Şirin Tekeli'nin daha sonrasında Ceylan Orhun ile birlikte yürüttüğü, Vakfın tanıtım çalışmalarını ön planda tutarak gerçekleştirdiği pek çok etkinlik de yapılmıştır. Özellikle bir zamanlar 8 Mart kutlamalarının yapıldığı dinamik bir yapı olarak varlığını sürdürmüştür. Şirin Tekeli 8 Mart kutlamaları ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

“Çok güzel 8 Mart kutlamaları yaptık. Bunlardan muhtemelen ilkinde eskiden tanıdığımız arkadaşlarımız Deniz Türkalı tiyatrocı, Ayşe Tütüncü o zamanlar müzisyen, o zamanlar şimdi ki gibi ünlü değil, şimdi dünya çapında bir cazcı oldu. Ben Fransız televizyonundan izliyorum Ayşe Tütüncü'yi artık. O zaman öyle değil. O zaman küçük kendi çapında grubu olan bir müzisyen. Onların birlikte katıldıkları bir 8 Mart vardır. Özel olarak beste yapılmıştır. İkisinin birlikte Deniz'in sözlerini yazdığı, Ayşe'nin müziğini yazdığı bir icra yapılmıştır orda. Buna benzer olayların olduğu bir yerdi orası. Bunlar unutulmaz.”¹⁰⁵

Vakıf bünyesinde kadın sanatçıların eserlerinin tanıtıldığı sergiler zaman içerisinde kütüphanenin tanınmasına, pek çok kadın sanatçı tarafından tanınmasına da sebep olmuştur. Vakfın yönetiminde yer alan pek çok kadının tanıdığı, dostları olan bu kadın sanatçıların kütüphaneye verebilecekleri en güzel destek burada sergilerini açmaları olmuştur. Bu sergilerin hazırlanmasında Ceylan Orhun ve Şirin Tekeli'nin büyük katkısı olmuştur. Vakfın alt katında bulunan oda sergi salonu olarak düzenlenmiş ve sekiz yıl boyunca pek çok sergi bu salonda gerçekleştirilmiştir.

Vakıf tanıtım çalışmalarını da destekler nitelikte olarak her yıl kuruluş yıl dönümü olan 14 Nisan tarihinde şenlik havasında etkinlikler düzenlenmesi bir gelenek haline gelmiştir. Vakfın dördüncü kuruluş yıl dönümünde Kadın Sanatçılar Diataek'i tanıtılmış, altıncı yıl dönümünde Birleşmiş Milletler Habitat II İnsani Yerleşimleri uluslararası toplantısı kapsamında iki gün sürecek “Kadın ve Kent” konulu bir

¹⁰⁵ Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

sempozyum düzenlenmiş, on dördüncü yıl dönümünde Leyla Erbil için bir panel gerçekleştirilmiş, yirmi beşinci kuruluş yıl dönümünde ise; İstanbul'un tek Belediye Başkanı Dr. Handan Toprak'ın desteğiyle, 25 Nisan 2015'te Mehtap Meral konseri ve Tilbe Saran'ın sesinden bir şiir dinletisiyle ve Tülin Tankut'un hazırladığı ve aynı zamanda Selma Köksal Çekiç ve Aslı Davaz'la birlikte yapımcılığını üstlendiği Kadın Eserleri Kütüphanesi tanıtım filmiyle kutlanmıştır.¹⁰⁶

Vakfın maddi kaynaklar konusunda yaşadığı tedirginlikler sebebi yeni bir gelir kapısı olarak gördüğü mezat ve müzayede çalışmaları da önemli bir yere sahiptir. Özellikle 2016 yılından itibaren Vakıf gönüllülerinden toplanan eşya, kıyafet, takı, üç boyutlu nesneler, ayakkabı gibi ürünler düzenli aralıklarla gerçekleştirilen mezat ve müzayede etkinlikleri ile birlikte bağış yoluyla dağıtılmaktadır. Vakfın maddi kaynaklarını arttırmak üzere gerçekleştirdiği bu etkinliğin ne kadar yararlı olduğu konusunda şüpheler vardır. Çalışanların uzun süre ikinci el eşyaları ayıklaması, zaten yer sorunu olan bir kurumda bu eşyaların da saklanmak zorunda olması ve personel yetersizliği sebebiyle gerçek amacı doğrultusunda yetiştiremediği işlere bir yenisinin eklenmesi Vakfın kütüphane olarak hizmet verdiği binada günlük işlerini zora sokmaktadır. Yanı sıra gerçekleştirilen mezat ve müzayede etkinliklerinde Vakfın beklediği ölçüde bir maddi karşılık alınamamaktadır. Sönmez Taner müzayede etkinlikleri ile ilgili görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

*"Bir müzayede yapacak Fusun. Bende de Shakespeare var.1903 basımı onları vereceğim yazdım. Ben de sahaftan almıştım. İngiliz edebiyatı okumuştum ben önce. Başka ne veririm. Belki şu bakır güğümleri veririm. Yani bu müzayededen nasıl bir şey kazanılır bilmiyorum. Büyük bir piyangodan bir şey çıksa vereceğim. Ama birilerinin kişisel şeyiyle hep zor."*¹⁰⁷

Yukarda sayılanlar dışında Vakfın 1990 yılından beri gerçekleştirdiği etkinlikler aşağıdaki gibidir.

¹⁰⁶ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 25. Yıl Ajandası, 2016.

¹⁰⁷ Sönmez Taner Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.

Tablo 2. Vakıf Faaliyetleri¹⁰⁸

TARİH	ETKİNLİK ADI
14 Nisan – 14 Mayıs 1990	Vakıf Açılış Sergisi: “Osmanlı Kadın Dergileri Kapakları
1-26 Haziran 1990	Özgün Baskı Sergisi Sanatçı: Taina Virtanen
2 Haziran 1990	Konferans: “Osmanlı Kadınının Yeni Bir Kimlik Arayışı: Osmanlı Müdadaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti”
29 Eylül- 19 Ekim 1990	Karma Seramik Sergisi Sanatçı: Ayfer Karamani Atölyesi Öğrencileri
13 Ekim 1990	Söyleşi: “Felsefe Kıyılarında”
20 Ekim 1990	Söyleşi: “Sosyolojide Kırk Yıl”
27 Ekim 1990	Konferans: “Feminist Edebiyat Eleştirisinde Son Gelişmeler”
3-11 Kasım 1990	Vakıf Tanıtım Etkinliği: 9. İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı
10- 29 Kasım 1990	Resim Sergisi Sanatçılar: Berna Türemen, Gül Derman
10 Kasım 1990	Söyleşi: “Dullara Yas Yaraşır”
11 Kasım 1990	Tanıtım Toplantısı: “Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (Kuruluşu)
24 Kasım 1990	Konferans: “Osmanlı Toplumunda Kadın Dergileriyle Kadınların Bize Ulaşan Sesleri”
1-13 Aralık 1990	Mum Sergisi: “Anadolu Uygarlıklarından Etkilenmeler
1 Aralık 1990	Dia Gösterisi: “Anadolu Tanrıçaları”
15 Aralık 1990- 4 Ocak 1991	Resim Sergisi Sanatçı: Gülseren Südor
15 Aralık 1990	Söyleşi: İlk Kadın Milletvekillerinden Hasene Ilgaz’ın Anıları”
22-23 Aralık 1990	Panel: “Kadınların Sağlık Sorunları”
5-17 Ocak 1991	Resim Sergisi Sanatçı: Hale Sontaş
5 Ocak 1991	Dia Gösterisi: “Anadolu Kadınları”
12 Ocak 1991	Okuma Günü: “Öykülerinden”
19 Ocak 1991	Konser: Gülbeniz Şentay
26 Ocak 1991	Konferans: “Türkiye’de Basın ve Gazeteciler

¹⁰⁸ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, <http://kadineserleri.org/1990-2016/>.

2-12 Şubat 1991	Fotoğraf Sergisi: “Asyalı Kadınlar”
2 Şubat 1991	Konferans: “Kediler ve Bilimler”
9 Şubat 1991	Okuma Günü: Güncellerden” Okuma Günü
16 Şubat 1991	Konferans: “Osmanlı Minyatürlerinde Kadın”
23 Şubat 1991	Konferans: “En Eski Kadın Derneklerinden Biri Amaçlarını ve Çalışmalarını Anlatıyor”
2 Mart 1991	Dia Gösterisi: “Osmanlı Toplumundan Kadın Figürleri”
8 Mart 1991	8 Mart Dünya Kadınlar Günü Şenliği “Kadın Gözüyle Kadın” Fotoğraf Yarışması Ödül Töreni
8-9 Mart 1991	Panel: “Türk Hukuk Sisteminde Kadınlar Açısından Yapılması Gereken Reformlar”
16 Mart 1991	Konser: Sevil Gökdağ, Barok Üçlüsü
23 Mart 1991	Okuma Günü: “Tuhaf Bir Kadın”
30 Mart 1991	Konferans: “Yeşiller Kadınlar İçin Ne Diyor?”
1-9 Nisan 1991	Batik Sergisi Sanatçı: Merak Horne
6 Nisan 1991	Konferans: “Kadın Sorununda Son Gelişmeler”
13-27 Nisan 1991	Resim Sergisi Sanatçı: Can Maden
13 Nisan 1991	Okuma Günü: “Benim Sinemalarım”
14 Nisan 1991	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nın 1. Kuruluş Yıldönümü Kutlaması
27 Nisan 1991	Konferans: “Kültürlerarası Yaklaşımdan Cins Olgusu”
Mayıs 1991	Tiyatro Oyunu: “Fener’de Bir Kadın”
4 Mayıs 1991	Jazz Konseri Sanatçı: Ayşe Tütün
4-25 Mayıs 1991	Karma Resim Sergisi
11 Mayıs 1991	Konferans: “İktisat ve İktisatçılar Kadınları Unutuyor mu?”
11 Mayıs 1991	Konser: Klasik Türk Müziği Konseri, Lale Topluluğu
18 Mayıs 1991	Konferans :”SHP Kadın Sorunlarına Nasıl Bakıyor?”
25 Mayıs 1991	Okuma Günü: “Yoldan Geçen Öyküler”
8-10 Ekim 1991”	Uluslararası Sempozyum: Uluslararası Kadın Kütüphaneleri”
14 Ekim 1991	Konferans: “Kadın ve Psikanaliz: İki Cins”
26 Ekim 1991	Konferans: “Resim Sanatında Renk”

2-10 Kasım 1991	Vakıf Tanıtım Etkinliği: 10. İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı
2 Kasım 1991	Okuma Günü: Ayla Kutlu
16 Kasım 1991	Panel: “Kadınlar ve Çevre Sorunları”
30 Kasım 1991	Konferans :Mesleklerinde İlk Kadınlar”
6 Aralık 1991-15 Ocak 1992	Resim Sergisi: “Kadın Portreleri”
2-8 Aralık 1991	9. Vakıflar Haftası Etkinliği Resim Sergisi
14 Aralık 1991	Konferans: “Avrupa Konseyi Kadın Erkek Eşitlik Komisyonu Kadın Ticareti ve Zorla Fuhuşun, İnsan Hakları ve İnsanlık Onuru Açısından İrdelenmesi Konulu Seminerin Ardından”
21 Aralık 1991	Tartışma Toplantısı: “Cinsiyetçilik”
31 Aralık 1991	Tiyatro Oyunu Yarışması: Profesyonel ve Amatör Oyun Yazarlarına Yönelik
16 Ocak 1992	Vakıf Yararına Konser
17 Ocak-12 Şubat 1992	Resim Sergisi Sanatçı: Serpil Yeter
25 Ocak 1992	Film Gösterimi: “Seni Unutursam İstanbul”
1 Şubat 1992	Tartışma: “Kadınların Bilinçlenmesi: “Hakkını Hak Etmek”
14 Şubat -5 Mart 1992	Karma Fotoğraf Sergisi: “Kadın Fotoğrafçılardan Bir Kesit”
15 Şubat 1992	Panel: “Aile Hukuku ve Boşanma”
18 Şubat 1992	Konferans Konuşmacı: Elisabeth Badinter
29 Şubat 1992	Dia Gösterisi: “Rüzgardan Mum”
6 Mart -8 Nisan 1992	Sergi: “Kadın-Afiş”
8 Mart 1992	8 Mart Dünya Kadınlar Günü Şenliği
14 Mart 1992	Panel: Kadınlar Kadın Politikacılarıyla Konuşuyor”
21 Mart 1992	Panel: “İtalya ve Fransa’da Feminist Bakış Açısından Felsefe ve Psikanaliz”
28 Mart 1992	Konferans: “Arap Toplumlarda Kadın Üzerine Gözlemler”

10 Nisan -5 Mayıs 1992	Dokuma Resimler Sergisi
11 Nisan 1992	Atölye: “Sinema ve Kadın”
14 Nisan 1992	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nın 2. Kuruluş Yıldönümü Kutlaması
18 Nisan 1992	Konferans: “Osmanlı Kadın Dergileri” “
8 Mayıs-2 Haziran 1992	Çatı Grubu Resim Sergisi
9 Mayıs 1992	Konferans: “Batılılaşma Döneminde Avrupalılaştan İstanbul Modası
23 Mayıs 1992	Atölye Çalışması: “Kadın ve Din”
30 Mayıs 1992	Tiyatro Oyunu: “Ben Anadolu”
6 Haziran 1992	Konferans: “Sanatın Kadın Dünyasındaki Yeri”
8-30 Haziran 1992	Resim Sergisi Sanatçı: Bilge Saka
9 Haziran 1992	Konferans: “Kadınların, Erkeklerin Siyaset Dünyaları ile İlgili Düşünceleri”
24- 28 Haziran 1992	Uluslararası Kitap Fuarı: Amsterdam 5. Feminist Kitap Fuarı
1-28 Ekim 1992	Sergi: “Evvel Zaman Kadın Suretleri- Arşivdeki Fotoğraflar”
9-10 Ekim 1992	Uluslararası Sempozyum: “Kadınların Ekonomik Bağımsızlığı İçin Geleneksel Olmayan İş Kollarının Desteklenmesi”
2 Kasım-2 Aralık 1992	Ayfer Karamani Atölyesi Karma Seramik Sergisi
7 -15 Kasım 1992	Vakıf Tanıtım Etkinliği: 11. İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı
3 Aralık 1992-3 Ocak 1993	Karma Resim Sergisi:” NÜ”
7 Ocak-2 Şubat 1993	Sergi: Mehmed Siyah Kalem Tıpkıbasımları”
4 Şubat -2 Mart 1993	Fotoğraf Sergisi Sanatçı: Ani Çelik Arevyan
6 Şubat 1993	Konser: Bilge Görgan, Işın Güyer

4-17 Mart 1993	Karikatür Sergisi: “Galiba Seni Seviyorum”
8 Mart 1993	8 Mart Şenliği
18 Mart-6 Nisan 1993	Resim Sergisi Sanatçı: Gülsun Karamustafa
8 Nisan -4 Mayıs 1993	Resim Sergisi Sanatçı: Aylin Tektaş
14 Nisan 1993	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nın 3. Kuruluş Yıldönümü Kutlaması
6 Mayıs -31 Mayıs 1993	Ebru Sergisi Sanatçı: Rezan Peya Gökçen
18 Eylül-1 Ekim 1993	Resim Sergisi: “Küçük Sanatçılar”
7-30 Ekim 1993	Resim Sergisi: “Urfalı Kadınlar”
16 Ekim 1993	Konferans: “Aşk ve Korkularımız”
19 Ekim 1993	Konferans: “Almanya’da Kadın Yazar Olmak”
1-30 Kasım 1993	Sergi: “Çağlar Boyunca Anadolu’da Kadın”
4-30 Kasım 1993	Enstalasyon Sergisi: “Bosna – Hersek Nezih Ölüm Gardiyanları”
6 Kasım 1993	Panel: “Kadındaki Dünya- Dünyadaki Kadın”
6-16 Kasım 1993	Vakıf Tanıtım Etkinliği: 12. İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı
20 Kasım 1993	Konferans: “Mitolojide ve Günümüzde Kadın”
27 Kasım 1993	Film Gösterimi: “İki Başlı Dev”
2 Aralık 1993-2 Ocak 1994	Fotoğraf Sergisi: “Anadolu Kadını”
18 Aralık 1993	Panel: “Sinema ve Kadın”
25 Aralık 1993	Film Gösterimi: “Tehlikeli İlişkiler”
6-31 Ocak 1994	Karikatür Sergisi Sanatçı: Ramize Erer
8 Ocak 1994	Belgesel Gösterimi: “Yarın Değil...Bugün”
15 Ocak 1994	Dia Gösterisi: “3 Kadın- 3 Heykel”
22 Ocak 1994	Konferans: “Yemek Kültürü”
3 Şubat -1 Mart 1994	Fotoğraf Sergisi Sanatçı: Betsy Fowler

3 Şubat-2 Mart 1994	Fotoğraf Sergisi: “Fotoğraf Geçmişi Sorar”
12 Şubat 1994	Panel: “Kentleşme ve Kadın”
4 Mart 1994	Konser: Maria Rita Epik
4 Mart-7 Nisan 1994	Sergi: “İz Kalsın”
8 Mart 1994	Dario Fo’nun Oyunu: Deniz Türkali
26 Mart 1994	Panel: “Medyada Kadın”
7-30 Nisan 1994	Resim Sergisi: “Maviden Çıkış”
14 Nisan 1994	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 4. Yıldönümü Kutlaması
16 Nisan 1994	Panel: “Ortadoğu ve Kadın”
22 Nisan 1994	Palyaço ve Kuklalarla Birlikte Çocuk Şenliği
30 Nisan 1994	Konser
5-28 Mayıs 1994	Resim Sergisi Sanatçı: Nihal Sarıer
14 Mayıs 1994	Panel: “Sivil Toplum Olmanın Gerekleri”
2-28 Haziran 1994	Enstalasyon Sergisi: “Kendine Ait Bir Oda: Virginia Woolf’a Saygı”
17-21 Haziran 1994	Uluslararası Toplantı: “Uluslararası Kadın Kütüphaneleri, Enformasyon ve Dokümantasyon Merkezleri Toplantısı”
6 Ekim-6 Kasım 1994	Seramik Sergisi: “Renkler- Renkler”
12 Ekim 1994	Konferans: “An Artist From Istanbul”
15 Ekim 1994	Panel: “Anayasa Değişikliği ve Uluslararası Hukuk Bağlamında Kadın Hakları”
24-26 Ekim 1994	Atölye Çalışması: “Geçmişimiz, Günümüz, Geleceğimiz”
1 Kasım 1994	Dia Gösterisi: “Türk Minyatürleri”
5-13 Kasım 1994	Vakıf Tanıtım Etkinliği: 13. İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı
9 Kasım-5 Aralık 1994	Resim Sergisi: “Bitmez Tükenmez Kadın!..”
12 Kasım 1994	Söyleşi: “Felsefe Sohbetleri”

26 Kasım 1994	Konferans: “Fransa’da Direnme Hareketi ve Kadınlar”
10 Aralık 1994	Film Gösterimi: “Karılar Koğuşu”
15 Aralık-9 Ocak 1994	Resim Sergisi Sanatçı: Hülya Düzenli Koç
17 Aralık 1994	Panel: “Kültürel Örgütlenmede Sivil Toplum Örgütlerine Düşen Sorumluluk”
12 Ocak-12 Şubat 1995	Karikatür Sergisi: “Aynalar, Kargalar, Saatler, Kutu Adamlar ve Piknik”
24 Ocak 1995	Atölye Çalışması: “Halide Edip’in Biyografisi Nasıl Yazılmalı?”
11 Şubat 1995	Dia Gösterisi: “Kadın Resme Bakıyor”
15 Şubat 1995	Slayt Gösterisi: “Images of Women From the Dolmabahce Palace Art Collections”
16 Şubat 1995	Resim Sergisi Sanatçı: Nur Pınar Sankur
18 Şubat 1995	Panel: “Modernleşmenin Sosyal Boyutu Kadın Açısından Neden Tartışılıyor?”
7 Mart 1995	Okuma Günü: “Kara Kitap”
8 Mart 1995	8 Mart Dünya Kadınlar Günü Kutlaması
13 Mart 1995	Konferans: “The Women’s Movement and The Civil Rights Movement: A Comparative Approach to Recent U.S. History
14 Mart-2 Nisan 1995	Retrospektif Resim Sergisi Sanatçı: Maide Arel
18 Mart 1995	Konferans: “Kadın Ütopyaları”
25 Mart 1995	Konferans: “İslam ve Yeni Bir Kadın Bilinci Arasında: Gecekondu Kadınlar ve Yerel Siyaset”
6-30 Nisan 1995	Sergi: “Tanrıça’nın Dili”
15 Nisan 1995	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nın 5. Yıldönümü Kutlaması
22 Nisan 1995	25. Dünya Günü Konferansı
29 Nisan 1995	Dia Gösterisi: “Dünya Kadınlarından Portreler”
4 Mayıs -4 Haziran 1995	Seramik Sergisi Sanatçı: Ferhan Taylan Erder

20 Mayıs 1995	Konser
31 Mayıs 1995	Konferans: “Die Frauendarstellung an der Holztür vom Imaret des Ibrahim Bey in Karaman
3 Haziran 1995	Panel: “Tasavvuf ve Kadın”
15 Haziran-23 Temmuz 1995	Seramik Sergisi Sanatçı: Deborah Semel
2 Ekim 1995	Toplantı: 4. Birleşmiş Milletler Dünya Kadın Konferansı ve Forumu” değerlendirme toplantısı
2-9 Ekim 1995	Sergi: “Women Working in the Publishing World”
12 Ekim-5 Kasım 1995	Resim Sergisi: “Zappings- II: Pasteller”
14 Ekim 1995	Arp Konseri Sanatçı: Gülben Hofmann
27-28 Ekim 1995	Atölye Çalışması: “Türkiye’de Sözlü Tarih Araştırmaları”
3-12 Kasım 1995	Vakıf Tanıtım Etkinliği: 14. İstanbul TÜYAP Kitap Fuarı
4 Kasım 1995	Söyleşi: “Kadınlararası Dayanışma Düş mü Gerçek mi?”
7 Kasım-5 Aralık 1995	Resim Sergisi: “Oluşumlar”
8 Kasım 1995	Söyleşi: “Batıda Feminist Bilgi Teorileri: Sorunlar ve Görüşler”
25 Kasım 1994	Cahit Uçuk’la Söyleşi
25 Kasım 2 Aralık 1995	Cahit Uçuk Sergisi
6 Aralık 1995	12. Vakıflar Haftası Kutlamaları
7 Aralık-3 Ocak 1996	Fotoğraf Sergisi Sanatçı: Henriette Attali
16 Aralık 1995	Panel: “Geçmişten Günümüze Kadın Dergiciliği”
4 Ocak- 4 Şubat 1996	Resim Sergisi Sanatçı: Frumet Tektaş
13 Ocak 1996	Tartışma: “Tiyatroda Başarılı Kadınlar”
8 Şubat- 1 Mart 1996	Resim Sergisi: Ayşe Özel

27 Şubat 1996	Çeviri Atölye Çalışması: “Çeviriyi Yönlendiren Sorular Ne? Nasıl? Niçin?”
4 Mart- 2 Nisan 1996	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sanat Eserleri Koleksiyonu Sergisi
9 Mart 1996	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 8 Mart Kutlaması
13 Mart 1996	Dia ve Slayt Gösterisi: Uluburun Batığı Sualtı Çalışmaları”
4 Nisan-4 Mayıs 1996	Fotoğraf Sergisi: “Nesne/Özne ve Haftanın Yedi Günü”
12-13 Nisan 1996	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nın Kuruluşunun 6. Yıldönümü Kutlaması
20 Nisan 1996	Video Gösterimi: “4. Kadınlar Dünya Konferansı ve Varşova’dan Pekine Tren Yolculuğu”
9 Mayıs -3 Haziran 1996	Şiir, Resim, Seramik Sergisi: “Kur-an’da Kadınlar ve İslam”
11 Mayıs 1996	Söyleşi ve Şiir Dinletisi: “Hava Değişimlerinin Bilinçte Açtığı Kanallar”
18 Mayıs 1996	Söyleşi: İslam’ı Benimseyenlerin Deneyimleri”
6 Haziran -4 Temmuz 1996	Seramik Sergisi Sanatçı- Nalan Danabaş Tuncer
19-30 Eylül 1996	Resim Sergisi: “Gül Derman’a Saygı Sergisi”
3-31 Ekim 1996	Sergi: “Üç Kadın Üç Sanat”
1-3 Kasım 1996	Tartışma: “Türkiye’de Kadın Araştırmalarının Gelişimi II”
7-30 Kasım 1996	Dokuma Sergisi
5-28 Aralık 1996	Resim Sergisi: “Felaketin Sessiz Seyircileri”
9-31 Ocak 1997	Resim Sergisi Sanatçı: Beril Erkut
7 Şubat 1997	Konferans: “Savaş Dışında Her Şeyin Bulucusu: Tanrı Analar”
4-25 Mart 1997	Resim Sergisi Sanatçı: Neşe Oğun
8 Mart 1997	“Kadınlar Birleşelim- Örgütlenelim” Temalı 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Kutlamaları
9 Mart 1997	Panel: Örgütlenme Deneyimlerimiz”

27 Mart-17 Nisan 1997	Resim Sergisi Sanatçı: Zehra Aral
14 Nisan 1997	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 7. Kuruluş Yıldönümü Kutlaması
22 Nisan-3 Mayıs 1997	Sergi: "Nasreddin Hoca Kitap Resimleri Sergisi"
8-29 Mayıs 1997	Tekstil Sergisi: "Gelenekten Günümüze"
5-26 Haziran 1997	Karma Resim Sergisi
4-26 Eylül 1997	Seramik Sergisi: "Mesaj II"
4 Ekim-9 Kasım 1997	4. İstanbul Bienali Kapsamında Sergi: "Yaşam, Güzellik, Çeviriler/ Aktarımlar ve Diğer Güçlükler Üstüne"
31 Ekim-9 Kasım 1997	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, 16. İstanbul Tüyap Kitap Fuarı
14 Kasım- 5 Aralık 1997	Resim Sergisi Sanatçılar: Nazan Akpınar, Sibel Kaygusuz
8-29 Aralık 1997	Sergi: "Yeryüzü Tanrıları ve Hapsedişmiş Doğa"
18 Aralık 1997	Şiir Dinletisi: "Türk Safo'su Mihri Hatun"
15-26 Ocak 1998	Seramik Sergisi Sanatçı: Beril Anılanmert
1 Mart 1998	Tartışma: "Kadın Özgürlüğü ve Bekaret"
7 Mart 1998	Panel: Osmanlı'dan Günümüze Kadın Dergiciliği (1867-1996)
14 Nisan 1998	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 8. Kuruluş Yıl Dönümü
14 Nisan 1998	Sergi: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Koleksiyonlarından Bir Kesit
18 Nisan 1998	Panel: Çocuk Yazınında Kız Çocuk ve Kadın Figürleri
18-21 Nisan 1998	Kitap Resimleme Sergisi
24 Nisan-11 Mayıs 1998	Resim Sergisi
Nisan 1998	Konferans Dizisi: Ortaçağ'dan Günümüze Sanat Tarihinde Kadın Sanatçılar

9-30 Haziran 1998	Seramik Sergisi
10 Ekim 1998	Panel: İthal Kadın Sömürüsü
17 Ekim- 17 Kasım 1998	Sergi: Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin Koleksiyonlarında Cumhuriyet'in 7. Yılı'nın Kadınları
5-15 Kasım 1998	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, 17. İstanbul Tüyap Kitap Fuarı
7 Kasım 1998	Atölye Çalışması: Kadın Tarihi Atölyesi
11 Aralık 1998	16. Vakıflar Haftası Kutlamaları
14 Nisan 1999	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 9. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması
8 Mayıs-26 Haziran 1999	Kadın Eserleri Kütüphanesi Alternatif Kadın Araştırmaları Programı
27 Haziran 1999	Kültürel Gezi: Kadın Ortamları Nasıl Oluşturulabilir? Geçmişten Günümüze Kadın Mekânlarının Ziyareti
Kasım 1999	Atölye Çalışması: Türkiye'de Kadın Kimliğiyle Yazmak
11 Kasım 1999	18. İstanbul Kitap Fuarı
6-14 Kasım 1999	18. İstanbul Tüyap Kitap Fuarı İmza Günü
12-14 Nisan 2000	Sempozyum: Türkiye'de Kadının Yüzyılı
14 Nisan 2000	Tüyap'ta Kadın Sanatçıların Eserleri Kitaplara Ne Kadar Yansıyor?
14 Nisan 2001	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 11. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması
Ağustos 2001	İsmet Kür'ün 70. Sanat Yılı Kutlaması
3-11 Ekim 2001	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 20. İstanbul Tüyap Kitap Fuarı
12-21 Ekim 2001	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 2. Feshane Boğaziçi Kitap Fuarı
14 Nisan 2002	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 12. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması
14 Nisan 2003	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 13. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması

Temmuz 2003	Tomris Uyar Anısına Panel ve Söyleşi
Temmuz 2003	Meslekte 50. Yıl (Leman Şenalp'in kütüphanecilik mesleğindeki 50. Yılı onuruna)
29 Ekim 2003	Söyleşi: Cumhuriyet'in Öncü Kadınları
8 Mayıs 2004	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 15. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması
1 Nisan-27 Mayıs 2006	Kütüphane, Arşiv, Kadın Araştırmaları Eğitim Dizisi
5 Mayıs 2006	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 16. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması
2 Aralık 2006	Yeni Yıl Kutlaması Konseri
15 Nisan 2007	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 17. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması
28 Nisan 2007	Konferans: Yaşamın İzindeki Kadınlar
16 Haziran 2007	Kitap Tanıtımı: Buket Uzuner "İstanbulullar"la Buluşuyor
3 Kasım 2007	Özel Arşiv Tanıtım Toplantısı: Süreyya Ağaoğlu Arşivi
20 Nisan 2008	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 18. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması
25 Ekim 2008	Film Gösterimi: Lilit'in Kardeşleri
25 Kasım 2008	Söyleşi: Kafamda Sesler Konuşuyor
17-19 Nisan 2009	Osmanlı'dan Günümüze Kadın Belleğini Oluşturmada Kaynak Sorunu
15 Ağustos 2009	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği
25 Ağustos 2009	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Kültür Gezisi: Kadıköy'de Pazar Yeri Ritüelleri
5 Eylül 2009	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'da Kadın Hareketleri
8 Eylül 2009	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Kültür Gezisi: Üsküdar'da Kadınların Yaptırdığı Kutsal Mekanlar
26 Eylül 2009	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: Cumhuriyet Dönemi'nde İstanbul'da Kadın Hareketleri

10 Ekim 2009	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: Yabancı Kadın Seyyahların Gözünden İstanbul
24 Ekim 2009	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'un Sanat Dünyasında Kadınlar
31 Ekim 2009	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Kültür Gezisi: Pera'da Kadın İzleri
8 Mayıs 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'da Sağlık ve Kadın Dünyası
15 Mayıs 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'un Kadın Fotoğrafçıları
22 Mayıs 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği: Kültür Gezisi: Osmanlı Dönemi Mesire Yerleri
12 Haziran 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'un Yönetici Kadınları
15 Haziran 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Kültür Gezisi: Burgaz Ada
19 Haziran 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: Leyla Erbil'in Katılımı ile Vapur
26 Haziran 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'un Kadın Akademisyenleri
7 Ağustos 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'da Farklı Dinlere Mensup Kadınlar
18 Eylül 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'da Kadınlar İçin Hukuk Mücadelesi Veren Kadınlar
9 Ekim 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul' un Kadın Müzisyenleri
23 Ekim 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği: Panel: Kadın Emeği
30 Ekim 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: Haliç'in Kadınları

6 Kasım 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'un Sahnelerinde Kadınlar
27 Kasım 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'da Düünden Bugüne Moda
4 Aralık 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'un Kadın Politikacıları
25 Aralık 2010	İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi Etkinliği Panel: İstanbul'un İz Bırakan Kadınları
19-20 Nisan 2014	Kadın Hayatlarını Yazmak: Otobiyografi, Yaşam Anlatıları, Mitler ve Tarih Yazımı
25 Nisan 2015	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 25. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlamaları
7 Mayıs 2015	İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Yüksek Lisans Programı Kadın Tarihi Dersi
30-31 Mayıs 2015	Kadınların Bilinci- Kadınların Belleği Eğitim Programı
24 Ekim 2015	Kitap Tanıtımı ve İmza Günü: Ne Zaman ki İçime Bir Kurt Düştü
10 Kasım 2015	Konser ve Söyleşi: Makely Ka
29 Kasım 2015	Vakıf 25. Yıl Etkinlik Dizisi
30 Kasım 2015	Sempozyum Kapsamında Atölye Çalışması
23 Ocak 2016	Kitap Tanıtımı ve İmza Günü: "İstanbul'um, Tadım Tuzum- Bir Varmış Bir Yokmuş"
10 Mart 2016	Ortadoğu Coğrafyasında Kadınların Bugünü ve Yarını
2 Mayıs 2016	Atölye Çalışması: Kadın Sözlü Tarihi Atölyesi
25 Mayıs 2016	Proje Tanıtım Toplantısı: Uluslararası Feminist Teori Okuma Atölyesi
3 Haziran 2016	Sertifikalı Eğitim Programı: Kadınların Bilinci, Kadınların Belleği II
4 Mart 2017	Vikimaraton
24 Mart 2017	Kadın Hayatlarını Yazmak
19 Nisan 2017	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 27. Kuruluş Yıl Dönümü Kutlaması 5 Kalp Konseri

24 Mayıs 2017	İkinci El Eşya Mezarı
17 Haziran 2017	“Anılarımızdaki Şirin” Anma Toplantısı
9 Kasım 2017	Barok Müzik Konseri
19 Aralık 2017	İkinci El Eşya Mezarı
20-21 Ocak 2018	Antika Eşya Pazarı ve Tanıtım
17 Şubat 2018	Kadınlar Hep Vardı: Türkiye Solundan Kadın Portreleri
3 Mart 2018	Edebiyatta Feminist Eleştiri 1
7 Mart 2018	Tarihi Kadınlar Yaşasaydı Nasıl Bir Dünyada Yaşardık
9 Mart 2018	Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Kadınların Eşitlik Mücadelesi
9 Mart 2018	Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmalarının Kurumsallaşma Tarihi
10 Mart 2018	Türkiye’de Kadın Thesaurusu: Pratik Kullanım Uygulamaları
11 Mart 2018	kADIN YAZISI İsveç- Türkiye Edebiyat Buluşması/ “Yuvarlak Masa: Öyküde Biçim ve Dil”
11 Mart 2018	kADIN YAZISI İsveç- Türkiye Edebiyat Buluşması/ “Panel ve Okuma: Şiir, Dil ve Cinsiyet”
13 Mart 2018	kADIN YAZISI İsveç- Türkiye Edebiyat Buluşması/ “Yuvarlak Masa: Edebiyatta Annelik”
14 Mart 2018	kADIN YAZISI İsveç- Türkiye Edebiyat Buluşması/ Panel: Grafik Romanda Kadın Karakterler
16 Mart 2018	kADIN YAZISI İsveç- Türkiye Edebiyat Buluşması/ “Oğlanlar Üzerine Okuma ve Söyleşi”
16 Mart 2018	kADIN YAZISI İsveç- Türkiye Edebiyat Buluşması/ “Forum: Yayıncılık”
16 Mart 2018	kADIN YAZISI İsveç- Türkiye Edebiyat Buluşması/ “Forum: Edebiyatta Aşk ve Cinsellik”
25 Mart 2018	Edebiyatta Feminist Eleştiri 2
29 Mart 2018	54. Kütüphane Haftası “Kadın Merkezli Bir Kitap Koleksiyonunun Kültürel Değişime Etkileri”
13 Nisan 2018	Maxqda İle Metin Analizi

14 Nisan 2018	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 28. Kuruluş Yıl Dönümü Şenliği
20 Nisan 2018	TÜSTAV'da Kadın Özel Arşivleri
27 Nisan 2018	Kaktüsler Susuz da Yaşar Neden Yaşadıklarımızı Unutulmasın?"
28 Nisan 2018	Müeyyet Selim'in Dünyasını Keşfetmek
2 Mayıs 2018	Müfide İlhan Özel Arşivi Dijitalleştirme Projesi Tanıtım Toplantısı
3 Mayıs 2018	Maxqda İle Metin Analizi
5 Mayıs 2018	Sözlü Tarih Sertifikalı Eğitim Programı: "Feminist Tarih Yazımında Sözlü Tarihin Yeri, Önemi, Yöntemi, Çalışma Örnekleri
8 Mayıs 2018	Türkiye'de 20. yy.'da Kadın Mimarlar ve Eserleri
12 Mayıs 2018	Sözlü Tarih Sertifikalı Eğitim Programı: Lisans ve Yüksek Lisans Düzeyinde Üniversitelerde Sözlü Tarih Çalışmaları Örnekleri
19 Mayıs 2018	Sözlü Tarih Sertifikalı Eğitim Programı: "Hatırlamanın Cinsiyeti: Bellek, Deneyim ve Anlatı"
20 Mayıs 2018	Kadın Eserleri Kütüphanesi Yararına "Büyük Bahar Müzayedesi"
26 Mayıs 2018	Sözlü Tarih Sertifikalı Eğitim Programı: Eşraf Ailelerinde Kadın Anlatıları"
27 Mayıs 2018	Sözlü Tarih Sertifikalı Eğitim Programı: Kadınlardan Öğrenmek: Kadınların Kuşaklar ve Sınıflar Arası Bilgi Aktarımı"
13 Haziran 2018	35. Vakıflar Haftası Etkinliği "21. Yüzyılın Eşiğinde Vakıf Kuran Kadınlar" Şirin Tekeli'nin Anısına
4-23 Haziran 2018	Kadın Eserleri Kütüphanesi Sevenler Destek Sergisi
17 Ekim 2018	Özel Arşivler Konferans Dizisi: Yazar Arşivleri Bize Ne Söyler?"
31 Ekim 2018	Özel Arşivler Konferans Dizisi: Özel Arşivleri Görünür ve Erişilebilir Hale Getirmek
14 Kasım 2018	Özel Arşivler Konferans Dizisi: Özel Arşivler ve Bir Sahafın Anıları, Gözlemleri
28 Kasım 2018	Özel Arşivler Konferans Dizisi: Kadın Özel Arşivlerinin Kurumsallaşması

12 Aralık 2018	Özel Arşivler Konferans Dizisi: “Efemera: Tanım Sorunu ve Uygulama Örnekleri”
26 Aralık 2018	Özel Arşivler Konferans Dizisi: Özel Arşivlerin Düzenlenmesi: Bir Yol Haritası”
9 Ocak 2019	Özel Arşivler Konferans Dizisi: “Kurumsal Kimlik Çalışmaları”
23 Ocak 2019	Özel Arşivler Konferans Dizisi: “Şahıs Arşivleri”
6 Şubat 2019	Özel Arşivler Konferans Dizisi: Taha Toros Arşivi
8 Şubat 2019	Kadın olmanın Günahı
6 Mart 2019	“İstanbul Kokulu Mutfaklar” 32 Muhteşem Kadın, Farklı Mutfaklar, Farklı Hayatlar
27 Mart 2019	55. Kütüphane Haftası Etkinliği “Aramızdan Ayrılışının 10. Yılında Jale Baysal”
13 Nisan 2019	Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 29. Kuruluş Yılı Dönümü Şenliği
17 Nisan 2019	Ayizi Yazarları Kitaplarını Anlatıyor
24 Nisan 2019	Feminist, Süfajist, Şair, Piyanist ve Ressam Hortense Wood ve Arşivleri
8 Mayıs 2019	36. Vakıflar Haftası Etkinliği “Osmanlı Döneminde Ramazan Ayı Kadın Etkinlikleri”
14 Haziran 2019	Leman Şenalp Anma Toplantısı

Vakıf tarafından her ne faaliyet yürütülürse yürütülsün asıl amacı ya da asıl amacını beslemek üzere düzenlenmektedir. Daha çok kişi tarafından bilinen bir Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı bu doğrultuda amacını destekleyecek daha pek çok faaliyeti de yürütmeye devam edecektir.

4.1. KEKBMV Yayınları

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı kuruluşundan bu yana görünürlüğünü sağlamak, kadın hareketine feminist bakış açısıyla bilgi üretmek amacıyla elindeki kaynakları kullanarak ajandalar, bibliyografyalar, katalog kitapları,

sempozyum bildiri kitapları, çeviri kitaplar gibi pek çok yayın yayımlamıştır. Böylece Vakıf bünyesinde bulunan kaynakların kadın konusundaki her türlü farklı alanda bilgi sunabilecek yeterlilikte olduğunu ve araştırmacıların bu kaynaklardan yararlanarak çalışmalarına katkı sağlayabileceğini göstermek istemektedir.

Vakfın yayımladığı bibliyografyalar arasında, “İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası / 1869-1927”, “Hanımlar Âlemi’nden Roza’ya Kadın Süreli Yayınları Bibliyografyası / 1928-1996”, “Kadın Yazıları: Kadınların Edebiyat Ürünleri, Kadınlar Üzerine Yazılanlar ve Tezler Bibliyografyası / 1955-1990” ve “Kadın Konulu Kitaplar Bibliyografyası / 1729-2002” bulunmaktadır.

1993 yılında yayımlanan “İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası / 1869-1927” bibliyografyası Vakıf bünyesinde çalışmalarını yürüten komisyon sayesinde hazırlanabilmiştir. Bibliyografya, 1869’da çıkan ilk kadın dergisi Terakki-i Muhaddarat’tan harf devrimine kadar uzanan bir dönemde çıkmış olan otuz dokuz eski harfli kadın dergisinin bibliyografik tanımlarıyla dergilerin her bir sayısının sayfa sırasına göre içindekilerin dökümü ve yazar indeksini içermektedir.¹⁰⁹ Sadece İstanbul’daki kütüphanelerde yer alan kadın konulu dergiler ile birlikte çalışma alanı sınırlandırılmış olsa da yurt dışında orijinalleri bulunan ve fotokopileri Vakfa kazandırılan dergilerin sayıları da çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çalışma günümüzde de araştırmacılara çok büyük bir ışık olmakta özellikle Osmanlı Dönemi Kadın Hareketi’ni çalışan araştırmacılar tarafından oldukça kullanılmaktadır.

1998 yılında yayımlanan “Hanımlar Âlemi’nden Roza’ya Kadın Süreli Yayınları Bibliyografyası / 1928-1996” adlı bibliyografya ise belirtilen yıllarda çıkan yeni harfli kadın dergilerinin künye çalışmasıdır. 195 kadın süreli yayınının tanıtıldığı bibliyografyada süreli yayının çıkış yazısı, hangi tarihler arasında basım yaptığı, kaç sayısı olduğu gibi pek çok bilgiyi bünyesinde barındıran bir kitaptır. Araştırmacılara var olan kadın süreli yayınları hakkında derli toplu bir bilgi sunmak amacıyla Vakfın kurucu üyesi Aslı Davaz tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışma, Heinrich Böll Vakfı

¹⁰⁹ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 7, Nisan 1993, s. 2.

desteği ile Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Tarih Vakfı Yurt Yayınları tarafından ortak bir çalışma olarak yayınlandı.¹¹⁰

Kadın Yazıları: Kadınların Edebiyat Ürünleri, Kadınlar Üzerine Yazılanlar ve Tezler Bibliyografyası / 1955-1990” on sekiz ana başlık altında toplanmış olup yayımlanmış kadın konulu yüksek lisans ve doktora tezlerinin künye bilgilerini içermektedir. Türkiye Milli Bibliyografyası’nın çalışmaları da 2000 yılında yayımlanan bu kitaba dahil edilmiş olup, yayın Baha Bal tarafından hazırlanmıştır. Projenin maddi desteğini Heinrich Böll Vakfı ve Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü karşılamıştır.

“Kadın Konulu Kitaplar Bibliyografyası / 1729-2002” adlı kitap ise Vakfın son bibliyografya kitabıdır. 1729-2002 yılları arasında yayımlanmış olan kadın konulu kitapların künye bilgisi bulunmaktadır. 23 ana başlık altında derlenen 3014 kitabın künyesi araştırmacılar için büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca 2002 sonrasında yapılacak başka bir çalışmaya da zemin ve katkı hazırlayacak bilgiyi sunmaktadır.

Vakfın feminist literatüre kazandırdığı en önemli kitaplar arasında “Türkiye Kadın Thesaurusu Kadın Konulu Kavramlar Dizini / 2009” adlı kitap yer almaktadır. Kadın konulu thesaurus, kadınların ürettiği ve kadınlar hakkında enformasyonu tamamlamak ve bulmak için kullanılan dil endeksidir.¹¹¹ Vakıf ilk olarak Şubat 2005 tarihli haber bülteninde yayımladığı yazı ile beraber kadın thesaurusu konusunu gündeme getirmiş, Mary R. Capeck tarafından ABD’de yayımlanan Kadın Thesaurusu’nun neden Türkiye’de yapılamayacağı üzerine kendi çalışmalarını başlatmıştır. Bu kapsamda Vakıf iki büyük toplantı düzenlemiş ve çeşitli kadın kuruluşları ve akademisyenlerle bir araya gelerek büyük bir eserin hazırlanması sürecini başlatmıştır. Avrupa Kadın Thesaurusu’ndan yararlanılarak hazırlanan, büyük bir araştırma komisyonu emeğinin yer aldığı kitap kadın hareketine ve kadının konumuna yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığı ile yeni terimler

¹¹⁰ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 25. Yıl Ajandası, 2016.

¹¹¹ “Kadın Konulu Konu Başlıkları”, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kadınların Belleği Bülteni, S. 37, Şubat 2005, s. 5.

kazandırmıştır. Son dönemlerde dilde cinsiyetçi söylemlere yönelik başlatılan mücadeleye aktif olarak literatür desteği verebilecek bir yayındır.

Vakfın gerçekleştirdiği büyük konferans ve seminerler sonrasında yayımladığı bildiri kitapları ise kalıcı ve yazılı eserlerin ortaya çıkmasına büyük katkı sağlamaktadır. Kadın tarihinin görünür olmasının en temel etkenlerinden birisi belgenin varlığıdır. Bu sebeple kadın konulu bir etkinliğe ait davetiye, afiş bize önemli bilgiler sunsa da içeriği hakkında unutulmayan ve bilgi veren bildiri kitaplarının yayımlanması çok önemlidir. 8-10 Ekim 1991 tarihleri arasında Vakıf binasında gerçekleştirilen Uluslararası Kadın Kütüphaneleri Sempozyumu sonrasında “Kadınların Belleği Uluslararası Kadın Kütüphaneleri Sempozyum Tutanakları “ adlı bildiri kitabı yayımlanmıştır. Sempozyuma Fransa, İngiltere, Hollanda gibi ülkelerin kadın kütüphaneleri temsilcileri katılmış, kendi kütüphaneleri ve ülkelerindeki kadın tarihinin son on yılı hakkında bilgi vermişlerdir. I. Uluslararası Kadın Kütüphaneleri Sempozyumu’nun tutanaklarına dayanan kitapta, toplantıda yapılan tüm konuşmalar, sunulan bildiriler ve bunları izleyen tartışmalar İngilizce ve Türkçe olarak yer almaktadır.¹¹² Birincil kaynaklar tarafından aktarılan bilgiler kayıt altına alınmış, kadın kütüphaneleri örneklerini araştırmacıların hizmetine sunmuştur.

1-4 Kasım 1994 tarihleri arasında Almanya’nın Bonn kentinde düzenlenen Avrupa’nın güneyi, doğusu ve batısındaki kadın hareketini tanımaya yönelik sunumların yer aldığı uluslararası konferansın Türkçe metni Vakıf tarafından kadın çalışmalarına kazandırılmıştır. “Kadın Hareketinin Kurumsallaşması: Fırsatlar ve Rizikolar” adıyla kitap yayımlanmıştır.

Vakfın 20. yıl kutlamaları sebebiyle düzenlenen etkinlikler çerçevesine Kadir Has Üniversitesi’nde de “Kadın Belleğini Oluşturmada Kaynak Sorunu” adlı uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir. Sempozyumda pek çok akademisyen kadın belgelerinin ortaya çıkartılması, korunması ve değerinin anlaşılması üzerine sunum yapmıştır. Sempozyum sonunda Fransızca ve İngilizce bildirilerin de yer aldığı aynı isimli bildiri kitabı yayımlanmıştır.

¹¹² “Kadınların Belleği/Women’s Memory”, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 6, Ocak 1993, s. 2.

19-20 Nisan 2016 tarihleri arasında, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın Yeditepe Üniversitesi ile ortaklaşa düzenlediği “Kadın Hayatlarını Yazmak: Oto/Biyografi, Yaşam Anlatıları, Mitler ve Tarih Yazımı” adlı uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir. Farklı ülkelerden kadınların katılım gösterdiği sempozyumda kadın hayatları yazımı örnekleri üzerine sunumlar yapılmış, kitap elektronik ortamda yayınlanmıştır.

Vakfın bir diğer yayını ise “Kadınların Belleği Dizisi Çeviri Yazım Projesi” dir. Proje, Vakfın 20. kuruluş yıl dönümü kutlamaları bünyesinde eski harfli Türkçe kadın dergilerinin bir bölümünün çeviri yazımı yapılmıştır. Bu kapsamda “Kadın Yolu/ Türk Kadın Yolu (1925-1927), Hanım ve Aile (1921), Genç Kadın (1919), Hanımlara Mahsus Gazete Seçki (1895-1908), Türk Kadını (1918-1919), Yeni Harflerle Kadın: II. Meşrutiyet Döneminde Bir Jön Türk Dergisi (1908-1909), Kadınlar Dünyası 1.-50. / 51.-100. Sayılar (1913-1921” kitapları Latin harfleriyle çevrilmiştir. Bu çeviri kitaplar araştırmacılar çok önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Özellikle Eski Türkçe bilmeyen araştırmacılar için başvuru kaynağı niteliğindedir.

Vakfın 2019 yılında 30. yıl kutlamaları kapsamında yayımladığı Çeviri Yazım Projesi'nin ikincisi tamamlanmıştır. İki cilt halinde yayımlanan çeviri kitabının ilk cildinde “Bilgi Yurdu Işığı” adlı derginin çevirisi yapılırken, ikinci ciltte “İnsaniyet (1882-1883), Kadınlık Hayatı (1913), Erkekler Dünyası (1914), Ev Hocası (1923), Firuze (1924)” süreli yayınlarının çevirisi yayımlanmıştır.

Araştırmacıların, Vakfın Özel Arşiv Koleksiyonu'nda yer alan arşivlerin içerisindeki belgeler hakkında detaylı bilgilere ulaşabilmesini kolaylaştırabilmek adına özel arşiv katalog kitapları yayımlanmıştır. Süreyya Ağaoğlu ve Zerrin Bölükbaşı Özel Arşivleri'nin katalog kaydına ait kitaplar bu amaçla hazırlanmıştır. Teknolojik gelişmeler ile birlikte özel arşivler için veri tabanlarının düzenlenmesi ile birlikte bu kitaplara olan ihtiyaç ortadan kalkmış, araştırmacılar internet ortamı üzerinden istediği arşiv içerisinde aramak istediği belgeye rahatlıkla ulaşabilir olmuştur.

Vakfın diğer yayınlarından biri de “Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar” adlı kitabıdır. Bu kitapta özellikle 1970'li yıllarda yaşamış edebiyat alanında eser

vermiş otuz kadının biyografisine yer verilmiştir. 23-28 Haziran 1992 tarihlerinde Amsterdam’a düzenlenen “Feminist Kadın Kitap Fuarı’na katılırken, Kütüphane İngilizce olarak “Çağdaş Kadın Yazarlardan Bir Kesit” başlıklı bir broşür hazırladı.¹¹³ Böylece kitabın ilk çalışmaları, öncesinde yapılmış oldu.

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı’nın desteği ile Vakıf’ta 2010 yılında kadın konulu paneller ve geziler düzenlenmiştir. 18 ay süren “İstanbul Kadın Kadın İstanbul” projesi ile birlikte edebiyattan sanata, mutfaktan akademik yaşantıya kadar kadın deneyimlerinin aktarıldığı panellerden bir seçki yapılarak “İstanbul Kadın Kadın İstanbul Proje Seçki Kitabı” yayımlanmıştır.

Vakfın bir başka yayını ise her yıl düzenli olarak çıkarmaya çalıştığı kadın konulu ajandalarıdır. Vakıf, 1991’den bu yana, kadın ve kadın eserleri çerçevesinde farklı temalarda, gelenek haline dönüşen ve aynı zamanda referans kaynak niteliği taşıyan ajandalar yayımlamaktadır.¹¹⁴ Kurulduğu yıldan itibaren kadın üzerinden spor, bilim, temaşa hayatı, Osmanlı kadın dergileri, kadın hareketi, Cumhuriyet Dönemi kadın dergileri gibi pek çok konuda ajanda basımını gerçekleştirmiştir.

Tablo 3. Vakıf Ajandaları¹¹⁵

Tarih	Ajanda Adı
1991	Kadın Ressamlardan Bir Kesit
1992	Kadın Fotoğrafçılardan Bir Kesit
1993	Kadın Sinemacılarından Bir Kesit
1994	Kadın Seramikçilerden Bir Kesit
1995	Kütüphane Koleksiyonlarından Bir Kesit
1996	İstanbul ve Kadın
1997	Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kadın ve Giyim
1998	Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kadın ve Eğitim
1999	Kadın Heykeltraşlarımız

¹¹³ “Çağdaş Kadın Yazarlar”, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, S. 5, Ekim 1992, s. 2.

¹¹⁴ Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, <http://kadineserleri.org/ajandalar/>

¹¹⁵ A.e., <http://kadineserleri.org/ajandalar/>

2000	Kadın Hareketinin Yüzyılı
2001	Kadın ve Spor
2002	Osmanlı'dan Günümüze Kadın Dergilerinde Son Sayfalar: İlanat, Havadis, Duyuru
2003	Anlatan Kadınlar: Roman, Öykü
2004	Mesleklerinde Öncü Kadınlar; İlkler
2005	Kadın ve Su: Çeşmeler
2006	Kadın ve Kainat: Nobel Ödüllü Kadınlar
2007	Kadın ve Mizah Kadın Karikatüristler
2008	İstanbul Temaşa Hayatında Kadınlar
2009	Kadın ve Yol
2010	Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın Dergileri
2011	Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergileri
2012	Kadın Takı Tasarım Sanatçıları
2016	25. Yıl Ajandası
2017	Kadın Hayatlarını Yazmak Oto/Biyografi Yaşam Anlatıları
2018	Kadın Tarihini Yazmak
2019	Kadınlar Vardır! 1923-2018 Kadın Kurumları ve Örgütlenmeleri

Kaynak: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, 2019

Ajandalar sponsorların katkısı ile basılmaktadır. 2013-2015 tarihleri arasında bütçe sıkıntısı yaşayan Vakıf, ajandalarını yayımlarken kesiklikler yaşamıştır. 2016 yılına gelindiğinde Vakıf kendi tarihini anlattığı bir ajanda hazırlamıştır. 2019 yılı itibarıyla son yayınladığı ajandası “Kadınlar Vardır! 1923-2018 Kadın Kurumları ve Örgütlenmeleri” konuludur. 2019 yılı ajandası, çeyrek yüzyıl sürdürdüğü çalışmaları sırasında çeşitli eylem ve kampanyalara katılan, feminist kadın hareketi içinde aktif olarak yer alan ve Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER), İnsan Hakları Derneği, Helsinki Yurttaşlar Meclisi, Anakültür, Winpeace ve en son olarak da, Kadın Hukukçuları Destekleme Derneği (KAHUDEV), gibi kuruluşların kurucuları arasında

yer alan sevgili Şirin Tekeli'ye ithaf edilmiştir.¹¹⁶ Vakıf düzenli olarak yayımlamaya çalıştığı ajandaların yanı sıra 1991-2002 yılları arasında da kadın hareketine dair haberlerin yer aldığı haber bültenlerini yayımlamıştır. Vakfın etkinliklerine, kadın hareketinde yaşanan gelişmelere yönelik duyuruların yapıldığı haber bültenleri Vakıf için önemli bir bellek oluşturmaktadır. Vakfın belki de kendi tarihine yönelik düzenli olarak tuttuğu tek ve en önemli belge haber bültenleridir. Geçmiş yıllara dönük hazırlanan Vakıf faaliyet raporlarında dahi detaylı bilgilerin yer almadığı kaynak bilgilere haber bültenlerinden ulaşılabilir.

¹¹⁶ Haz. Vakıf 21. Dönem Yönetim Kurulu, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 2017-2019 Vakıf Etkinlikleri: Kurumsal Bir Bellek Koruma Denemesi, İstanbul, Şubat 2019.

SONUÇ

Kadın ile ilgili eser ve bilgilerin toplanığı merkezlerin kurulması ihtiyaç tarih boyunca bilinmeyen ve řu an doğrusuna ulaşmak istenen bilgilerin varlığından haberdar olarak gelecek nesillere kadın tarihi mirasını bırakmak, tarihi, toplum bilimini, bilimi feminist bakış açısıyla geleceğın kadın ve erkeklerine ama en çok da kadınlarına miras olarak bırakmak amacından yola çıkılmıştır. Türkiye’de feminist hareketin varlığı ile birlikte ortaya çıkan ve kadın hareketinin kurumsallaşma çalışmalarının ilk nüvelerinden olan Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı da bu sebeple oldukça önemlidir. Dünyadaki örnekleri ile aynı amaç doğrultusunda kurulan, birinci gayesi yaşadığı topraklar içerisinde var olan kadın hareketine katkı ve belge sağlamak, dolaylı olarak da dünyadaki kadın hareketini beslemek olan Vakıf, kuruluş döneminin ilk zamanlarında Osmanlı Dönemi’ndeki kadın dergilerini gün yüzüne çıkartma çabalarıyla amacına uygun olarak çalışmalarını başlatmıştır. Yine bu çabaların bir sonucu olarak Osmanlı Dönemi’nde bir kadın hareketinin varlığını haberdar kılmıştır.

Kadın hareketine yeni bir ivme kazandıran, bağımsız ve Türkiye’de daha önce örnekleri bilinmeyen bu kurum hala tek ve ilk olma özelliğini de bünyesinde barındırmaktadır. Aynı zamanda Vakıf sadece kadın hareketine dair olan belgeleri toplayan, depo görevi gören bir kadın tarihi koleksiyoncusu değildir. Aksine bünyesinde barındırdığı bilgi ve belgeye bir yenisini ekleme, kadın tarihine ait birincil kaynakları işleyerek yeni bilgi ve belge üretme misyonunu da üstlenerek kadın merkezli arşivciliği benimsemiştir. Bu sebeple içerisinde barındırdığı sonsuz bilgi ile kadın konulu sonsuz faaliyet gösterebilecek bir alanı vardır. Örneğın; bünyesinde yer alan kadın örgütlerine ait belgeleri saklayacak bir alan olarak kalmamış, bu bilgileri

görünür kılmış, kronolojik sırasına göre tasnif etmiş ve bu belgelerden yararlanarak kurumların kuruluşu, amaçları ve faaliyetlerini anlatan 2019 yılı ajandasını hazırlayarak araştırmacılara sunmuştur. Yine aynı şekilde Osmanlı Dönemi'nde yayımlanan kadın dergilerinden bazılarını sadece korumamış, yeni harfli Türkçe'ye çeviri projelerini de üstlenerek kadın tarihine yeni bir bilgi daha eklemiştir.

Vakıf, kadınların geçmişini öğrendiği geleceğine yön verdiği bir kurumdur. Dolayısıyla geçmişin bilgisine ulaşabilen kadınlar geleceği yönelik politikalar üretmeye ve gelecek nesil kadınlarına kadın tarihinde yapılanları miras olarak bırakmaya devam edeceklerdir. Aynı şekilde bütün bu kadın tarihinin bilgi ve belgesini bünyesinde tutan Vakfın kurum tarihi üzerine çalışma üretmek de bir o kadar önemlidir. 29 yıllık bir kurum olan Kadın serleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı üzerine feminist bakış açısı ile akademik bir çalışma yapılmamış olması eksikliklerdir. Belleği koruyan bir mekanın bellek çalışması kayda değerdir.

Sonuç olarak Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, kadın hareketinin kurumsallaşma sürecinde bağımsız ilerleyen en önemli girişimlerden birisi olmuştur. Vakıf bu süreç içerisinde kadın hareketinin belgelerini toplayarak önemli bir tanıklık yapmaktadır. Bütün bu önemli girişimlere rağmen Vakfın gerçekleştirmek istedikleri ve kendi koşulları arasında büyük bir fark vardır. Bu eksikliği gidermek için gerekli maddi koşullarını oluşturması, düzenli vakıf personeli yetiştirmesi, kişilere göre değişen politikalar üretmemesi gerekmektedir. Aksi takdirde 29 yıldır Türkiye'de ilk ve tek olma özelliğini taşıyan böyle bir kurumun devamlılığı tehdit altına girecektir.

KAYNAKÇA

- Alptekin, Duygu: “Sokaktan Akademiye: Kadın Hareketinin Kurumsallaşma Süreci”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, No. 26, 2011, ss. 33-43.
- Altınok, Yusuf Altan v.d: **Avukat Süreyya Ağaoğlu “Bir Ömür Böyle Geçti” Arşiv Kataloğu 1989-1992**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2010.
- Apaydın, Fahri: Örgütlerde Kurumsallaşma ve Adaptif Yeteneklerin Pazarlama Eylemleri ve Örgütsel Performansa Etkileri, Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü SBE, Gebze, Tez No: 191684, 2007.
- Arat, Yeşim: “1980’ler Türkiye’inde Kadın Hareketi: Liberal Kemalizm’in Uzantısı”, Toplum ve Bilim Dergisi, No: 53, 1991, ss. 7-19.
- Arat, Yeşim: Türkiye’de Modernleşme Projesi ve Kadınlar, Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998, ss. 82-98.

Ataman, Bekir Kemal:

Kadın Konulu Kitaplar Bibliyografyası:
1729 – 2002, İletişim Yayınları, İstanbul,
2006.

Bal, Baha:

**Kadın Yazıları: Kadınların Edebiyat
Ürünleri, Kadınlar Üzerine Yazılanlar
ve Tezler Bibliyografyası 1955-1990,**
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi
Merkezi Vakfı Yayını, No. 16, İstanbul,
2000.

Berktaş, Fatmagül:

Kadın Olmak Yaşamak Yazmak,
Pencere Yayınları, İstanbul, Ocak 1998.

Beşpınar Karaoğlu, Zeynep:

2000'ler Türkiye'sinde GAP Bölgesi'nde
Kadın Projeleri ve Kadının Güçlenmesi:
Valilikler, Belediyeler ve ÇATOM
İstihdam Proje Örnekleri, Doktora Tezi,
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Tez
No. 330951, 2012.

Bora, Aksu, Günel, Asena:

90'larda Türkiye'de Feminizm, İletişim
Yayınları, İstanbul, 2006.

Bölükbaş, Aydan Tunçil:

Kadınların Güçlendirilmesine Yönelik
Girişimcilik Eğitim Programlarında
Eğilimler, Sorunlar ve Olanaklar:
KAGİDER Örneği, Yüksek Lisans Tezi,
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü, Ankara, Tez No. 432672,
2016.

Çaha, Ömer:

“Türk Kadın Hareketi: “Kadınsı” Bir
Sivil Toplumun İmkânı?”, Kadın
Çalışmaları Dergisi, C.1, S.3, Aralık
2006, ss. 6-15.

- Çakır, Serpil: “Kadınlığın İlk Tarihi Şikayeti: Beyaz Konferanslar”, Tarih ve Toplum Dergisi, S. 231, Mart 2003, ss. 168-175.
- Çakır, Serpil: **Erkek Kulübünde Siyaset: Kadın Parlamenterlerle Sözlü Tarih**, Versus Yayınları, İstanbul, 2013.
- Çavdar Karatepe, Tuba: “Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı”, Türk Kütüphaneciliği, C. 22, No.1, 2008, ss. 135-140.
- Çaylı, Rahte Emek: “Aslı Davaz ile Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı” Moment Dergi, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, c.2, S.2, 2015, ss. 242-248.
- Çımrın, Füsun: “Kendisine Gelecek Hazırlayan Bir Alan Olarak 1980 sonrası Türkiye’de Kadın Çalışmaları”, Kadın Çalışmaları Dergisi, c. 1, S. 3, Aralık 2006.
- Davaz, Aslı v.d.: **Türkiye’de Kadın Thesaurusu: Kadın Konulu Kavramlar Dizini 2009**, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Yayınları, 2009.
- Davaz, Aslı: **Kadın Süreli Yayınları: Hanımlar Alemi’nden Rosa’ya Bibliyografya 1928-1996 Dergiler, Gazeteler, Bültenler**, Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, Haziran 1998.
- Doğan, Mesut: “Türkiye’de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bir Bakış”, Marmara Coğrafya Dergisi, S. 23, Ocak 2011, ss. 293-307.

- Duran Karahan, Sebahat: “Türkiye’de Kadın Hareketinin Kurumsallaşması”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Tez No:516278, 2018.
- Erdal, İbrahim: “Ülkü Mecmuasına Göre Erken Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikası(1923-1938)”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S.48, Güz 2011, ss. 779-790.
- Gökçimen, Semra: “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, C 3, N:10, 2008, ss. 5-59.
- Gülcü, Erdiñç,Tunç Samiye: “Osmanlı Basın Hayatında Kadınlar Dünyası Dergisi”, Çankırı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.3, No.2, 2012, ss. 155-176.
- Halis, Mine, Adalıoğlu Ay, Duygu: “Kurumsallaşma Düzeyinin Örgütsel Sessizlik Üzerine Etkisi: Bir Araştırma”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, c. 18, No:2, 2017, ss. 43-62.
- Kocabaş, Füsun v.d.: “Aile İşletmelerinde Nepotizm ve İç Müşteri Üzerindeki Etkileri”, 1. Aile İşletmeleri Kongresi, İstanbul Kültür Üniv. İİBF. 17-18 Nisan, İstanbul, 2004, ss. 424-430.
- Moralıoğlu, Aylin: “80’liYıllarda Kadın Hareketi ve Kampanyalar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, No:99, 2012, ss. 291-296.

Osmanağaoğlu, Hülya:

Feminizm Kitabı: Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Seçme Metinler, Dipnot Yayınları, Ankara, 2015.

Örs, Birsen:

19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014.

Özkiraz, Ahmet v.d:

“İkinci Meşrutiyet Dönemi’nde Kadın Olmak”, Dergi Park, C.III, No:1, 2011, ss. 1-10.

Özmen, Fatma:

“Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Mikro Kredi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, C.3, S. 6, 2012, ss. 109-130.

Tahtalı, Firdevs Aslı:

Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Malatya Kentsel Alanda Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Bölümü, Malatya, Tez No. 535107, 2018.

Taş, Gün :

“Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri Ve Dönüşümleri”, Dergi Park, C.III, No:5, 2006, ss. 163-175.

Tekeli, Şirin:

1980’ler Türkiye’si’nde Kadın Bakış Açısından Kadınlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

Tekeli, Şirin:

Feminizmi Düşünmek, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007.

Toska, Zehra v.d :

İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası 1869-1927, İstanbul, Metis Yayınları, 1993.

Yılmaz, İlkay:

“Osmanlı’da Kadın Tarihine İlişkin Birkaç Not”, Kadın Araştırmaları Dergisi No: 10, 2012, ss. 61-81.

Yüksel Oktay, Elif:

“Türkiye’de Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Uygulanan Nüfus Politikaları”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, C.7, S. 4, 2014, ss. 31-53.

İnternet Kaynakları

Çilingiroğlu, Nesrin:

“Türkiye’de Akademik Düzeyde Kadına Yönelik Kurumsallaşma”, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Cilt: 20, Sayı: 2, 2001, <http://www.thb.hacettepe.edu.tr>, Erişim Tarihi: 11.04.2019.

İstanbul Kadın Müzesi:

<http://www.istanbulkadinmuzesi.org/ikm-amac>, Erişim Tarihi: 11.04.2019.

KEKBMV

<http://kadineserleri.org/ajandalar/>, Erişim Tarihi:11.04.2019.

Özdemir, Esen:

“Şirin Tekeli ile Söyleşi: Karı Kuvvetlerinden Feminist Harekete”, 30 Haziran 2016, <http://www.5harfliler.com/sirin-tekeli-ile-soylesi-kari-kuvvetlerinden-feminist-harekete/>, Erişim Tarihi:11.04.2019. <https://sptnkne.ws/kDzh>

Diğer Kaynaklar

Burçin Midilli Topal Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 9 Mart 2017.

Ceylan Orhun Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 3 Mart 2017.

Haz. Vakıf 21. Dönem Yönetim Kurulu, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 2017-2019 Vakıf Etkinlikleri: Kurumsal Bir Bellek Koruma Denemesi, İstanbul, Şubat 2019.

İstanbul Üniversitesi Cinsel ve Psikolojik Taciz ve Cinsel Saldırısı Önleme Yönetmeliği Taslağı, 11 Kasım 2015.

Kadın Adayları Destekleme Derneği Basın Bütteni, 8 Mart 2019

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı 25. Yıl Ajandası, 2016.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Aralık 1991.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Aralık 1995.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Ekim 1992.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Ekim 1993.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Ekim 1994.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Ekim 1995.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Nisan 1992.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Nisan 1993.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Nisan 1994.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Nisan 1995.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Ocak 1993.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Şubat 1995.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Haberler, Şubat 1999.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kadın Hayatlarını Yazmak Oto/Biyografi Yaşam Anlatıları, 2017 Yılı Ajandası.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kadın Tarihini Yazmak, 2018 Yılı Ajandası

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kadınlar Vardır! 1923-2018

Kadın Kurumları ve Örgütlenmeleri, 2019 Yılı Ajandası

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Kadınların Belleği, Şubat 2005.
Sönmez Taner Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi
Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.
Şirin Tekeli Sözlü Tarih Görüşmesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi
Vakfı Sözlü Tarih Koleksiyonu, 2 Mart 2017.
Türkiye Cumhuriyeti Noterlikte Düzenlenen Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi
Merkezi Vakfı Kuruluş Senedi, 28 Aralık 1989.

